

ภาคผนวก

ภาคผนวก (ก)

(สำเนา)

หนังสือขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูล

ที่ ศธ 0516.17/971

คณะศิลปศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ท่าพระจันทร์ กรุงเทพฯ 10200

13 มีนาคม 2552

เรื่อง ขออนุญาต เข้าเก็บข้อมูล

กราบนมัสการ / เรียน

ด้วยพระทรงเกียรติ ศรีจันทร์ เลขทะเบียน 4806030336 นักศึกษาปริญญาโท
 สาขาพุทธศาสนศึกษา คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กำลังทำวิทยานิพนธ์
 เรื่อง “การศึกษาวิถีชีวิตชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ :
 กรณีศึกษาชาวพุทธในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ” มีความประสงค์จะขออนุญาตเข้าเก็บข้อมูล
 โดยการสัมภาษณ์พระคุณท่าน เพื่อประกอบการทำวิทยานิพนธ์ เรื่องดังกล่าว
 คณะศิลปศาสตร์ จึงใคร่ขอความอนุญาติให้ พระทรงเกียรติ ศรีจันทร์ เข้าเก็บ
 ข้อมูลด้วยจักเป็นพระคุณยิ่ง

กราบนมัสการและเรียนมาด้วยความเคารพอย่างสูง

(รองศาสตราจารย์วรินทร์ ววงค์)

รองคณะบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย

ปฏิบัติราชการแทนคณบดีคณะศิลปศาสตร์

สำนักงานเลขานุการคณะฯ

โทร. 02-6132695 หรือ 085-8284906 (นักศึกษา)

ภาคผนวก (ข)

รายนามผู้ให้สัมภาษณ์

บรรพชิต

1. พระครูนวการโสภณ อายุ 78 ปี 58 พรรษา สังกัดวัดมะกรูด หมู่บ้านมะกรูด ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
2. พระครูปลัดปัญญาวิวัฒน์ อายุ 72 ปี 51 พรรษา สังกัดวัดมะกรูด หมู่บ้านมะกรูด ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
3. พระปริยัติกิจโสภณ อายุ 62 ปี 42 พรรษา สังกัดวัดราษฎร์บูรณะ ตำบลควนโนรี อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
4. พระอธิการประพันธ์ สารโร อายุ 40 ปี 10 พรรษา สังกัดวัดธนาภิมุข ตำบลปากล่อ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
5. พระครูโสภิตโพธิคุณ อายุ 58 ปี 46 พรรษา สังกัดวัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลโคกโพธิ์ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
6. พระครูนิคมวรรณม อายุ 43 ปี 22 พรรษา สังกัดวัดหัวควนธรรมนิคม หมู่บ้านหัวควน ตำบลนาเกตู อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
7. พระสำเร็จ นิปโก อายุ 35 ปี 1 พรรษา สังกัดวัดหน้าเกตู หมู่บ้านนาเกตู ตำบลนาเกตู อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ฆราวาส

1. นายสันติ โกศลกาญจน์ อายุ 43 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1/3 หมู่ที่ 3 บ้านช้างให้ตง ตำบลช้างให้ตง อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด
2. นายย่อง มณีอร่าม อายุ 48 ปี อยู่บ้านเลขที่ 86 หมู่ที่ 6 บ้านคลองกลาง ตำบลควนโนรี อำเภอโคกโพธิ์
3. นางชื่นจิตร เอกนก อายุ 42 ปี อยู่บ้านเลขที่ 48/2 หมู่ที่ 1 บ้านยางแดงตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัด
4. นายบุญส่ง รัตนคำ อายุ 41 ปี อยู่บ้านเลขที่ 101/7 หมู่ที่ 1 บ้านนาประดู่ ตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
5. นายปรีชา จันทร อายุ 62 ปี อยู่บ้านเลขที่ 26/1 หมู่ที่ 2 บ้านชะเมา ตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
6. นายอรุณ ทองทราย อายุ 47 ปี อยู่บ้านเลขที่ 69 หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาว ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
7. นายธวัชณ์ แทนทอง อายุ 51 ปี อยู่บ้านเลขที่ 107 หมู่ที่ 4 หมู่บ้านลัดดาวัลย์ ตำบลลุ่มสมีแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี
8. นายทวี บุญศรี อายุ 45 ปี อยู่บ้านเลขที่ - หมู่ที่ 1 บ้านนาเกตุ ตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
9. นางสาวปิ่นแก้ว ชัยสงคราม อายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 113 หมู่ที่ 6 บ้านนาเกตุ ตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
10. ด.ต.คีน ปานแก้ว อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 10/1 หมู่ที่ 1 บ้านนาเกตุ ตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
11. จ.ส.อ.บุญล่อง แสงจันทร์ สังกัดกรมทหารพราน 43 ป่อทอง อ.หนองจิก ตำแหน่งนายสิบการช่าง ปฏิบัติหน้าที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาเป็นเวลา 22 ปี
12. นางลมูล วรวิวัฒน์ อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 6 บ้านนาเกตุ ตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

ภาคผนวก (ค)

แบบสัมภาษณ์ชุดที่ 1

(กลุ่มพระสงฆ์)

เรื่อง การศึกษาวิถีชีวิตชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ :
กรณีศึกษาชาวพุทธในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้สัมภาษณ์พระสงฆ์เพื่อให้ได้ข้อมูลตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอนดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสภาพวิถีชีวิตของพระสงฆ์ในสถานการณ์ความไม่สงบในอำเภอโคกโพธิ์
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในอำเภอโคกโพธิ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

คำชี้แจง โปรดเติมข้อความหรือเขียนเครื่องหมาย / ลงในช่อง () หน้าข้อมูลที่ตรงกับความเป็นจริงมากที่สุด

1. ชื่อ.....ฉายา.....
นามสกุล.....
อายุ..... ปี.....พรรษา
สังกัดวัด.....หมู่บ้าน.....
ตำบล.....อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
สังกัดนิกาย.....
2. สถานภาพในวัด
- () 1. เจ้าอาวาส () 2. รองเจ้าอาวาส

- () 3. ผู้ช่วยเจ้าอาวาส () 4. พระลูกวัด

3. ภูมิลำเนาเดิม

- () 1. ภาคกลาง () 2. ภาคเหนือ
() 3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ () 4. ภาคใต้ () 5. กรุงเทพมหานคร

4. ระดับการศึกษาทางโลก

- () 1. ประถมศึกษา () 2. มัธยมศึกษาตอนต้น
() 3. มัธยมศึกษาตอนปลาย / ปวช. () 4. อนุปริญญา/ปวส.
() 5.ปริญญาตรี () 6. สูงกว่าปริญญาตรี

5. ระดับการศึกษาทางธรรม

- () 1. เปรียญธรรม(โปรดระบุ เช่น 8 ประโยค).....
() 2. นักธรรม(โปรดระบุ).....
() 3. กำลังศึกษาต่อ(โปรดระบุ).....
() 4. ไม่ได้ศึกษาทางธรรม

6. สมณศักดิ์ปัจจุบัน.....

7. งานด้านการปกครองคณะสงฆ์เป็น.....

8. งานด้านเผยแผ่.....

9. เหตุผลสำคัญที่ท่านบวช

- () 1. บวชตามประเพณี
() 2. บวชเพื่อศึกษาพระปริยัติธรรม
() 3. บวชเพื่อศึกษาพระปริยัติธรรมฝ่ายสามัญ
() 4. บวชเพื่อทดแทนพระคุณบุพการี
() 5. อื่น ๆ(โปรดระบุ).....

**ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวผลกระทบต่อสภาพวิถีชีวิตของพระสงฆ์ในสถานการณ์ความไม่สงบใน
อำเภอโคกโพธิ์**

1. สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อสภาพวิถีชีวิตของพระสงฆ์โดยทั่วไป

1.1 สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อกรออกมารับบิณฑบาตของพระสงฆ์
อย่างไร

.....

.....

.....

1.2 สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อกรทำกิจวัตรไหว้พระสวดมนต์ของ
พระสงฆ์อย่างไร

.....

.....

.....

1.3. สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อกรรับกิจนิมนต์ของพระสงฆ์อย่างไร

.....

.....

.....

1.4. สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อสังฆกรรมอุโบสถอย่างไร

.....

.....

.....

1.5 สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อกรเดินทางเพื่อทำกิจสงฆ์อย่างไร

.....

.....

.....

1.6 สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อจำนวนพระภิกษุสงฆ์อย่างไร

.....
.....
.....

2. สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อสภาพวัดและกิจกรรมทางศาสนา

2.1 วัดของท่านมีพระจำพรรษาอยู่กี่รูป และมีพระจากนอกพื้นที่มาอยู่ด้วยหรือไม่

.....
.....

2.2 วัดของท่านเคยเกิดเหตุการณ์ก่อความไม่สงบโดยการถูกเผา ถูกวางระเบิด บ้างหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....

2.3 วัดได้จัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาหรือไม่ และมีผู้เข้าร่วมกิจกรรมโดยประมาณเท่าใด

.....
.....
.....

2.4 สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อ ประเพณีและวัฒนธรรมชาวพุทธหรือไม่ เพราะเหตุใด

.....
.....
.....

3.. สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อภารกิจของพระสงฆ์ 6 ด้าน

3.1 สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อภารกิจด้านการปกครองคณะสงฆ์อย่างไร

.....

.....

.....

3.2 สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อภารกิจด้านการศาสนศึกษาอย่างไร
(แผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญ)

.....

.....

.....

3.3 สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อภารกิจด้านการเผยแผ่อย่างไร

.....

.....

.....

3.4 สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์
อย่างไร (การปลูกฝังคุณ ธรรมจริยธรรมเด็กและเยาวชน)

.....

.....

.....

3.5 สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อภารกิจด้านสาธารณะสงเคราะห์
อย่างไร(วัด พระภิกษุ ช่วยเหลือสังคมรูปแบบต่าง ๆ)

.....

.....

.....

3.6 สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อภารกิจด้านสาธารณูปการอย่างไรบ้าง
(บูรณปฏิสังขรณ์ในเขตพุทธาวาสและเขตสังฆาวาส บำรุงดูแลรักษาถาวรวัตถุหรือสาธารณ
สมบัติของวัด)

.....

.....

4. สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อความศรัทธาและความสัมพันธ์ของชาวพุทธ

4.1 ท่านคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อความศรัทธาของชาวพุทธ
หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

4.2 ท่านคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อ ความสัมพันธ์ระหว่าง
พระสงฆ์กับชาวบ้านอย่างไร

.....

.....

4.3 พระสงฆ์หรือวัดในพื้นที่ได้รับการช่วยเหลือจากผู้มีจิตศรัทธาจากหน่วยงาน
ใดบ้าง

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาวិถีชีวิตของพระสงฆ์ในสถานการณ์ความไม่สงบในอำเภอโคกโพธิ์

1. ท่านคิดว่าแนวทางในการแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตของพระสงฆ์ควรได้รับการแก้ไขอย่างไร

.....
.....
.....

2. ท่านคิดว่าพระสงฆ์ควรมีบทบาทในการช่วยเหลือชาวบ้านอย่างไร

.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าคณะสงฆ์ส่วนกลางหรือมหาเถรสมาคมควรให้การช่วยเหลือพระสงฆ์และชาวพุทธในพื้นที่อย่างไร

.....
.....
.....

4. ท่านคิดว่าสำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติควรช่วยเหลือพระสงฆ์และชาวพุทธอย่างไร

.....
.....
.....

5. ท่านมีวิธีการดำเนินชีวิตอย่างไรในสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

.....
.....
.....

(.....) ผู้ให้สัมภาษณ์

(.....) ผู้สัมภาษณ์

แบบสัมภาษณ์ ชุดที่ 2

(กลุ่มของฆราวาส)

เรื่อง การศึกษาวิถีชีวิตชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ :
กรณีศึกษาชาวพุทธในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

คำชี้แจง

แบบสัมภาษณ์ชุดนี้ใช้สัมภาษณ์ชาวพุทธที่เป็นฆราวาสเพื่อให้ได้ข้อมูล ตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้ โดยแบ่งแบบสัมภาษณ์ออกเป็น 3 ตอนดังนี้

- ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพผู้ให้สัมภาษณ์
- ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสภาพวิถีชีวิตของชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในอำเภอโคกโพธิ์
- ส่วนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในอำเภอโคกโพธิ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์

1. ชื่อ.....นามสกุล
- อายุ.....ปี ที่อยู่บ้านเลขที่..... หมู่ที่..... บ้าน.....
- ตำบล.....อำเภอเมืองโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี
2. สภาพสมรส

☐ อยู่ด้วยกัน	☐ แยกกันอยู่
☐ ว่าง	☐ หย่า
☐ โสด	
3. ภูมิลำเนาเดิม.....
-
4. วุฒิการศึกษา.....
5. อาชีพรายได้ต่อเดือน.....บาท
5. สถานภาพในหมู่บ้าน

- () กำนัน () ผู้ใหญ่บ้าน () อ.บ.ต. () ลูกบ้าน
- () อื่น ๆ ระบุ.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสภาพวิถีชีวิตของชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในอำเภอโคกโพธิ์

1. สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่ออาการประกอบอาชีพของชาวพุทธอย่างไร

.....

.....

.....

.....

2. สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อกิจวัตรประจำวันของชาวพุทธด้านต่างๆ ดังต่อไปนี้

2.1 ผลกระทบต่อกิจวัตรด้านศาสนพิธี

1) ท่านคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อการทำบุญตักบาตรแก่พระสงฆ์อย่างไร

.....

.....

.....

.....

2) ท่านคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อการไหว้พระสวดมนต์อย่างไร

.....

.....

.....

.....

3) ท่านคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อกิจวัตรในวันพระและวัน
สำคัญทางพระพุทธศาสนาของชาวพุทธอย่างไร

.....

.....

.....

4) ท่านคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อพิธีมาบนิจอย่างไร

.....

.....

.....

2.2 ผลกระทบต่อกิจวัตรประจำวันด้านศาสนบุคคล

1) ท่านคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อการบรรพชา-อุปสมบท
หรือไม่ เพราะเหตุใด

.....

.....

.....

2) ท่านคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อจำนวนพระสงฆ์และชาวพุทธ
อย่างไร (ย้ายออกจากพื้นที่ หรือเปลี่ยนศาสนา)

.....

.....

.....

2.3 ผลกระทบต่อกิจวัตรด้านศาสนวัตถุ

1) ท่านคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบการก่อสร้างศาสนวัตถุอย่างไร

.....

.....

.....
2) ท่านคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่ออุปถัมภ์วัดอย่างไร และมีการ
ถวายผ้ากฐินและผ้าป่าบ้างหรือไม่
.....
.....

2.4 ผลกระทบต่อกิจวัตรด้านศาสนธรรม

1) ท่านคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อการศึกษาธรรมและปฏิบัติ
ธรรมหรือไม่ เพราะเหตุไร
.....
.....
.....

2) ท่านคิดว่าการศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรมมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของ
ชาวพุทธ หรือไม่ เพราะเหตุไร และท่านมีหลักธรรมอะไรที่ใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันของ
ท่าน
.....
.....
.....

3. ท่านคิดว่าสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคได้ส่งผลกระทบต่อ
ความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธกับมุสลิม อย่างไร
.....
.....
.....

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในอำเภอโคกโพธิ์

1. ท่านคิดว่าแนวทางในการแก้ไขปัญหาสภาพวิถีชีวิตของชาวพุทธควรได้รับการแก้ไขอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

2. ท่านมีวิธีการดำเนินชีวิตอย่างไรในสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

.....

.....

.....

.....

.....

(.....) ผู้ให้สัมภาษณ์

(.....) ผู้สัมภาษณ์

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ภาคผนวก (ง)

ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์

การศึกษาวิถีชีวิตชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้
กรณีศึกษาชาวพุทธในอำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี

สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ เป็นชื่อเรียกขานที่เรามักจะได้ยินได้เห็นอยู่ทุกวันผ่านทางสื่อหลักของรัฐ ไม่ว่าจะเป็นวิทยุ โทรทัศน์ หรือข่าวพาดหัวของหนังสือพิมพ์รายวัน ที่สะท้อนภาพทหาร ตำรวจและนักข่าวซึ่งกำลังปฏิบัติการเพื่อค้นหาหลักฐานและการปราบปรามขบวนการโจรก่อการร้ายที่สร้างสถานการณ์ความรุนแรงในพื้นที่ชายแดนภาคใต้ของประเทศ ท่ามกลางสายตาของประชาชนที่อยู่ร่วมกัน บนความแตกต่างทั้งทางศาสนา และวัฒนธรรมประเพณี ที่กำลังจ้องมองการปฏิบัติการของผู้มีอำนาจหน้าที่ของรัฐด้วยความสนใจว่าจะมีหนทางในการแก้ปัญหาสถานการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับคนในพื้นที่ได้มากน้อยเพียงใด และเมื่อพูดถึงสถานการณ์ชายแดนภาคใต้ ก็มักทำให้ผู้คนนอกพื้นที่คิดถึงแต่เรื่องของความรุนแรงที่กำลังเกิดขึ้น แต่หากเราจะมองลึกไปถึงต้นเหตุของปัญหาต่างๆ และชีวิตของผู้คนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น ที่ต่างก็แสวงหาความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินและความอยู่รอดของตน ซึ่งคงต้องการให้มีใครไปถามถึงความทุกข์ยากที่เขาเหล่านั้นกำลังเผชิญอยู่ และรับฟังปัญหาต่างๆ ที่เป็นข้อเท็จจริง มากกว่าการได้รับฟังจากสื่อ หรือมุมมองแต่เพียงด้านเดียวจากผู้อื่นที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในพื้นที่นั้น และได้รับผลกระทบเหมือนเช่นที่เขาเหล่านั้นได้รับ โดยเฉพาะภาพของการสื่อให้เห็นถึงความรุนแรงจากการวิพากษ์วิจารณ์หลายกระแสที่ไม่ว่าจะตั้งใจหรือไม่ตั้งใจก็ตาม และทำให้คนนอกรับรู้ได้เช่นนั้น การเข้าถึงข้อมูลจากคำบอกเล่าของคนในพื้นที่เหล่านี้ ที่ดูเหมือนว่าจะจะเป็นเพียงการเล่าเรื่องธรรมดาๆ ย่อมสามารถสะท้อนความจริงได้ดีกว่าข่าวสาร คำวิพากษ์วิจารณ์ หรือบทวิเคราะห์ของนักข่าว หรือนักวิชาการหลายคน ที่ไม่เคยไปสัมผัสกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงเลย ไม่เพียงเพราะผู้ให้สัมภาษณ์ใช้ชีวิตอยู่ในพื้นที่เท่านั้น แต่คำพูดเหล่านั้นยังเปรียบเสมือนกระจกสะท้อนให้เห็นว่า ประชาชนกำลังเผชิญกับอะไรอยู่มากกว่า จากคำสัมภาษณ์สดของผู้นำท้องถิ่น ทหาร ตำรวจ และชาวบ้าน ในพื้นที่ อ. โคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี คือเสียงสะท้อนจากประชาชนที่ต้องการสื่อให้ทุกคนได้รู้ว่า การแก้ปัญหาในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้นั้น จะอาศัยนโยบายของรัฐ และการปราบปรามผู้ก่อการร้ายเพียงเท่านั้นจะไม่มีวันประสบความสำเร็จ ถ้าผู้มีส่วนเกี่ยวข้องยังคง

ละเลยที่จะรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนที่ต้องการความเข้าใจ และการยอมรับฟังปัญหาอันแท้จริงที่กำลังเกิดขึ้น

เนื่องจากงานวิจัยนี้เป็นงานวิจัยขั้นพื้นฐาน วัตถุประสงค์ของงานวิจัยนี้คือการตรวจสอบและค้นหาข้อมูลที่เป็นความจริงเชิงข้อเท็จจริงซึ่งได้รับจากผู้ให้สัมภาษณ์โดยตรง ปัญหาสำคัญระหว่างการทำวิจัยภาคสนามประการหนึ่งประเด็นคำถามบางเรื่อง ผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ต้องการจะตอบ อีกประการหนึ่งคือไม่อาจออกไปนอกพื้นที่ได้โดยสะดวก ดังนั้นในการสัมภาษณ์เพื่อหาข้อมูลนี้สะดวกขึ้น ผู้วิจัยจึงได้ใช้เทปบันทึกเสียงและจดบันทึกข้อมูล ผู้วิจัยจึงได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลต่างๆที่สามารถให้ข้อมูลที่ต้องการได้ เป็นฆราวาสจำนวน 12 คน และพระภิกษุที่จำพรรษาอยู่ที่วัดต่างๆ ในเขต อำเภอโคกโพธิ์ จำนวน 7 รูป เพื่อนำมาประกอบกรณีวิเคราะห์โดยแบ่งข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ออกเป็น 2 ส่วนคือ ส่วนที่ได้จากการสัมภาษณ์ฆราวาส และพระสงฆ์ มีรายละเอียดดังนี้

1 ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ฆราวาส

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของฆราวาสผู้ให้สัมภาษณ์

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ให้สัมภาษณ์ ดังนี้

1. นายสันติ โกศลกาญจน์ อายุ 43 ปี อยู่บ้านเลขที่ 1/3 หมู่ที่ 3 บ้านช้างให้ตก ตำบลช้างให้ตก อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี ปัจจุบันเป็นกำนันของตำบลช้างให้ตก มีครอบครัวแล้ว จบการศึกษาในระดับ ป.ว.ช. นอกจากทำหน้าที่กำนันมาแล้วหนึ่งสมัย ประกอบอาชีพด้วยการทำสวน และค้าขาย

2. นายย่อง มณีอร่าม อายุ 48 ปี อยู่บ้านเลขที่ 86 หมู่ที่ 6 บ้านคลองกลาง ตำบลควนโนรี อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นคนในหมู่บ้านคลองกลาง จบการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย และประกอบอาชีพด้วยการทำสวน และทำนา อยู่กับครอบครัว ปัจจุบันเป็นกำนันประจำตำบลควนโนรีเป็นสมัยแรก

3. นางชื่นจิตร เอกนก อายุ 42 ปี อยู่บ้านเลขที่ 48/2 หมู่ที่ 1 บ้านยางแดง ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีครอบครัวและเป็นคนในหมู่บ้านบ้านยางแดง สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) ประกอบอาชีพธุรกิจส่วนตัว ปัจจุบันเป็นผู้ใหญ่บ้านของบ้านยางแดงมา 2 สมัย

4. นายบุญส่ง รัตนคำ อายุ 41 ปี อยู่บ้านเลขที่ 101/7 หมู่ที่ 1 บ้านนาประดู่ ตำบลนาประดู่ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีครอบครัวและเป็นคนในหมู่บ้านนาประดู่ สำเร็จการศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (ม. 3) ประกอบอาชีพ คือ ทำนา ทำสวนยาง ปัจจุบันเป็นผู้ใหญ่บ้านของบ้านนาประดู่สมัยแรก

5. นายปรีชา จันทร อายุ 62 ปี อยู่บ้านเลขที่ 26/1 หมู่ที่ 2 บ้านชะเมา ตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีครอบครัวอยู่ในหมู่บ้านชะเมา จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 มีอาชีพทำการเกษตร และเป็นอดีตผู้ใหญ่บ้านของบ้านชะเมามาแล้ว 28 ปี เกษียณอายุราชการ เมื่อเดือนธันวาคม พ.ศ. 2550

6. นายอรุณ ทองทราย อายุ 47 ปี อยู่บ้านเลขที่ 69 หมู่ที่ 3 บ้านทรายขาว ตำบลทรายขาว อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี มีครอบครัว และเป็นคนในหมู่บ้านทรายขาว สำเร็จการศึกษาระดับ ม.ศ.5 ประกอบอาชีพ ทำสวน และทำนา ปัจจุบันเป็นผู้ใหญ่บ้านของหมู่บ้านทรายขาวเป็นสมัยแรก

7. นายธวัฒน์ แทนทอง อายุ 51 ปี อยู่บ้านเลขที่ 107 หมู่ที่ 4 หมู่บ้านลัดดาวัลย์ ตำบลลุมมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี เป็นคนจังหวัดสงขลา สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาโท ราชการ ปัจจุบันเป็นผู้อำนวยการสำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดปัตตานี

8. นายทวี บุญศรี อายุ 45 ปี อยู่บ้านเลขที่ - หมู่ที่ 1 บ้านนาเกตุ ตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นคนในหมู่บ้านนาเกตุ สำเร็จการศึกษาตอนปลาย (ม.6) เป็นอาจารย์สอนวิปัสสนากัมมัฏฐาน และเป็นผู้ดูแลศูนย์ปฏิบัติธรรมวัดนาเกตุ

นายทวี บุญศรี เป็นที่เคารพนับถือของบรรดาชาวบ้าน และศิษยานุศิษย์เป็นจำนวนมาก เพราะว่าเป็นผู้ทำงานเผยแผ่พระพุทธศาสนาในท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบทั่วสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ งานหลักก็คือ เป็นอาจารย์สอนกรรมฐานที่ศูนย์ปฏิบัติธรรมวัดนาเกตุ หลักสูตร 7 คืน 8 วัน เดือนละ 2 ครั้ง และรับสอนนอกพื้นที่ตามสถานที่ต่าง ๆ และถ้าเจ้าภาพมีความประสงค์ต้องการจะเปิดโครงการ ก็ยินดีที่จะเป็นธุระให้ในเรื่องการอบรมพร้อมกับทีมงานเสมอ

9. นางสาวปิ่นแก้ว ชัยสงคราม อายุ 52 ปี อยู่บ้านเลขที่ 113 หมู่ที่ 6 บ้านนาเกตุ ตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สถานภาพโสด เป็นคนในหมู่บ้านนาเกตุ วุฒิมัธยมศึกษาตอนต้นปริญญาตรี ราชการครู ประมาณ 30 ปี สอนนักเรียนระดับประถมศึกษาที่โรงเรียนบ้านปริง อำเภอหนองจิก จังหวัดปัตตานี โรงเรียนบ้านปริง มีนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนทั้งหมดประมาณ 120 คน มีนักเรียนที่เป็นชาวพุทธเพียง 1 คน มีครู 12 คน เป็นครูที่นับถือพระพุทธศาสนา 6 คน และครูที่เป็นชาวมุสลิม 6 คน

10. ด.ต.คั่น ปานแก้ว อายุ 59 ปี อยู่บ้านเลขที่ 10/1 หมู่ที่ 1 บ้านนาเกต ตำบลนาเกต อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี เป็นคนในหมู่บ้านนาเกต สำเร็จการศึกษาม.ศ. รับราชการตำรวจ เป็นเจ้าหน้าที่รับส่งข่าวสาร และรับแจ้งเหตุ ประจำอยู่ สภ.อ. อำเภอกอโกโพธิ์

11. จ.ส.อ.บุญล่อง แสงจันทร์ สังกัดกรมทหารพราน 43 ป่อทอง อ.หนองจิก ตำแหน่ง นายสิบการช่าง ปฏิบัติหน้าที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาเป็นเวลา 22 ปี

12. นางลมุล วรวิวัฒน์ อายุ 77 ปี อยู่บ้านเลขที่ 20 หมู่ที่ 6 บ้านนาเกต ตำบลนาเกต อำเภอกอโกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สถานภาพเป็นม่าย เป็นคนในหมู่บ้านนาเกต สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เคยทำงานราชการในหน่วยงานของ กอ.รมน. ปัจจุบันประกอบอาชีพส่วนตัว

ผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามในหลายแง่มุมเพื่อที่จะสอบถามถึงผลกระทบในด้านต่างๆ ทั้งวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน และผลกระทบในด้านศาสนาที่ชาวไทยพุทธได้รับจากสถานการณ์การก่อความไม่สงบในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รวมถึงแนวความคิดที่ต้องการให้แก้ไข เพื่อนำมาวิเคราะห์ร่วมกับข้อมูลทุติยภูมิ ที่ค้นคว้ามาได้ ประเด็นคำถามต่างๆ และสรุปคำสัมภาษณ์ของผู้ให้สัมภาษณ์ดังนี้

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบต่อสภาพวิถีชีวิตของชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบในอำเภอกอโกโพธิ์

1. สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของชาวพุทธอย่างไร

- กำนันสันติ กล่าวถึง ตำบลข้างให้ตกว่า มีทั้งหมด 5 หมู่บ้าน มีชาวพุทธอยู่ 3 หมู่บ้าน คือ หมู่ 2,3,4 และอีก 2 หมู่บ้านเป็นชาวมุสลิม คือ หมู่ 1 และหมู่ 5 มีทั้งชาวพุทธและมุสลิมครึ่งต่อครึ่ง ในตำบลข้างให้ตกมีชาวพุทธมากกว่าชาวมุสลิม และมีกลุ่มชาวมุสลิมประมาณ 4-5 หลังคาเรือนที่อาศัยอยู่กับกลุ่มชาวพุทธในหมู่บ้านนี้ ประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพเกษตรกร ค้าขาย และรับจ้างทั่วไป ประกอบอาชีพรับราชการบ้างเป็นส่วนน้อย และเล่าว่า เล่าว่า เหตุการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นนี้ส่งผลกระทบต่อชาวพุทธมาก เพราะชาวบ้านส่วนหนึ่งมีอาชีพรับจ้างกรีดยาง ไม่กล้าที่จะออกไปกรีดยางเหมือนก่อน เนื่องจากกระแสข่าวของความสถานการณ์ความรุนแรง ประกอบกับในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา (2547-2551) มีเหตุการณ์เกิดขึ้นเกือบทุกวัน ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เกิดขึ้นในหมู่บ้าน แต่เพราะความกลัวอันตรายที่จะเกิดขึ้นทำให้ชาวบ้านต้องเปลี่ยนเวลาออกไปทำงาน ซึ่งแต่เดิมชาวบ้านจะออกไป กรีดยางประมาณตีสองจนถึงเก้าโมงเช้า ซึ่งอยู่ในช่วงที่น้ำยางให้ผลดีมาก แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นชาวบ้านต้อง

เปลี่ยนเวลาออกจากบ้านเป็นใกล้สว่าง คือประมาณตีห้าหรือหกโมงเช้า ซึ่งช่วงเวลานี้ผลผลิตของน้ำยางจะลดคุณภาพลง ทำให้รายได้ของชาวบ้านลดลงด้วย และทำให้ชาวบ้านบางคนต้อง

เปลี่ยนอาชีพใหม่ จากที่เคยทำนาและทำสวนยาง ก็ต้องหันมาประกอบอาชีพค้าขายหรือประกอบอาชีพอื่นแทน และด้วยความจำเป็นที่จะต้องทำ เพราะถ้าไม่ทำก็ไม่มียาก ชาวบ้านข้างให้ตกเสียชีวิตจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น 8 คนแล้ว และเหตุการณ์เหล่านั้นก็เกิดขึ้นภายนอกพื้นที่ทั้งหมด ไม่ได้เกิดขึ้นภายในหมู่บ้านนี้

- กำนันยอง ให้สัมภาษณ์ว่า ในเขตพื้นที่ตำบลควนโนรีมีทั้งหมด 6 หมู่บ้าน มีหมู่บ้านที่เป็นชาวพุทธอาศัยอยู่ 4 หมู่บ้าน คือ บ้านแม่กิง บ้านข้างใต้ บ้านหนองครก และบ้านคลองกลาง ซึ่งก็มีชาวมุสลิมปะปนอยู่บ้างไม่มากนัก อีก 2 หมู่บ้านเป็นชาวมุสลิมล้วนๆ คือ บ้านควนโนรี และบ้านตุปะ ชาวพุทธโดยส่วนมากที่อาศัยอยู่ในตำบลควนโนรีประกอบอาชีพเกษตรกรรม มี ทำนา ทำสวนยาง และค้าขายบ้าง เหตุการณ์ความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของชาวพุทธเป็นอย่างมากก็คือ ทำให้ชาวบ้านไม่กล้าที่จะออกไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่ ชาวบ้านส่วนใหญ่จะมีสวนยาง และที่นาอยู่นอกหมู่บ้านที่ตัวเองอาศัยอยู่ และมีชาวบ้านในตำบลควนโนรีถูกฆ่าตายหลายคน แต่ไปเสียชีวิตนอกพื้นที่ขณะที่เดินทางไปทำงาน และมีเหตุการณ์ในหมู่บ้าน 2-3 ครั้ง ส่วนมากจะเกิดขึ้นในพื้นที่ใกล้เคียงมากกว่า

- ผู้ใหญ่อรุณ เล่าว่าเขตพื้นที่หมู่บ้านทรายขาว ชาวพุทธที่อาศัยอยู่ในบ้านทรายขาวส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม มี ทำนา ทำสวนยาง และค้าขาย ส่วนสถานการณ์ความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของชาวบ้านก็ไม่ต่างจากหมู่บ้านอื่น คือชาวบ้านจะมีสวนยางและนา ที่อยู่นอกหมู่บ้านออกไป และเกิดความกลัวเมื่อจะต้องออกไปทำนาหรือกรีดยางในที่ของตนที่ไม่ได้อยู่ภายในหมู่บ้านนั้น ชาวบ้านส่วนใหญ่เป็นคนพื้นที่ อยู่กันมานานก็ไม่ค่อยมีคนย้ายออกไปอยู่ที่อื่น จะมีก็แต่หนุ่มสาวที่ไปเรียนต่างถิ่นหรือออกไปทำงานนอกพื้นที่เท่านั้น

- ผู้ใหญ่ชินจิต พุดถึงคนในหมู่บ้านยางแดงของตนว่า ชาวบ้านก็ทำนา และทำสวนยางกันเป็นหลัก ที่ค้าขายและทำอย่างอื่นก็มีบ้าง ตั้งแต่เหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น ชาวบ้านต่างก็หวาดระแวงไปหมด แต่ก็ต้องทำมาหากินเพื่อการอยู่รอด อีกประการหนึ่งก็ไม่รู้ว่าใครเป็นผู้ร้าย และจะก่อเหตุการณ์เมื่อใด ก็ไม่มีใครรู้ได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหมู่บ้านยางแดงนั้นอยู่ติดกับหมู่บ้านอิสลาม แต่เท่าที่ผ่านมาก็ไม่เคยเกิดปัญหากัน

- ผู้ใหญ่บุญส่ง บอกว่า ชาวบ้านไทยพุทธที่นาประดู่ ส่วนใหญ่จะเป็นเกษตรกร ทำนา ทำสวนยางเป็นหลัก บางคนก็ค้าขาย ออกไปไหนก็ต้องไปกันเป็นกลุ่ม ไม่ว่าจะไปกรีดยาง หรือทำ

นา ไม่มีใครกล้าไปคนเดียว ต่างคนต่างกลัว และมีแต่ความหวาดระแวงว่าจะเกิดเหตุการณ์ไม่ดีได้ตลอดเวลา ทำให้ความเป็นอยู่ของชาวบ้าน อยู่กันด้วยความลำบากกว่าแต่ก่อน

- นายปรีชา เป็นอดีตผู้ใหญ่บ้านที่หมู่บ้านชะเมามาถึง 28 ปี เล่าถึงชาวบ้านในหมู่บ้านว่า ชาวบ้านที่นี่ก็มีอาชีพเกษตรกรเช่นเดียวกับชาวบ้านอื่นๆ คือทำนา ทำสวนยางกันเป็นส่วนมาก แต่ก่อนออกไปกรีดยางได้ตั้งแต่ตีสอง เดียวนี้ต้องออกไปกันตอนเช้ามืด แล้วต้องแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม กลุ่มหนึ่งไปกรีดยาง อีกกลุ่มก็ต้องคอยรักษาความปลอดภัย มีเวลากรีดยางได้ไม่กี่ชั่วโมง และได้ใช้น้ำยางน้อยลง เพราะไปกรีดยางในช่วงที่น้ำยางไม่ค่อยมีคุณภาพ รายได้หลักของชาวบ้านก็ลดลง แม้แต่แม่ค้าที่จะไปตลาดไปซื้อของมาขายก็ไปแต่เช้าไม่ได้ ก็ต้องออกไปตอนสาย และที่สำคัญรายได้จากการขายของเดี๋ยวนี้ก็ไม่มากเหมือนเมื่อก่อน เพราะชาวบ้านไม่กล้าออกมาจับจ่ายซื้อของ ส่วนมากจะซื้อของกักตุนไว้ให้กินได้หลายวัน หหมดแล้วจึงค่อยซื้อใหม่

- นายธวัฒน์ เล่าว่า วิถีชีวิตของชาวบ้านที่โคกโพธิ์ ก็คือการเป็นเกษตรกรเป็นส่วนใหญ่ ทำนา ทำสวนยางเป็นหลัก มีที่ทำสวนผลไม้และค้าขายบ้างไม่มากนัก เหตุการณ์ความไม่สงบได้ทำให้วิถีชีวิตของชาวบ้านตรงนี้เปลี่ยนแปลงเป็นอย่างมาก เพราะความไม่ปลอดภัยในชีวิตยามค่ำมืด ในการประกอบอาชีพ หรือไปกรีดยาง ก็มีตัวอย่างให้เห็นที่เป็นชาวบางส่วนก็มากเหมือนกัน บางทีก็เกิดเหตุการณ์ตอนขาไป บางทีก็เกิดเหตุการณ์ตอนกลับ และบางคนก็เกิดเหตุการณ์ในสวนยาง ประชาชนเกิดความหวาดกลัว ก็ต้องหลีกเลี่ยงวิถีตรงนี้ เวลาออกไปกรีดยางก็ออกเวลาใกล้รุ่งประมาณตีสี่ตีห้าให้มองเห็นได้ชัดเจนก่อน ซึ่งเป็นผลกระทบต่อการประกอบอาชีพอย่างมาก ถ้าถามว่าส่งผลกระทบต่อรายได้ไหม นายธวัฒน์กล่าวว่า ส่งผลกระทบต่อรายได้อย่างแน่นอน เพราะน้ำยางจะให้ น้ำดีไหลออกมากต้องกรีดยางในช่วงที่อากาศเย็น พอรุ่งสางก็จะไปเก็บน้ำยาง วิถีชีวิตของคนกรีดยางก็จะเป็นแบบนี้ การที่ชาวบ้านถูกทำร้ายในขณะที่ไปกรีดยาง เป็นเพราะ“ผู้ก่อความไม่สงบต้องการสร้างสถานการณ์ สร้างความหวาดกลัว หรือเพื่อต้องการพื้นที่สวนยางก็มี” นายธวัฒน์กล่าวต่อไปอีกว่า ผู้ก่อการร้ายกระทำการอย่างนั้นทุกกิจกรรม ก็เพื่อสร้างความหวาดกลัว กดดันให้ชาวพุทธย้ายออกจากพื้นที่ หรือละทิ้งถิ่นฐาน เพราะผู้ก่อการร้ายต้องการพื้นที่ในส่วนนี้มาบริหารจัดการกันเอง เป็นเป้าหมายที่รัฐเองก็พูดไม่ค่อยชัด แต่พี่น้องในพื้นที่รู้ และเข้าใจตามจุดประสงค์ของผู้ก่อการร้าย รัฐบาลคงไม่ยอมและคงต้องต่อสู้กันอีกยาวนาน โดยความเป็นอาณาจักรต้องมีการบริหารจัดการกันไป แต่ผู้ก่อการร้ายก็จะทำให้ประชาชนหวาดกลัวในรูปแบบต่าง ๆ ก็เป็นกลยุทธ์ที่ผู้ก่อการร้ายทำมาอย่างสม่ำเสมอ แต่ถึงอย่างไร ชาวบ้านก็อดทนที่จะอยู่ที่นี่ เพราะอยู่กันมาแต่ดั้งเดิม ตั้งแต่สมัยปู่ย่าตายายแล้ว

- นางสาวปิ่นแก้ว หรือครูปิ่นแก้ว ให้สัมภาษณ์ว่า ที่บ้านนาเกตุ สถานการณ์ความไม่สงบ ส่งผลกระทบต่อการประกอบอาชีพของชาวบ้านไทยพุทธมาก ชาวบ้านไม่กล้าที่จะออกไปประกอบอาชีพนอกพื้นที่เหมือนที่เคยทำมา ไม่ว่าจะประกอบอาชีพทำนา ทำสวนยาง พ่อค้าแม่ค้า คนขับรถประจำทาง แม้กระทั่งข้าราชการครูเองก็ได้รับความเดือดร้อนเช่นกัน ชาวบ้านที่นาเกตุถูกลอบทำร้ายขณะที่ไปกรีดยางในช่วงเช้ามี 6 คนแล้ว ชาวบ้านที่เดือดร้อนก็ขอให้ทหารไปส่งและคอยดูแลแต่ก็ไม่ได้ตลอด อย่างครูก็มีทหารชุดรักษาความปลอดภัยคอยดูแลให้ และสำหรับตัวครูเองเดินทางไปทำงานเองด้วยรถส่วนตัวก็ต้องไปกับเพื่อนครูที่อยู่โรงเรียนใกล้ๆกันที่ไปทางเดียวกัน จะไม่ไปกับรถทหารที่คอยไปรับไปส่ง คิดว่าเป็นจุดเสี่ยง และอันตรายมากกว่า เพราะผู้ก่อการร้ายส่วนใหญ่จะก่อเหตุกับเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจที่ไปเป็นกลุ่มๆ ส่วนที่โรงเรียนก็มีทหารคอยดูแลอยู่ตลอดเวลาทั้งกลางวันและกลางคืน

จ.ส.อ. บุญล่อง พูดถึงการดูแลความปลอดภัยให้กับชาวบ้านที่บ้านบ่อทองว่า ผมต้องปฏิบัติหน้าที่ในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มาเป็นเวลา 22 ปี ความเป็นอยู่ของประชาชนในขณะนี้ได้รับผลกระทบจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นทุกพื้นที่ขึ้นอยู่กับว่าในพื้นที่นั้นมีความเสี่ยงมากน้อยขนาดไหน และการดำเนินชีวิตของชาวพุทธกับชาวมุสลิมก็ไม่ได้แตกต่างกัน ตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ชาวบ้านก็ไม่กล้าออกไปกรีดยาง หน่วยทหารของเราก็พยายามจะเข้าไปช่วยในพื้นที่ที่คิดว่าเสี่ยงมากที่สุด แต่ก็ไม่มีกำลังพลมากพอที่จะให้ความคุ้มครองได้ครอบคลุมทุกพื้นที่และพอกับความต้องการของชาวบ้าน แต่ก็พยายามจะทำให้ได้มากที่สุดเท่าที่

2 สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อกิจวัตรประจำวันของชาวพุทธด้านต่างๆ อย่างไร

2.1 ผลกระทบด้านศาสนพิธี

ศาสนพิธีหมายถึง พิธีกรรมทางศาสนาซึ่งถือปฏิบัติเป็นแบบอย่าง เป็นประเพณี เป็นธรรมเนียมสืบต่อกันมา ได้แก่ การทำบุญตักบาตร การสวดมนต์ไหว้พระ หรือการดำเนินกิจกรรมในทางศาสนาเช่นการไปวัด ฟังธรรม การฌาปนกิจศพ หรือกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนาต่างๆ

- กำนันสันติ กล่าวไว้ในตำบลช้างให้ตึกนี้มีวัดอยู่ 2 วัด คือวัดบันลือคชาวาส ในบ้านช้างให้ตึก และวัดปุหรน ในบ้านปุหรน ชาวบ้านอยู่ใกล้วัดไหนก็จะไปทำกิจทางศาสนาที่วัดนั้นๆ ส่วนงานกฐิน งานผ้าป่า และงานบวช ปัจจุบันไม่สามารถที่จะจัดงานให้ใหญ่โตเหมือนในอดีตได้ ไม่มีมหรสพสมโภชเหมือนแต่ก่อน แต่งานบุญเหล่านี้ก็ยังมีอยู่ ในเรื่องของผลกระทบ กำนันสันติยอมรับว่ามีผลกระทบมาก แม้จะมีชาวพุทธที่ส่วนมากเป็นผู้สูงอายุ จะยังคงไปวัดตามปกติ แต่เมื่อมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้น ชาวพุทธในหมู่บ้านนี้และหมู่บ้านใกล้เคียงจะเปลี่ยนไปทำบุญ

ตักบาตรที่วัดกัน ส่วนพระก็จะออกมารับบิณฑบาตแต่เฉพาะในวัดเท่านั้น เพื่อความไม่ประมาทและความปลอดภัยของทั้งพระสงฆ์และชาวบ้าน และต้องทำเช่นนี้ 4-5 ปีมาแล้ว โดยชาวบ้านจะถวายภัตตาหารเป็น 2 ส่วน ส่วนที่ 1 ถวายสำหรับเป็นภัตตาหารเช้า และอีกส่วนหนึ่งถวายไว้สำหรับตอนเพล เว้นแต่เป็นกรณีพิเศษที่มีเจ้าภาพเจาะจงทำบุญถวายเพลในวันนั้น ส่วนกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็ยังคงไปทำบุญกันปกติ เปลี่ยนแปลงไปก็แต่เฉพาะเรื่องของเวลา เช่นการเวียนเทียนก็เปลี่ยนจากกลางคืนมาทำกิจกรรมให้เสร็จภายในเวลากลางวัน โดยเริ่มตั้งแต่บ่าย 4-5 โมงเย็น และจากที่เคยมีเด็กเล็ก คนหนุ่มคนสาว มาเข้าวัดเวียนเทียนในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ปัจจุบันก็จะเหลือแต่คนเฒ่าคนแก่ ส่วนคนหนุ่มสาว พ่อแม่มักจะส่งให้ไปเรียนนอกพื้นที่ หรือให้ไปทำงานที่อื่น ความขลังในเรื่องของกิจกรรมทางศาสนานี้ก็จืดจางไป แม้กระทั่งงานฌาปนกิจศพก็ต้องสวดให้เสร็จก่อนหนึ่งทุ่ม เป็นต้น

กำนันย่อง ปกติชาวพุทธที่หมู่บ้านควนโนรี มีความศรัทธาในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคง ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และถึงแม้ว่าจะมีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น ชาวพุทธที่ควนโนรีก็ถือว่าโชคดีกว่าชาวพุทธในพื้นที่อื่น เพราะว่ามีวัดข้างให้เป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้าน โดยเฉพาะวัดอุโมงค์หลวงปู่ทวดแล้วเป็นที่เคารพสักการะของชาวพุทธในพื้นที่มาก ชาวพุทธทำบุญตักบาตรตามปกติ มีพระออกมารับบิณฑบาตตามปกติ แต่ก็ไม่เข้ามาเหมือนแต่ก่อน และมีทหารคอยรักษาความปลอดภัยในขณะที่พระออกบิณฑบาตทุกวัน

ส่วนกิจวัตรเกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์ของชาวบ้านนั้นนิยมไปทำกิจกรรมที่วัด ในช่วงวันพระ และวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ก็มีชาวบ้านไปร่วมกิจกรรมกันมาก อย่างการเวียนเทียนในวันสำคัญต่างๆ ก็เลื่อนเวลา来做ในช่วงประมาณ 5 โมงเย็น ปกติจะทำกันประมาณ 1 ทุ่ม ก็เริ่มทำกิจกรรมเร็วขึ้น ในช่วงนี้มีชมรมผู้สูงอายุได้ทำกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ที่วัดเวลาประมาณบ่าย 2 - 3 โมงเย็นทุกวัน โดยการนำของเจ้าหน้าที่สาธารณสุข นอกจากนี้พิธีกรรมอื่นๆ เช่นการฌาปนกิจของชาวบ้านก็ยังดำเนินไปได้ตามปกติ แต่ก็เปลี่ยนเวลามาเป็นช่วงกลางวันบ้าง หรือเริ่มกันประมาณ 4-5 โมงเย็น และให้เสร็จก่อนมืดค่ำ

- ผู้ใหญ่บุญส่ง บอกว่าบ้านนาประดู่เป็นหมู่บ้านใหญ่ เป็นหมู่บ้านตำบล และได้เป็นเทศบาลนาประดู่ เพราะว่ามีประชาชนอยู่หนาแน่น โดยเฉพาะชาวพุทธมีเป็นจำนวนมากเท่าๆ กับชาวมุสลิม ตามปกติพระจะออกมารับบิณฑบาตตามหมู่บ้าน ชาวบ้านก็จะมารวมกันใส่เป็นจุดๆ ตักบาตรพร้อมกัน ในช่วงแรกที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ พระจะไปรับบิณฑบาตที่หน้าบ้านของชาวพุทธเลย และจะมีทหาร หรือหน่วยรักษาความปลอดภัยคอยติดตามไปรักษาความปลอดภัยด้วย แต่ในช่วงนี้พระก็ออกบิณฑบาตตามปกติและไม่มีหน่วยรักษาความปลอดภัยไปด้วย

ส่วนการไหว้พระสวดมนต์ปกติก็มีอยู่บ้าง โดยส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุที่ไหว้พระสวดมนต์ก่อนนอน หรือกราบพระก่อนนอน ส่วนใหญ่จะนิยมไปไหว้พระสวดมนต์กันที่วัด ในวันพระ หรือสำคัญทางศาสนา โดยในวันพระ ชาวบ้านก็ไปตามปกติก็จะไปทำบุญที่วัด ถือเป็นโอกาสไหว้พระสวดมนต์ และสมาทานศีล 5 วันธรรมดาก็จะมีชาวบ้านไปวัดไม่มากนัก ส่วนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา ชาวพุทธก็จะไม่ร่วมกันทำบุญมากเป็นพิเศษเหมือนแต่ก่อน คงปฏิบัติเหมือนกับวันพระปกติ แต่มีการฟังพระธรรมเทศนาเพิ่มมาเท่านั้น หลังจากนั้นก็เวียนเทียน แต่เดิมจะเริ่มประมาณ 1 ทุ่ม ในปัจจุบัน ก็จะมีเวียนเทียนเร็วขึ้น คือประมาณ 5 โมงเย็น ส่วนงานฌาปนกิจก็มีปฏิบัติตามประเพณีที่เคยทำมา แต่เปลี่ยนแปลงเฉพาะเวลาสวดอภิธรรม คือ เลื่อนเวลาไม่ให้ดึกเหมือนแต่ก่อน และเริ่มพิธีกรรมกันตั้งแต่ประมาณ 4-5 โมงเย็น ชาวบ้านก็ยังคงมาช่วยเหลือกันตามปกติ

- ผู้ใหญ่ซึ่งจิตกร กล่าวว่ สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อกิจวัตรประจำวันของชาวพุทธเหมือนกันแต่ก็ไม่มาก ในเวลาเช้าประมาณเวลา 6-7 โมงเช้า ก็มีพระออกรับบิณฑบาตตามปกติ ไม่มีตำรวจหรือทหารคอยดูแล ชาวบ้านจะช่วยกันดูแลกันเอง เรื่องการไหว้พระสวดมนต์ โดยปกติชาวบ้านก็จะไปไหว้พระสวดมนต์ที่วัดในวันสำคัญๆ ทางศาสนา เช่นวันพระ วันวิสาขบูชา เป็นต้น ชาวบ้านไหว้พระสวดมนต์เองที่บ้าน นั่นก็จะเป็นเรื่องส่วนบุคคล ส่วนมากก็จะเป็นผู้สูงอายุ ก็ไหว้พระสวดมนต์ข่วงก่อนนอน หรือวันไหนที่ไม่ได้ไปวัดในวันพระ ในวันพระชาวบ้านจะไปวัดทำบุญถวายภัตตาหารที่วัดหลังจากนั้นก็ไหว้พระสวดมนต์กันเป็นปกติ ไม่มากนัก ก็เท่าๆกับปกติที่ผ่านมาเกิดเหตุการณ์ ส่วนมากจะเป็นผู้สูงอายุกับเด็ก ประเพณีการทำบุญตักบาตร หรือไปวัดชาวพุทธในเขตภาคใต้อาจแตกต่างกันกับชาวพุทธทางภาคเหนือ หรือภาคอีสาน คือว่า ถ้าเป็นวันปกติชาวบ้านก็จะตักบาตรที่บ้าน ตามที่พระออกรับบิณฑบาตอาหารที่ใส่บาตรก็ครบทั้งอาหารหวานคาว และน้ำ ก็จะเสร็จกิจในวันนั้น ไม่นิยมไปตักบาตรที่วัดในวันปกติ เว้นแต่จะมีผู้ไปทำบุญเป็นกรณีพิเศษ ในวันพระโยมจะมาตักบาตรที่วัด เพราะว่พระจะไม่ออกรับบิณฑบาต ประมาณ 30-50 คนได้ ส่วนวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา แม้กระทั่งวันพ่อ วันแม่ ชาวพุทธจะไปทำบุญที่วัดมากเป็นพิเศษ ก่อนเกิดเหตุการณ์ก็มามาก ในสถานการณ์ปัจจุบันก็ลดลงบ้าง แต่ก็ไม่มาก ก็ทำตามประเพณีวัดพระ สมาทานศีล ฟังเทศน์บ้างเป็นบางครั้ง

ส่วนเรื่องเกี่ยวฌาปนกิจชาวบ้านก็ยังทำกิจกรรมตามปกติ เปลี่ยนแปลงแต่เวลาจากเดิมจะเริ่มสวดอภิธรรมตามประเพณี เวลาประมาณ 1 ทุ่ม ก็จะเสร็จพิธีการทางศาสนา ส่งแขกที่มาร่วมงานประมาณ 3-4 ทุ่ม แต่ในปัจจุบันก็เริ่มพิธีการประมาณบ่าย 4 โมงเย็น ก็เสร็จ 6 โมงเย็น

จะไม่เกินเวลานี้ ผู้ร่วมงานก็มากพอสมควร ก็ญาติๆและเพื่อนบ้าน ถ้าเป็นที่อยู่นอกพื้นที่ ก็จะมาในวันเผาทีเดียว ที่หมู่บ้านยางแดงยังไม่เคยเกิดเหตุการณ์ร้ายแรง และไม่มีการตายจากสถานการณ์การก่อความไม่สงบ

- ผู้ใหญ่ปรีชา ให้สัมภาษณ์ว่าในอดีตชาวพุทธก็ให้ความสำคัญต่อพระพุทธศาสนา โดยการช่วยเหลือสนับสนุนวัดและพระสงฆ์มาโดยตลอด มีสำนักสงฆ์ชะเมาสิริธรรมเป็นสถานที่ประกอบกิจทางศาสนาและเป็นศูนย์รวมใจของชาวบ้าน ส่วนพิธีกรรมทางศาสนา การทำบุญตักบาตรในตอนเช้า มีพระออกมารับบิณฑบาตตามปกติ และมีหน่วยรักษาความปลอดภัยคอยคุ้มกันขณะที่พระออกบิณฑบาต ชาวบ้านที่ออกมาทำบุญตักบาตรในแต่ละวันก็มีจำนวนน้อยบ้างมากบ้าง แต่ที่เห็นได้ชัดคือชาวบ้านออกมาตักบาตรน้อยลง โดยส่วนมากก็จะมีแต่เจ้าประจำที่รอตักบาตรเป็นปกติ อาจเป็นเพราะไม่มั่นใจในความปลอดภัย ถ้าวันไหนที่พระไม่ได้ออกมารับบิณฑบาตรก็จะมีลูกศิษย์วัดมากบอกว่า วันนี้พระไม่มารับบิณฑบาต เว้นไว้แต่วันพระ หรือวันสำคัญต่างๆ ชาวบ้านจะรู้กันเองว่าต้องไปทำบุญที่วัด ส่วนกิจวัตรเกี่ยวกับการไหว้สวดมนต์นั้น โดยทั่วไปชาวบ้านจะไปร่วมกันไหว้พระสวดมนต์ และสวดมนต์ในวันพระ 8 ค่ำ หรือ 15 ค่ำ หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ซึ่งได้ปฏิบัติกันมาแต่ดั้งเดิม ส่วนการทำบุญในพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาของชาวบ้านชะเมา อดีตผู้ใหญ่บ้านได้กล่าวว่า เป็นที่น่าสังเกตว่าแทนที่ชาวบ้านจะมาน้อยเพราะกลัวต่อเหตุร้ายจะเกิดขึ้นตามที่เป็นข่าวรายวัน ชาวบ้านกลับมามากกว่าปกติ กล่าวคือ มาร่วมกิจกรรมทั้งตอนเช้าและ ช่วงเย็นเทียบมากกว่าตอนที่ยังไม่เกิดเหตุการณ์ความรุนแรงด้วยซ้ำ ด้วยเหตุที่ว่าก่อนเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบชาวบ้านจะไปทำกิจอะไรก็ได้ตามความต้องการ ไม่ค่อยรวมกลุ่มกันเท่าที่ควรอยากจะไปไหนก็ไปตามลำพังได้ เมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้น ผมคิดว่าชาวบ้านกลัวต่อเหตุการณ์ที่คาดไม่ถึง จะไปไหนก็มีการวางแผนจะไม่ไปคนเดียว หรืออีกอย่างชาวบ้านต้องการกำลังใจ และที่พึ่งทางใจ ก็คือวัดนี้แหละอย่างน้อยก็ยังมีหน้าเพื่อนบ้านอยู่ ทำให้เกิดกำลังใจที่จะประกอบอาชีพต่อไปได้ ถ้ามีการเวียนเทียนในวันสำคัญทางศาสนา ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม เพราะถ้าทำตามเวลาเดิมก็คงไม่มีใครมานั่นเอง เพราะว่าชาวบ้านกลัวกันไม่กล้าออกจากบ้าน เวลาประมาณ 6 โมงเย็น (18.00 น.) ชาวบ้านก็ไม่ไปไหนแล้วถ้าไม่จำเป็นจริงๆ และทางภาครัฐก็ได้ประกาศห้ามออกนอกบ้านในเวลากลางคืน ถ้าไม่กิจจำเป็น เวลาเวียนเทียนในวันสำคัญจึงต้องเลื่อนจากเวลาปกติประมาณ 1 ทุ่ม มาเป็นเวลาประมาณ 15.00-16.00 นาฬิกา แม้กระทั่งพิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพ หรือฌาปนกิจ ก็ต้องเปลี่ยนเวลาให้เร็วขึ้น คือประมาณ 15.00 น. ก็จะไปรับพระมาสวดอภิธรรม และจะเริ่มพิธีประมาณ 16.00 นาฬิกา เพื่อให้เสร็จพิธีไม่เกิน 18.00 นาฬิกา ระเบียบปฏิบัติเหมือนเดิมทุก

อย่างเปลี่ยนแปลงเวลาเท่านั้น ที่หมู่บ้านชะเมานีนี้ยังไม่มีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์การก่อความไม่สงบ และไม่เคยเกิดเหตุร้ายในหมู่บ้านด้วย ถึงแม้ว่าในหมู่บ้านจะมีชาวบ้านที่เป็นชาวพุทธอยู่รวมกันกับชาวมุสลิมครั้งต่อครั้งก็ยังไม่เคยเกิดความวุ่นวายเหมือนหมู่บ้านอื่น ซึ่งเป็นเรื่องที่ดีมากสำหรับคนในหมู่บ้านนั้น

- นายทวี หรืออาจารย์ทวี ได้ให้สัมภาษณ์ว่า จากสถานการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อชาวพุทธเป็นอย่างมาก นอกจากชาวพุทธจะไม่กล้าออกไปประกอบอาชีพแล้ว ยังไม่กล้าที่จะออกมาทำศาสนกิจด้วย แต่เดิมภาพบรรยากาศของชาวบ้านที่ออกมารอตักบาตรในตอนเช้า ได้ขาดหายไปถูกบดบังด้วยความหวาดกลัว และความไม่มั่นใจ ถึงแม้ให้เห็นแต่ความรู้สึกของชาวบ้านก็ไม่เหมือนเดิม เพราะว่าบางพื้นที่ พระไปบิณฑบาตก็ต้องมีทหารถือปืนเดินนำหน้าไปก่อน หรือพระนั่งในกรงบนรถ ทหาร ทำให้เห็นภาพที่ไม่สง่างามเหมือนแต่ก่อน ที่วัดหน้าเกตุนี้ไม่มีทหารไปด้วย และกิจวัตรเกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์ของชาวบ้านนั้น ผู้ที่ไม่มีศรัทธามั่นคงจริงๆ ก็คงทำไม่ได้ ถึงจะมีหนังสือสวดมนต์ ก็ไม่ทำอ้างว่าเหนื่อยจากการทำงานบ้าง ไม่มีเวลาบ้าง ส่วนมากจะมาร่วมกันไหว้พระสวดมนต์ที่วัดมากกว่า และบรรยากาศในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชาวบ้านก็มาเหมือนเดิม มาทำบุญตักบาตรไหว้พระสวดมนต์ตามที่เคยปฏิบัติมา แต่ความขลังความศักดิ์สิทธิ์ของวันพระหรือความสำคัญทางพระพุทธศาสนานั้นดูเหมือนจะหายไป แต่เดิมในวันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา หรือวันอาสาฬหบูชา ชาวบ้านจะมาร่วมกิจกรรมเวียนเทียนในตอนเย็นด้วยความสบายใจ และมาเป็นครอบครัว แต่ปัจจุบันต้องเปลี่ยนเวลามาเป็นบ่าย 4 โมงเย็น ชาวบ้านก็มาร่วมเวียนเทียนลดน้อยลงไปจากเดิม เพราะว่าทางวัดก็ต้องรีบทำกิจกรรมในเสร็จก่อนมืด เพราะเกรงว่าชาวบ้านจะไม่ปลอดภัย

- ครูปิ่นแก้ว เล่าว่า ครอบครัวของเธอและญาติที่อยู่ในละแวกนั้นเป็นชาวพุทธทั้งหมด ทุกวันจะต้องตื่นขึ้นมาทำกับข้าวตักบาตรจะวางไว้ที่หน้าบ้านทุกวัน และมีพระออกมารับบิณฑบาตที่หน้าบ้าน จะตักบาตรทุกวันก่อนไปทำงานเป็นกิจวัตรซึ่งทำมาหลายสิบปีแล้ว เว้นไว้แต่วันพระ ส่วนการไหว้พระสวดมนต์ก็ทำเป็นกิจวัตรเหมือนกันไม่เคยขาด ทั้งตอนเช้าและตอนเย็น ที่บ้านเธอยู่กับแม่สองคน แม่ก็จะไหว้พระสวดมนต์ของแม่เป็นประจำทุกวันอยู่แล้ว และครูเองเป็นวิทยากรอบรมวิปัสสนากัมมัฏฐานที่ศูนย์ปฏิบัติธรรมวัดนาเกตู ร่วมกับท่านอาจารย์ทวี ก็จะนำผู้มาปฏิบัติธรรมไหว้พระสวดมนต์ทุกครั้งที่ได้ไปช่วยงานอาจารย์ทวี แต่ก็ไปเฉพาะวันที่ว่าง และจะไปวัดบ้างในวันพระและวันสำคัญทางศาสนาที่ตรงกับวันหยุด เพื่อทำบุญตักบาตร ไหว้พระสวดมนต์ และเวียนเทียนทุกครั้ง ในช่วงนี้ได้เปลี่ยนเวลาภาคกลางคืนมาเป็นช่วงบ่ายแทน ชาวบ้าน

ก็มาร่วมกันทำกิจกรรมกันบ้าง และงานบำเพ็ญกุศลศรัทธาก็ทำตามประเพณีที่เคยทำมา ต้องเปลี่ยนเวลาให้เร็วขึ้นประมาณบ่าย 3 - 4 โมงเย็น เพื่อความปลอดภัยของชาวบ้านที่มาร่วมงานเท่านั้น

- นางลมุล เป็นผู้มีชื่อเสียงในพระพุทธรูป และปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของชาวพุทธที่ดีมาโดยตลอด ได้เล่าถึงเหตุการณ์ความไม่สงบว่า ไม่ได้ส่งผลกระทบต่อกิจวัตรด้านศาสนพิธีของตนเลย ในช่วงแรกที่เกิดเหตุการณ์พระไม่ได้ออกรับบิณฑบาตประมาณ 1 เดือน ก็นำอาหารใส่ปิ่นโตไปถวายพระที่วัดหน้าเกตุวันละ 2 เถา เถาแรกถวายพระในตอนเช้า และเถาที่สองถวายไว้ให้พระฉันตอนเพล ได้ปฏิบัติอย่างนี้จนกระทั่งพระออกรับบิณฑบาตได้ตามปกติ ก็งดการตักบาตรที่หน้าบ้านเป็นประจำทุกวันเว้นไว้แต่วันที่ตรงกับวันพระก็จะไปที่วัด ถ้ามองโดยภาพรวมแล้วส่งผลกระทบต่อกิจวัตรของชาวพุทธในหมู่บ้านนาเกตุดีเหมือนกัน เพราะว่าชาวบ้านไม่กล้าที่จะออกมาตักบาตร เนื่องจากหมู่บ้านนาเกตุดีอยู่ระหว่างสี่แยกถนนหลักที่มาจากปัตตานี เชื่อมต่อเข้าตัวอำเภอโคกโพธิ์ และไปจังหวัดยะลา ที่สำคัญเคยเกิดเหตุการณ์ถูกปาระเบิดเข้าป้อมตำรวจจราจรสี่แยกหมู่บ้านนาเกตุดีด้วย เป็นเหตุให้ชาวบ้านไม่กล้าออกมาตักบาตร

การประกอบกิจวัตรเกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์นั้นโดยส่วนตัวแล้ว เธอจะไหว้พระสวดมนต์เช้า-เย็นทุกวัน และกล่าวเสริมว่า ไม่ใช่แต่ตอนที่ไหว้พระสวดมนต์เช้า-เย็นที่บ้าน แต่จะมีกลุ่มเพื่อน ๆ ที่อายุประมาณ 50 ปีขึ้นไป ที่ทำเหมือนกัน แต่ที่เห็นได้ชัดก็คงเป็นวันพระ หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชาวบ้านก็จะมารวมกันทำบุญตักบาตรในช่วงเช้า ขณะที่พระสงฆ์ฉันภัตตาหารเช้า ชาวบ้านก็จะสวดมนต์ไหว้พระ หรือทำวัตรเช้ากัน ส่วนการประกอบกิจวัตรในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ชาวบ้านก็ยังคงไปทำบุญที่วัดกันตามปกติ และให้ความสำคัญเหมือนเดิม จะมีชาวบ้านมาวัดประมาณ 30-50 คน ส่วนมากก็จะเป็นกลุ่มผู้สูงอายุ จะมาวัดมากในช่วงของเวียนเทียนประมาณ 100-150 คน มีทั้งเด็ก ผู้ใหญ่ และผู้สูงอายุ ส่วนเวลาที่เปลี่ยนมาทำกิจกรรมประมาณบ่ายและโมงเย็น จากเดิมที่เคยทำกันประมาณ 1 ทุ่ม ส่วนการเวียนเทียน หรือมาทำกิจกรรมในวันพระ หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนานั้น ชาวบ้านที่มากลดลงบ้าง ส่วนมากชาวบ้านที่อยู่ใกล้วัด และก็จะมากันเป็นกลุ่ม อาจจะเพราะว่ากลัว ไม่กล้ามาเกรงว่าอาจจะเกิดเหตุร้ายขึ้นก็ได้ สำหรับงานฌาปนกิจศพก็ยังทำกันตามประเพณีเดิมโดยเปลี่ยนเวลาให้เร็วขึ้นเป็นช่วงเย็นเท่านั้น มีชาวบ้านนาเกตุดีเสียชีวิตจากเหตุการณ์ จากการถูกลอบทำร้าย คือในช่วงแรก ๆ ก็มีการปาระเบิดที่ป้อมตำรวจ ไม่มีใครตาย แต่ประมาณสองปีที่ผ่านมาก็มีชาวบ้านนาเกตุดีออกไปกรีดขานตอนเช้ามีเสียชีวิตราว 6-7 คน โดยถูกลอบทำร้ายนอกหมู่บ้าน

- จ.ส.อ. บุญล่อง พุดว่า การประกอบกิจทางศาสนาของชาวพุทธในปัจจุบันนี้ หน่วยงานทางทหารของเราก็เข้าไปช่วยรักษาความปลอดภัยร่วมกับชาวบ้านในพื้นที่ที่เสี่ยงภัยตลอดมา โดย

เข้าไปช่วยรักษาความปลอดภัยในขณะพระออกรับบิณฑบาต คอยไปรับไปส่งชาวพุทธที่ไปทำบุญที่วัดในวันพระ หรือวันสำคัญทางศาสนา ถ้าที่วัดมีกิจกรรมที่มีคนไปร่วมมากๆ ก็จะต้องมีทหารหรือตำรวจคอยดูแลรักษาความปลอดภัยให้ ในช่วงกลางวันจะไม่ค่อยมีกิจกรรมทางศาสนา โดยชาวบ้านจะประกอบกิจทางศาสนาให้เสร็จก่อนมืด อย่างวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาที่ต้องมีการเวียนเทียน ก็เปลี่ยนเวลามาประกอบพิธีในช่วงตอนบ่ายแทน แม้กระทั่งงานฌาปนกิจก็ต้องเปลี่ยนเวลาทำช่วงบ่ายเหมือนกัน ซึ่งแต่เดิมนั้นจะเริ่มประมาณ 1 ทุ่ม การปฏิบัติตรงนี้ก็เปลี่ยนไปเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้น

ด.ต คิน ประเพณีชาวพุทธยังยึดถือตามธรรมเนียมปฏิบัติตามปกติ อย่างการออกบิณฑบาตของพระสงฆ์ยังมี และชาวบ้านก็ยังออกมาตักบาตรตามปกติ ในบางพื้นที่ของอำเภอโคกโพธิ์ ก็มีเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยขณะที่พระออกบิณฑบาต แต่ที่บ้านนาเกตุนั้นไม่มี ส่วนชาวบ้านที่มาทำบุญตักบาตรที่วัดในวันพระหรือวันสำคัญทางศาสนานั้นมีน้อยในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบนี้ ส่วนมากจะมีแต่ผู้หญิงมากกว่าผู้ชาย มีการเวียนเทียนตามปกติ แต่เวลาเปลี่ยนมาเป็นช่วงบ่าย รวมทั้งงานฌาปนกิจก็ต้องเปลี่ยนเวลาให้เร็วขึ้นและจะไม่มีในช่วงกลางวัน ญาติพี่น้องที่อยู่ไกลๆก็จะไม่มา สถานการณ์ในอำเภอโคกโพธิ์เกิดขึ้นน้อย ในพื้นที่จังหวัดปัตตานีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดที่อำเภอโคกโพธิ์มีน้อยกว่าที่อื่น แต่ก็มีเหตุการณ์เกิดขึ้นและก็มีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ดังกล่าวด้วย ส่วนใหญ่จะไปเสียชีวิตนอกพื้นที่ขณะออกไปทำงานหรือเวลากลับจากทำงาน

2.2. ผลกระทบต่อกิจวัตรด้านศาสนบุคคล

กิจวัตรด้านศาสนบุคคล หมายถึง บุคคลที่ยอมรับและปฏิบัติตามคำสอนของศาสนา นั้นๆ หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า สาวก หรือศาสนิก ได้แก่ การบรรพชา อุปสมบท จำนวนพระสงฆ์ จำนวนชาวพุทธที่นับถือศาสนา หรือกรณีมีการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่น

- กำนันสันติ กล่าวว่า ที่บ้านช้างให้ตึกนี้ ก็มีผลกระทบเหมือนกันแต่ก็ไม่มากนัก เพราะเดิมทีก็ชาวบ้านก็ส่งเสริมให้บุตรชายของตนบวชตามประเพณีอยู่แล้ว แต่มีจำนวนไม่มากตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน เนื่องจากชาวพุทธมีจำนวนน้อยประกอบกับมีเวลาหรือโอกาสน้อยที่จะได้บวช แต่ไม่ใช่ว่าการบวชนั้นหายไป แต่ส่วนมากจะบวชแค่ 7 วัน หรือ 15 วัน เท่านั้นผู้ที่บวช 3 เดือน หรือมากกว่านั้นก็มีน้อยมาก จึงส่งผลกระทบต่อจำนวนพระสงฆ์ในพื้นที่ลดน้อยลงไปทุกทีๆ แต่ละวัดจึงมีพระสงฆ์วัดละ 2-3 รูปเท่านั้น และในช่วงเข้าพรรษาก็จะมีเพิ่มขึ้นบ้าง ซึ่งชาวบ้านได้ขอให้หน่วยงานที่ดูแลในพื้นที่นั้นๆ หรือคณะสงฆ์จังหวัดปัตตานี ช่วยหาพระสงฆ์มาอยู่จำ

พรรษาให้ครบ 5 รูป เพื่อที่จะรับกฐินได้ และแม้จะมีเหตุการณ์ก่อความไม่สงบเกิดขึ้นไม่เว้นแต่
ละวันก็ตาม

- กำนันยอง ให้สัมภาษณ์ว่า ทุกวันนี้ไม่ค่อยมีคนบวชกันทั้งบวชพระและบวชเณร แต่ก็มีย
อยู่บ้างในช่วงเข้าพรรษา ซึ่งไม่มากนัก อาจจะเป็นเพราะว่าไม่มีเวลาดูที่วัดในหมู่บ้านคลอง
กลางก็เหลือแต่เจ้าอาวาสองค์เดียว แต่ชาวบ้านก็ให้ความสำคัญมากในเรื่องของการบวช ถ้ามี
คนในหมู่บ้านจะบวช ชาวบ้านก็จะไปร่วมเป็นจำนวนมาก ในช่วงนี้ไม่มีมหรสพสมโภชกันในเวลา
กลางคืนเหมือนแต่ก่อน แม้ว่าเหตุการณ์ความไม่สงบจะเกิดขึ้นชาวบ้านก็ไม่ได้ย้ายออกจากพื้นที่
ที่น่าสังเกตอีกอย่างก็คือ ปัจจุบันนี้ไม่มีการแต่งงานระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวมุสลิมตั้งแต่มีการ
เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบนี้

- ผู้ใหญ่อรุณ กล่าวถึงเรื่องผลกระทบต่อศาสนบุคคลว่า ที่บ้านทรายขาวยังคงมีการ
อุปสมบทพระและบรรพชาสามเณรกันตามปกติ ส่วนมากก็จะบวชตามประเพณี 15 วัน หรือ 7
วัน หรือบวชหน้าไฟ แต่การบวชช่วงเข้าพรรษานั้นมีน้อย จำนวนของพระเท่า ๆ เดิม คือว่าก่อน
เกิดเหตุการณ์กับปัจจุบันมีจำนวนไม่แตกต่างกันนัก การจัดงานสมโภชต่าง ๆ ก็ลดน้อยลงไปไม่ได้
ทำกันเหมือนแต่ก่อน ที่มักทำกันใหญ่โต ในช่วงเข้าพรรษาก็ยังมีพระอยู่จำพรรษาประมาณ 6-7
รูป และมีพระในโครงการพระสงฆ์คุ้มภัยได้มาร่วมจำพรรษาอยู่ด้วย ส่วนผลกระทบต่อกิจวัตร
ด้านศาสนวัตถุ

- ผู้ใหญ่ปรีชา อดีตผู้ใหญ่บ้านพูดถึง ประเพณีการบรรพชา-อุปสมบทว่า ชาวบ้านยัง
รักษาประเพณีอันดีงามไว้ตามเดิม ในหมู่บ้านก็มีการบวชตามประเพณีเป็นส่วนมาก โดยทำเป็น
ช่วงๆ โดยส่วนใหญ่นิยมกันช่วงเดือนเมษายน จำนวนวันบวชก็มักจะขึ้นอยู่กับวันลาเท่าที่จะลา
งานได้ หรือหยุดเรียนปิดภาคเทอม แต่บวชไม่นาน 7 วัน 15 วัน ส่วนการอุปสมบท 3 เดือน
ในช่วงเข้าพรรษามีน้อยมาก ถ้าถามว่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อการบวชใหม่ ผมว่ามี
ผลกระทบต่อสมควร เพราะว่าในอดีตก็มีคนบวชน้อยอยู่แล้ว ในปัจจุบันก็ยิ่งลดน้อยลงไปอีก
อย่างไรก็ตาม ไม่ปรากฏว่ามีการย้ายออกหรือย้ายเข้า จำนวนชาวพุทธก็เท่า ๆ เดิมไม่แตกต่าง
จากจากสี่ห้าปีที่ผ่านมา อีกอย่างชาวไทยพุทธนิยมคุมกำเนิดกัน ทำให้มีลูกน้อย ไม่เหมือนชาว
มุสลิมที่บทบัญญัติของศาสนาไม่มีการคุมกำเนิด

- ผู้ใหญ่นุญส่งเล่าว่า ปัจจุบันที่วัดบ้านนาประดู่มีพระอยู่ 8 รูป การอุปสมบทก็มีน้อย
บวชกันแค่ระยะสั้นๆ 7-15 วันเท่านั้น ภาพโดยรวมของชาวพุทธก็ไม่ค่อยแตกต่างจากไปเดิมมาก
เท่าไร จำนวนก็ยังเท่าๆ เดิม เพราะในหมู่บ้านไม่มีการย้ายออก หรือย้ายเข้า ในระยะเวลา 4-5
ปีนี้ เรื่องของการเปลี่ยนศาสนาก็ไม่มี และแทบจะไม่มีเลยสำหรับเรื่องการแต่งงานกันระหว่างชาว

พุทธกับชาวมุสลิม ถ้าจะมีบ้างก็จะเป็นการอยู่กันอย่างไม่เป็นทางการ คืออยู่กินด้วยกันเลยโดยไม่แต่งงาน ต่างกับในอดีตที่จะมีงานแต่งงานกันออกหน้าออกตาใหญ่โตทั้งสองฝ่าย

- นางชื่นจิตร หรือผู้ใหญ่ชื่นจิตร กล่าวว่าสถานการณ์ที่เกิดขึ้นส่งผลกระทบต่อการบรรพชา-อุปสมบทไม่มาก เนื่องจากการบรรพชาอุปสมบทเป็นเรื่องของความศรัทธา ที่ผ่านมาก็มีการบวชกันตามประเพณี ถ้าให้บวชนานๆ หรือบวชเรียนนั้นมันน้อย อย่างมากก็ 3 เดือนในช่วงเข้าพรรษาเป็นอย่างมาก ในพรรษาที่ผ่านมาที่วัดมีพระอยู่จำพรรษาอยู่ 8 รูป ถ้ามีงานบวชในหมู่บ้าน หรือหมู่บ้านใกล้เคียง ก็จะไปร่วมกันวันวันบวชเป็นจำนวนมาก ก่อนเกิดเหตุการณ์ในช่วงปิดเทอม ก็จะทำให้ลูกชายไปบวชสามเณรภาคฤดูร้อน ปัจจุบันทางวัดไม่ได้จัดบวชในเรื่องของจำนวนพระสงฆ์นั้นก็ยังมีผลกระทบอยู่บ้าง เพราะว่าชาวบ้านไม่ส่งลูกหลานมาบวช ทำให้จำนวนพระภิกษุสามเณรลดลงไป ไม่ใช่แต่หมู่บ้านนี้หมู่บ้านอื่นก็เหมือนกัน แต่ถ้าถามว่าลดลงมากไหม หรือแตกต่างกันมากไหมจากอดีต ก็ไม่มาก ก็ประมาณเท่านี้แหละ จำนวนชาวพุทธในหมู่บ้านก็เท่าๆเดิม ไม่มีการย้ายเข้าและย้ายออก และการเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอื่นอย่างในอดีตสี่ห้าปีที่ผ่านมา มีหนุ่มไทยไปแต่งงานกับชาวมุสลิมก็มีมาก แต่ต้องเปลี่ยนไปนับถือศาสนาอิสลามตามฝ่ายหญิงตามกฎหมายของศาสนาอิสลาม แต่ในปัจจุบันไม่มีการแต่งงานระหว่างศาสนา ในหมู่บ้านยางแดงก็มีครอบครัวมุสลิมอาศัยอยู่ด้วย 5 ครอบครัว ก็ไม่มีปัญหาอะไรกัน อยู่ด้วยกันเหมือนพี่น้อง

- นายธวัชมน์ พูดถึงการย้ายถิ่นฐานของชาวไทยพุทธเมื่อเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขณะนี้ว่า “ ในฐานะที่ผมเป็นข้าราชการทำงานเกี่ยวกับชาวพุทธ วัด และพระสงฆ์ ถ้าให้ผมชี้ชัดเกี่ยวกับชาวพุทธที่มีการย้ายออกจากพื้นที่อำเภอโคกโพธิ์นั้น ไม่มากหรืออาจจะไม่มีเลยก็ได้ เพราะว่าอำเภอโคกโพธิ์นั้นมีบริบทที่แตกต่างไปจากอำเภออื่นๆ ในจังหวัดปัตตานี โดยเฉพาะชุมชนไทยพุทธมีวัดประมาณ 20 กว่าวัดซึ่งต่างจากอำเภออื่นๆ ที่มีแค่ 2 วัด 3 วัด หรือ 4 วัด ย่อมแสดงให้เห็นว่าในอำเภอโคกโพธิ์มีชาวพุทธอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและหนาแน่น ชาวบ้านตั้งถิ่นฐานมาเป็นระยะเวลาช้านาน และมีอาชีพที่มั่นคง มีการรวมกลุ่ม มีความเข้มแข็งของคนในชุมชนดีอยู่แล้ว และเป็นจุดเด่นที่สุดของชาวพุทธในอำเภอโคกโพธิ์ในการร่วมมือเพื่อระงับและป้องกันตนเองจากสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้น อย่างไรก็ตาม เหตุการณ์ความไม่สงบก็ทำให้ชาวพุทธได้ตระหนักถึงความเป็นกลุ่มเป็นพวก ก็มาร่วมกันประกอบกิจกรรมทางศาสนา ถ้าไม่มาร่วมกันทำกิจกรรมทางศาสนาในช่วงที่เกิดเหตุการณ์ก็ดูเหมือนว่าเป็นผู้ไม่ใส่ใจ ไม่ดูดาย ไม่มีน้ำใจเป็นต้น ชาวบ้านจึงต้องมารวมพลังแสดงถึงความเป็นปึกแผ่นให้สังคมได้รับทราบที่เราต้องอยู่ เพราะที่นี้ประเทศไทย มีจุดเด่นก็คือวัดหลักๆ ซึ่งจะมีชาวบ้านมาร่วมกิจกรรมเป็นจำนวนมาก ใน

เรื่องของการบวชหรือการสร้างศาสนทายาทนั้น นายธวัฒน์เล่าว่า เรามีจำนวนพระเข้าพรรษา พระนอกพรรษา การบวชอุปสมบทของสถาบันต่างๆ ในวันสำคัญต่างๆ ลดลงไปทุกที โรงเรียนพระปริยัติธรรมที่วัดมุจลินท์ จำนวนสามเณรก็น้อยลง ซึ่งเป็นเรื่องที่น่าเป็นห่วง พระสงฆ์และชาวบ้านต้องช่วยกันหาทางส่งเสริม จุดที่ทำให้ลดลง คือ พ.ร.บ. การศึกษาแห่งชาติ การเรียนฟรี เมื่อก่อนคนที่มาบวชเรียนในสมัยก่อนต้องยอมรับว่ามีฐานะยากจน แต่ในปัจจุบันก็ให้ลูกเรียนได้ และไม่ยอมให้ลูกมาอยู่วัดเกรงว่าจะไม่ปลอดภัย นี่ก็เป็นผลกระทบอย่างหนึ่ง ทางคณะสงฆ์ก็พยายามแก้ปัญหา โดยมีแนวคิดที่จะสร้างศาสนทายาทหนึ่งตำบลหนึ่งศาสนา ทายาทหนึ่งหมู่บ้านหนึ่งศาสนทายาทในหมู่บ้านที่มีชาวพุทธ ก็เกิดจากการลดลงของจำนวนของภิกษุสามเณร แต่ก็ต้องยอมรับว่าผลกระทบนั้นขึ้นอยู่กับพื้นที่ บางพื้นที่ที่มีความเข้มแข็งก็สามารถดูแลได้ บางพื้นที่ที่มีแต่คนสูงอายุไม่มีคนหนุ่มคนสาวในช่วงต่อไปก็น่าเป็นห่วงเหมือนกัน เพราะว่าไม่มีใครสืบทอดพระพุทธศาสนานั่นเอง

- อาจารย์ทวี เล่าว่าสำหรับที่วัดนาเกตุมิผลกระทบด้านศาสนบุคคล หรือสาวกทางศาสนา ทั้งที่เป็นพระสงฆ์และสามเณร อุบาสกและอุบาสิกา ไม่มีความเปลี่ยนแปลงมากนัก การบวชอุปสมบทก็จะมีปฏิบัติกันเหมือนเดิม อาจจะไม่มาก แต่ก็ไม่ขาดหายไปเลย เป็นประเพณีนิยมของชาวบ้านที่จะให้ลูกชายบวชพระ เพื่อให้พ่อแม่เกาะชายผ้าเหลืองขึ้นสวรรค์ ความเชื่อนี้ก็ยังได้รับความนิยมตามเดิม

- ครูปิ่นแก้ว ในความคิดของครูแล้วชาวพุทธลดลงมาก พระและสามเณรก็ลดน้อยลง ชาวบ้านก็ลดน้อยลง ด้านศาสนวัตถุ คือ ช่วยเหลือสนับสนุนในการก่อสร้างถาวรวัตถุในพระพุทธศาสนา ชาวบ้านส่วนใหญ่ก็ให้ความช่วยเหลือตามโอกาส หรือตามที่ทางวัดได้จัดกิจกรรมขึ้นมา อย่างงานกฐินสามัคคี หรือผ้าป่าสามัคคี ชาวบ้านก็ไปร่วมงานเป็นจำนวนมาก ถ้าพูดถึงงานบุญแล้วชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือทุกครั้ง อย่างวัดพระธรรมกายมาถวายผ้าป่าในจังหวัดปัตตานีชาวบ้านก็จะไปร่วมเป็นจำนวนมาก ถ้าออกนอกพื้นที่แล้วก็จะไม่มีใครกล้าไป ในสถานการณ์อย่างนี้ชาวบ้านให้ความสำคัญต่อการทำบุญกุศลมาก เพราะว่าทำให้มีกำลังใจเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของชาวพุทธได้ดีในสถานการณ์เช่นนี้

นางลมุล แต่เดิมวัดนาเกตุมิมีพระสงฆ์และสามเณรอยู่กันมาก และมีการบวชพระกัน ในแต่ละเดือนไม่ขาด และจะมีการบวชสามเณรภาคฤดูร้อนจำนวนเป็น 100 รูป โยมได้ไปช่วยงานเป็นแม่ครัวทำอาหารที่วัดอยู่หลายครั้ง ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์การบวชพระก็มีแต่ก็ไม่มากเหมือนแต่ก่อน ส่วนโครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อนไม่มีแล้วเริ่มตั้งปี 47 เป็นต้นมาหายไปเลย เพราะว่าไม่มีใครบวช ในพรรษาที่ผ่านมามีพระจำพรรษาอยู่ 7 รูป ตอนนั้นตั้งเหลืออยู่ 6 รูป ส่วน

การเปลี่ยนแปลงของจำนวนชาวพุทธในหมู่บ้านนาเกตุนั้น แม้กระทั่งจำนวนพระสงฆ์เองหรือจำนวนชาวบ้านเอง มีความแตกต่างอยู่บ้างถ้าเปรียบเทียบกับสี่ห้าปีที่ผ่านมา ชาวพุทธที่นี้อยู่กันหนาแน่น และถูกแวดล้อมด้วยหมู่บ้านที่เป็นชาวมุสลิม แต่เดิมในหมู่บ้านมีการแต่งงานระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิม ชาวพุทธก็ยังหนาตาอยู่ ในปัจจุบันไม่มีการแต่งงานระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิมและไม่มีการย้ายออก ชาวพุทธก็เหมือนว่าจะน้อยลง ด้วยเหตุที่ว่า ชาวบ้านนิยมส่งลูกไปเรียนที่ต่างจังหวัดและไปทำงานที่กรุงเทพฯ กันเป็นส่วนมาก

- ด.ต. คีน กล่าวว่่า ที่บ้านนาเกตุ ประเพณีการบรรพชาอุปสมบทของชาวพุทธในช่วงนี้ก็ยังรักษาประเพณีไว้อยู่แต่ก็น้อย โดยเฉพาะบวชในช่วงเข้าพรรษามีน้อยมาก แต่จำนวนพระสงฆ์และวัดในเขตอำเภอโคกโพธิ์ก็ถือว่ามากกว่าพื้นที่อื่นๆ

- จ.ส.อ. บุญล่อง พูดถึงที่บ้านบ่อทองว่า ตั้งแต่เกิดเหตุการณ์ขึ้นพระสงฆ์ และชาวบ้านได้รับผลกระทบอย่างแน่นอน ศาสนกิจเรื่องการบวชพระ บวชเณร ชาวบ้านก็ยังรักษาประเพณีอันดีงามนี้ไว้อยู่ ก็มีบวชอยู่ตลอดแต่ไม่มาก รวมทั้งการก่อสร้างต่าง ๆ ก็ยังคงดำเนินไปตามปกติ ด้วยการร่วมแรงร่วมใจของชาวบ้านนำกลีฐิน และผ้าป่ามาถวายที่วัด ปัจจัยที่ได้อาจไม่ได้มากเหมือนแต่ก่อน พระสงฆ์และชาวบ้านก็ยังดำรงอยู่ได้ ชาวพุทธในเขตอำเภอโคกโพธิ์ไม่ปรากฏการย้ายออก ถึงมีก็น้อย ถ้าเปรียบเทียบกับชาวบ้านในจังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดยะลา ก็มี การย้ายออก หรือย้ายไปทำงานชั่วคราวบ้าง แต่ถ้าพูดถึงการตื่นตัวของชาวบ้านในช่วงที่เกิดเหตุการณ์นี้ จะได้รับการตอบรับดีมากในเรื่องของการขอความร่วมมือในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะชาวพุทธของเรา มีการร่วมกลุ่มกันมากขึ้น เช่น กลุ่มผู้สูงอายุก็จะรวมกันทำกิจกรรมไหว้พระสวดมนต์ นอกเหนือจากวันพระหรือวันสำคัญต่างๆ เป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ หลังจากนั้นก็จะแนะนำการประกอบอาชีพเสริม เช่นทำปุ๋ย ทำดอกไม้ และให้ความรู้แก่ชาวบ้าน โดยหน่วยงานของรัฐ

2.3 ผลกระทบต่อกิจวัตรด้านศาสนวัตถุ

ศาสนวัตถุ หมายถึง วัตถุที่เกี่ยวข้องทางศาสนา มักเป็นสิ่งที่เคารพบูชา เช่น พระพุทธรูปเป็นศาสนวัตถุในพระพุทธศาสนา การก่อสร้างศาสนวัตถุ การอุปถัมภ์วัด พิธีกรรมอื่นๆ เช่น กลีฐิน ผ้าป่า หมายถึง วัตถุที่เกี่ยวข้องทางศาสนา มักเป็นสิ่งที่เคารพบูชา เช่น พระพุทธรูปเป็นศาสนวัตถุในพระพุทธศาสนา

-กำนันสันติ กล่าวว่่า ชาวพุทธก็ยังคงมีศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา มาก การสนับสนุนการก่อสร้าง กุฏิ วิหาร อุโบสถ และเมรุ ตามความจำเป็นของวัด และความต้องการของชุมชน ก็ช่วยกันบริจาคเสมอ ส่วนกลีฐิน ผ้าป่า ก็ยังมีสืบทอดกันอย่างไม่ขาดสาย ซึ่งเป็นความร่วมมือกัน

ของชาวบ้านในหมู่บ้านนั้นและหมู่บ้านใกล้เคียงช่วยกัน แต่ในช่วง 4-5 ปีที่ผ่านมา กฐิน และผ้าป่าที่เคยมีมาจากพื้นที่อื่น เช่น กรุงเทพฯ ก็จะไม่เหลือแต่กฐินพระราชทาน และคณะผ้าป่าที่มาทอดถวายในสามจังหวัดภาคใต้ ของวัดพระธรรมกายเท่านั้น

- กำนันยอง พูดถึงส่วนที่เป็นผลกระทบด้านศาสนวัตถุ กำนันกล่าวว่า ในเขตตำบลควนโนรีมีวัดอยู่ 3 วัด แต่ละวัดมีสิ่งปลูกสร้างเพียงพอต่อความต้องการของพระสงฆ์และความต้องการของชาวบ้าน เช่น กุฏิสงฆ์ ศาลาการเปรียญ อุโบสถ เมรุ ก็ได้การสนับสนุนจากชาวบ้านในการก่อสร้าง โดยการจัดทำกฐิน และผ้าป่าเป็นประจำทุกปีเสมอมาไม่ขาด

- ผู้ใหญ่อรุณได้ให้สัมภาษณ์ว่า ชาวบ้านให้ความร่วมมือในการสนับสนุนในการก่อสร้างกุฏิสงฆ์ ศาลาการเปรียญ อุโบสถ เมรุเป็นอย่างดี โดยยังมีการทอดกฐิน และผ้าป่าเป็นประจำทุกปี และที่สำคัญวัดทรายขาวถือว่าเป็นวัดที่ชาวบ้านนิยมมากกราบไหว้ เพราะมีพระเกจิอาจารย์ชื่อดังในอดีต ได้ก่อสร้างวัดอย่างสวยงาม ทั้งยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวของจังหวัดด้วย

- ผู้ใหญ่ปรีชา เล่าให้ฟังว่า ในด้านศาสนวัตถุ หรือการสนับสนุนในการก่อสร้างถาวรวัตถุในพระพุทธศาสนา อดีตผู้ใหญ่บ้านได้ให้สัมภาษณ์ว่า ชาวบ้านก็ให้ความร่วมมือสนับสนุนกันด้วยดีมาตลอด ตามความจำเป็นของวัด และความต้องการของชาวบ้านด้วย ศาลาหอฉันก็เพิ่งจะสร้างเสร็จไม่นานนี้เอง กุฏิสงฆ์มีพร้อม ส่วนที่ได้รับผลกระทบก็คือ รายได้เข้าวัด ซึ่งรายได้หลักก็ได้จากกฐิน และผ้าป่า ก็ลดน้อยลงตามลำดับ อาจเป็นเพราะว่าเศรษฐกิจไม่ดี และชาวบ้านที่อยู่นอกพื้นที่ไม่กล้ามาร่วมทำบุญด้วย และไม่ได้จัดงานใหญ่โตหรือ ไม่มีงานสมโภชรื่นเริงเหมือนเช่นแต่ก่อน

- ผู้ใหญ่บุญส่ง เล่าให้ฟังว่า ชาวพุทธยังคงให้การสนับสนุนการเป็นองค์ในการสร้างสิ่งปลูกสร้าง ถาวรวัตถุในพระพุทธศาสนา ถ้าทางวัดขาดเหลือ หรือมีความประสงค์ชาวบ้านก็จะช่วยกันก่อสร้าง ที่หมู่บ้านมีวัดประจำหมู่บ้าน และมีถาวรวัตถุเป็นจำนวนมาก และยังใช้งานได้ดีอยู่ ทั้งศาลาการเปรียญ อุโบสถ กุฏิ และเมรุ ก็มาจากการอุปถัมภ์จากชาวบ้านที่นี่ ส่วนกฐิน และผ้าป่าก็มีการจัดถวายกันทุกปี ถือเป็นงานประเพณีของชาวบ้าน แต่เงินที่ได้ก็ลดน้อยลงกว่าแต่ก่อน

- ผู้ใหญ่ชื่นจิตร์ กล่าวว่า พระสงฆ์เป็นที่พึ่งทางใจให้กับชาวบ้านเป็นอย่างดี อย่างน้อยมีพระอยู่เพียง 1 รูปในวัดก็ดีใจแล้ว แม้กระทั่งชาวมุสลิมเองก็ยังไปขอเครื่องรางจากพระก็มี เช่น ขอน้ำมันต์ ขอทราย เป็นต้น ส่วนผลกระทบด้านศาสนวัตถุ : การสร้างสิ่งปลูกสร้างภายในวัดนั้นเป็นเรื่องที่จำเป็นที่จะต้องทำ หรือเป็นหน้าที่ของชาวพุทธที่จะต้องช่วยเหลือกัน เพื่ออำนวยความสะดวกในการปฏิบัติกิจของสงฆ์ และกิจกรรมอื่นๆทางศาสนา ทางชาวบ้านก็ได้ช่วยกันสร้างกุฏิ

ศาลาการเปรียญ อุโบสถ และเมรุ ตามกำลังศรัทธา และจะค่อยสอดส่องดูแลว่า ศาลา กุฏิ หลังไหนที่จะต้องซ่อมแซม ก็จะมาประชุมกันทางงบประมาณในการสร้างใหม่ แต่ที่วัดก็มีถาวรวัตถุที่ตั้งกล่าว ก็ยังอยู่ในภาพที่ดี และยังใช้งานได้ ส่วนใหญ่ชาวบ้านจะให้การอุปถัมภ์วัดเป็นอย่างดี ในปีที่ผ่านมาก็นำภิกษุชาวบ้านไปร่วมกันถวายที่วัด ถือว่าเป็นกิจกรรมสำคัญของหมู่บ้าน ในช่วงนี้ภิกษุหรือผ้าป่านอกพื้นที่ที่ไม่มี จะมีก็แต่ภิกษุสามัคคีของชาวบ้านเท่านั้น เพราะชาวบ้านก็ยังถือว่าวัดเป็นศูนย์รวมจิตใจของชาวบ้านอยู่ ไม่มีเสื่อมคลาย ถึงแม้ว่าจะมีเหตุการณ์วุ่นวายหรือไม่ก็ตาม

- นายธวัชมน ได้พูดถึง การทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาในช่วงที่มีเทศการงานภิกษุว่า แต่เดิมชาวพุทธก็จะบอกรับบุญแก่ชาวพุทธที่อยู่จังหวัดใกล้เคียงได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา จังหวัดนราธิวาส และชาวพุทธที่อยู่ในประเทศมาเลเซีย ก็จะจัดเป็นคณะทั่วไปทำบุญวัดต่าง ๆ ถือเป็นการเที่ยวไปด้วย แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบขึ้นสิ่งเหล่านี้ก็หายไป โดยเฉพาะชาวพุทธในมาเลเซียจะไม่มาเลย ก็ส่งผลกระทบต่อการจัดหาปัจจัยมาทำนุบำรุงอาคาร กุฏิ ศาลาเป็นอย่างมาก และเป็นผลกระทบต่อวัดซึ่งไม่ใช่วิถีปกติที่เคยเป็นมา

- อาจารย์ทวี กล่าวว่าผลกระทบด้านศาสนวัตถุนี้ไม่มากนัก เนื่องจากทางวัดก็มีการก่อสร้างต่อเติมอยู่ตลอด และวัดหน้าเกตุ และวัดให้เขตอำเภอโคกโพธิ์ไม่ได้ถูกทำลายอย่างวัดที่จังหวัดนราธิวาส ชาวบ้านก็ให้การสนับสนุนในก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ต่าง ๆ โดยการหารายได้จากการนำภิกษุ หรือผ้าป่าสามัคคีมาถวายให้แก่วัด และได้รับจากผู้มีจิตศรัทธาทั่วไป เงินบริจาคอาจลดน้อยลงบ้างวัดหน้าเกตุได้รับบริจาคจากผู้มาปฏิบัติธรรมในการก่อสร้างกุฏิ กัมมัฏฐานเพิ่มเติมเกือบ 20 หลังและสร้างโรงครัวของวัดเพิ่มอีก ถึงแม้ว่าเหตุการณ์จะเกิดขึ้นหรือไม่ก็ตามชาวบ้านก็ไม่ทิ้งวัดอย่างแน่นอน

- นางลมูล ให้สัมภาษณ์ว่า การประกอบกิจวัตรด้านศาสนวัตถุ หรือการสร้างสิ่งปลูกสร้างในพระพุทธศาสนา นางลมูลได้ให้สัมภาษณ์ว่า ชาวบ้านนาเกตุให้การสนับสนุนเป็นอย่างดี ที่วัดนาเกตุมีศาลาสวดศพหลังใหญ่ และศาลาหอนกัก็เพิ่งสร้างเสร็จประมาณปีกว่าๆ กุฏิสงฆ์เกือบ 20 หลัง ก็ได้รับบริจาคจากชาวบ้านนาเกตุ และหมู่บ้านใกล้เคียงที่มาทอดกฐินทุกปี และเป็นภิกษุสามัคคีของหมู่บ้าน ส่วนผ้าป่านั้นก็มีบ้างแต่ไม่บ่อยนัก ก่อนเกิดเหตุการณ์ช่วงเดือนเมษายนจะมีผ้าป่าจากกรุงเทพฯ หรือที่อื่นมาทอดถวายเจาะจงวัด แต่ปัจจุบันไม่ค่อยมีแล้ว มีแต่ผ้าป่าพระราชทานหรือผ้าป่าที่ชาวพุทธมาทอดถวายในสามจังหวัดภาคใต้ก็มีบ้างเหมือนกัน และที่เห็นการเปลี่ยนแปลงมากในช่วงนี้ชาวบ้านมาร่วมทำบุญในงานภิกษุลดลงมาก ไม่ค่อยมีชาวบ้านนอกพื้นที่มาร่วมทำบุญ ก่อนหน้านี้มีชาวบ้านมาทำบุญเป็นจำนวนมากเงินบริจาคก็ได้มากแต่ละปีได้

เงินบริจาคสามแสนถึงสี่แสนบาท ในปัจจุบันถึงหลักแสนก็ถือว่าได้มากแล้ว นางลมุลกล่าวต่อไปอีกว่า ประเพณีการทำบุญกฐิน หรือผ้าป่าของชาวบ้านที่นี่จะไม่เหมือนที่อื่น วัดในสามจังหวัดภาคใต้ก็จะจัดงานในวันเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน ชาวบ้านก็จะเหมารถไปร่วมทำบุญในวัดนั้น ๆ ที่แจ้งข่าวมาในพื้นที่จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสก็ไป และเขาก็จะมาวัดเราเหมือนกันจะเป็นประเพณีอย่างนี้ เงินบริจาคก็ได้มาก มีการสมโภชกันใหญ่โต แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบชาวบ้านนอกพื้นที่ไกล ๆ ไม่กล้ามา ก็จะทำให้กันเองในหมู่บ้านของตนเองรายได้ของวัดก็จะลดลง

- ด.ต. คีน บอกว่า ชาวบ้านที่นี่ยังให้การดูแลทำนุบำรุงวัดและพระสงฆ์เป็นอย่างดี โดยการจัดหาเงิน และผ้าป่ามาถวาย เพื่อใช้เป็นค่าจ่ายในการก่อสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ภายในวัดเป็นประจำทุกปี เรื่องการดูแลวัดเหล่านี้ ชาวบ้านจะให้ความร่วมมือเสมอ วัดขาดเหลืออะไร ชาวบ้านก็จะไปช่วยกัน ทั้งเรื่องปัจจัย และเรื่องก่อสร้าง ก็นับว่าในส่วนนี้ถึงแม้จะมีรายได้ไปทำนุบำรุงวัดน้อยลง แต่ก็ไม่ขาดหายไปเลย

2.4. ผลกระทบที่มีต่อศาสนธรรม

ศาสนธรรม หมายถึง คำสั่งสอนของพระพุทธเจ้า ได้แก่ การศึกษาธรรม และปฏิบัติธรรมของชาวไทยพุทธ

- กำนันสันติ เล่าถึงผลกระทบกับศาสนธรรมว่า ชาวบ้านจะไปฟังพระธรรมเทศนาในวันพระ หรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา และมีการปฏิบัติธรรมร่วมกันเพื่อเฉลิมพระเกียรติในวันแม่ วันพ่อ แต่การศึกษาในห้องเรียนอย่างเป็นทางการนั้นไม่มี และเป็นไปได้อย่างยาก เนื่องจากชาวบ้านต้องประกอบอาชีพการงานต่างๆ ผู้ที่สนใจจริงก็จะหาหนังสือธรรมะ เทป และซีดีธรรมมาฟังเองที่บ้าน ในช่วงนี้มีชมรมผู้สูงอายุรวมกลุ่มกันสวดมนต์ไหว้พระทุกวันศุกร์ ที่ศาลาชุมชนของหมู่บ้าน โดยการนำของหน่วยงานทหาร ส่วนการอบรมธรรมแก่นักเรียนนั้นยังคงมีอยู่ โดยนักเรียนก็จะมาไหว้พระสวดมนต์ทุกวันศุกร์ หรือเข้าค่ายคุณธรรมบ้าง และบางปีก็มีการบวชสามเณรภาคฤดูร้อนด้วย หรือผู้ที่สนใจก็จะส่งไปศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่วัดข้างให้ด้วย

- กำนันยอง ให้สัมภาษณ์ว่า มีการส่งเสริมให้ศึกษาธรรมแก่เยาวชน คือ โครงการศึกษาพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ และธรรมศึกษา ที่วัดข้างให้ แก่ผู้ที่สนใจ ในช่วงนี้ในแต่ละหมู่บ้านก็มีบุตรหลานไปเรียนกันแต่ก็ลดน้อยลง เพราะว่าผู้ปกครองไม่อนุญาตเกรงว่าจะเกิดอันตราย และในวันพระ หรือวันสำคัญต่างๆ ก็มีการฟังเทศนาและปฏิบัติธรรมควบคู่ไปด้วยการบวชชีพราหมณ์ แม้ว่าจะมีน้อยลงแต่ก็ยังคงมีอยู่เป็นปกติ

- ผู้ใหญ่อรุณ กล่าวว่า กลุ่มผู้สูงอายุจะไปสวดมนต์ไหว้พระทุกวันพฤหัสบดีที่ศูนย์ประจำหมู่บ้าน และมีการปฏิบัติธรรมในโครงการต่างๆในวันสำคัญเท่านั้น
- ผู้ใหญ่ปรีชา ให้สัมภาษณ์ว่า การศึกษาธรรม และปฏิบัติธรรมนั้นเป็นเรื่องที่ค่อนข้างลำบาก ไม่ใช่ชาวบ้านไม่สนใจ แต่โดยพื้นฐานแล้วชาวบ้านประกอบอาชีพการเกษตรกรไม่ค่อยมีเวลาที่จะศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรม อย่างมากก็ไหว้พระสวดมนต์ และรักษาศีล 5 ก็ดีมากรแล้ว ชาวบ้านจะศึกษาธรรมโดยการฟังพระเทศน์จากเทป, ซีดี และรายการธรรมจากสถานีวิทยุชุมชน หรือในวันสำคัญต่างๆ ที่มีพระมาเทศน์ ส่วนผู้ที่มีเวลาและสนใจจริง ๆ ก็จะไปร่วมปฏิบัติธรรมในสำนักปฏิบัติธรรม เช่น สำนักปฏิบัติธรรมวัดนาเกตุ ที่มีชาวบ้านมาร่วมปฏิบัติธรรมเหมือนกัน
- ผู้ใหญ่นุญส่ง พูดถึงการปฏิบัติธรรมของชาวบ้านนาประดู่ว่า ชาวบ้านกลุ่มผู้สูงอายุจะมาสวดมนต์ และนั่งสมาธิที่วัดโดยการนำของกลุ่มของทหารเดือนละ ครั้ง เดือนละสองครั้ง และมีนักเรียนไปเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่วัดข้างให้บ้าง
- ผู้ใหญ่ชื่นจิตร กล่าวว่า ชาวบ้านยางแดง ก็มีการศึกษาธรรมโดยการฟังพระธรรมเทศนาในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาในวันต่าง ๆ บ้าง หรืออาจจะบวชชีพรามณ์เฉลิมพระเกียรติ กับหน่วยงานต่างๆ ที่ร่วมกับวัด ปีที่ผ่านมาก็ได้นำเด็กนักเรียนเข้าค่ายพุทธบุตรที่วัด ก็เป็นการส่งเสริมในการศึกษาด้านศาสนธรรมอีกอย่างหนึ่ง และถ้าถามว่าสถานการณ์ก่อความไม่สงบส่งผลกระทบต่อการศึกษาธรรมและปฏิบัติหรือไม่ ก็ส่งผลกระทบเหมือนกัน เพราะว่าชาวบ้านไม่กล้าที่จะไปฟังเทศน์ หรือปฏิบัติธรรมจำศีลที่วัด เหมือนแต่ก่อน ถ้าไปในช่วงกลางวันนั้นก็พอมืออยู่บ้าง ถ้าเป็นกลางคืนนั้นไม่มี และอีกอย่างชาวบ้านต้องไปเป็นกลุ่มไม่กล้าที่จะไปคนเดียว ส่วนเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาก็มีความสำคัญและมีความจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธอยู่ ถ้าชาวพุทธไม่มีธรรม ไม่มีพระในใจก็คงไม่กล้าที่ออกไปทำกิจธุระนอกบ้าน และที่สำคัญไปกว่านั้น ธรรมทางพระพุทธศาสนาช่วยในชาวบ้านมีกำลังใจ มีความมั่นคง มีความขยัน มีความซื่อสัตย์ และมีสติมากขึ้น กว่าเดิม
- อาจารย์ทวีพูดถึง ผลกระทบด้านศาสนธรรม ว่าเป็นเรื่องที่สำคัญต่อชาวพุทธเป็นอย่างมาก ถ้าหากว่าชาวพุทธไม่สนใจที่จะศึกษาธรรม และปฏิบัติธรรม อายุของพระพุทธศาสนาก็จะสั้นลง อาจารย์ทิว บุญศรี กล่าวว่า ผมอาศัยการบวชเรียนมา และได้ศึกษาจากตำราและท่านผู้รู้เพิ่มเติม ก็พอที่จะนำพาชาวพุทธที่สนใจปฏิบัติได้บ้าน และสอนกรรมฐานมาหลายปีก่อนเกิดเหตุการณ์ด้วยซ้ำจนถึงปัจจุบัน ในช่วงสองปีแรกที่เกิดเหตุการณ์ความไม่สงบ ชาวบ้านมาปฏิบัติธรรมน้อยมาก บางโครงการมา 10-15 คนก็มี ซึ่งแต่เดิมาก่อนเกิดเหตุการณ์จะมีไม่น้อยกว่า 30

คน หลังจากนั้นก็มีผู้เข้าร่วมปฏิบัติเพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้นจนถึงปัจจุบันมีผู้ร่วมปฏิบัติ 50-70 คน ทั้งที่เป็นคนในพื้นที่และต่างจังหวัด เช่น จังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ซึ่งผมเคยสัมภาษณ์ผู้เข้าร่วมปฏิบัติที่มาจาก อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส เป็นสุภาพสตรี กล่าวว่า เขากลัวมากต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น ต่อให้เรามีอาวุธในมือก็ไม่อาจป้องกันได้ตลอด ทั้งตัวเรา และครอบครัวของเรา สิ่งที่จะทำให้เราสู้กับความกลัวได้ คือ สติที่ได้จากการพัฒนาตัวเองจาก หอกรรมฐานนี้ ทุกวันนี้เขาไม่กลัวต่อสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เพราะว่า เขามีธรรมในใจ ทำให้เขามีความสุขได้ในท่ามกลางสถานการณ์อันเลวร้ายได้ อาจารย์ทวิ กล่าวว่า ปัจจุบันชาวพุทธในสามจังหวัดชายแดนภาคได้มีความสนใจในการปฏิบัติธรรมมากขึ้น สังเกตได้จากมีเจ้าภาพติดต่อให้ไปเป็นวิทยากรในสถานที่ต่าง ๆ เช่น ส่วนราชการ มหาวิทยาลัย โรงเรียน โรงแรม วัด และในเขตพื้นที่สีแดงเสมอๆ

- ครูปิ่นแก้ว เล่าให้ฟังว่า จะศึกษาธรรมโดยการอ่านหนังสือเอง และฟังธรรมจากซีดีซึ่งได้รับแจกเป็นจำนวนมาก และจะเปิดฟังในขณะที่นั่งรถไปทำงานด้วย และกลับบ้านก็ไหว้พระสวดมนต์ แล้วนั่งสมาธิหรือเดินจงกรมก่อนพอร่มเย็น ก่อนนอนทุกวัน เพื่อเป็นการเสริมสร้างสติให้มากในช่วงเวลานี้ และประมาทไม่ได้เลย

- นางมุล กล่าวว่า เธอศึกษาธรรมจากหนังสือที่ได้รับแจก ฟังจากรายการวิทยุหรือโทรทัศน์ในวันพระ และก็จะไปร่วมปฏิบัติธรรมด้วย เนื่องจากที่วัดนาเกตุเป็นสำนักปฏิบัติธรรมเปิดอบรมเดือนละ 2 ครั้ง ๆ ละ 7 วัน และที่น่าแปลกใจคือในช่วงแรก ๆ ที่เปิดโครงการประมาณ ปี 2545-2546 คนมาปฏิบัติธรรมไม่ค่อยมากประมาณ 30-50 คน เว้นแต่นักเรียนมาเข้าอบรม แต่หลังจากเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบประมาณ 2 ปี ชาวบ้านมาปฏิบัติธรรมกันมากขึ้นและส่วนมากจะเป็นคนนอกพื้นที่เป็นส่วนใหญ่ประมาณ 50-70 คน ส่วนเด็กนักเรียนก็จะไปเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ที่วัดมะกรูด และวัดข้างให้สำหรับผู้สนใจจะศึกษาเพิ่มเติมอีก

2.5 ผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธกับมุสลิม

- กำนันสันติ ให้สัมภาษณ์ว่า หลังจากเหตุการณ์ความรุนแรงเกิดขึ้น แม้ชาวไทยพุทธกับชาวไทยมุสลิมจะมีความสัมพันธ์กันด้วยดี กล่าวคือยังมีกิจกรรมชุมชนร่วมกันอยู่ และไปมาหาสู่กันตามเดิม แต่สิ่งหนึ่งที่ขาดหายไปคือความสนิทใจ ความไว้วางใจกันเหมือนก่อนนั้นลดลงไปต่างฝ่ายต่างเกิดความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ทั้งๆที่แต่เดิมนั้นต่างคนก็สามารถไปนอนค้างที่บ้านกันได้สบายโดยไม่มีปัญหาอะไร อีกประการหนึ่ง การแต่งงานระหว่างชาวไทยพุทธกับชาวมุสลิมในตำบลข้างใต้ตก ในช่วงระยะเวลา 5 ปีที่ผ่านมาไม่มีเกิดขึ้นเลย ซึ่งในอดีตนั้นมีการแต่งงานกันเป็นเรื่องปกติ และชาวพุทธในตำบลข้างใต้ตกมีจำนวนน้อยรายที่ย้ายออกจาก

พื้นที่ ส่วนที่ย้ายออกไป ส่วนมากจะเป็นกลุ่มข้าราชการท้องถิ่นที่สามารถย้ายไปทำงานที่อื่นได้เท่านั้น

ผลกระทบอื่นๆ ที่มีต่อชาวพุทธนั้นมีแน่นอน ไม่ทางตรงก็ทางอ้อม เริ่มตั้งแต่การประกอบอาชีพของชาวบ้าน และการประกอบกิจการด้านศาสนา ทำบุญตักบาตรที่ต้องคอยระมัดระวังตลอดเวลา ทั้งพระและฆราวาส ใหัวพระสวดมนต์ ศึกษาธรรม และปฏิบัติธรรม กิจกรรมเหล่านี้ยังคงมีอยู่ แต่ก็ต้องเปลี่ยนแปลงในเรื่องเวลา หรือสถานที่บ้าง รวมถึงจำนวนคนที่มาร่วมกิจกรรม นับวันก็จะลดลงอย่างเห็นได้ชัด แต่สิ่งหนึ่งที่ถือว่าเป็นเรื่องที่ดีมาก และแตกต่างไปจากเดิมก็คือ การให้ความร่วมมือของชาวบ้าน ซึ่งแต่เดิมนั้นการประชุมหรือการทำกิจกรรมบางอย่างชาวบ้านให้ความร่วมมือน้อย อาจเป็นเพราะว่าชาวบ้านมีอิสระ ไปมาได้สะดวกจึงไม่ค่อยให้ความสำคัญกับส่วนรวมมากนัก แต่ปัจจุบันไม่ว่าจะมีกิจกรรมอะไร ขอให้บอก ขอให้แจ้ง ชาวบ้านให้ความร่วมมือกันดีมาก ถ้าคิดเป็นเปอร์เซ็นต์แล้ว 90-95 เปอร์เซ็นต์ นี่เป็นเรื่องดีที่เกิดขึ้นในชุมชนบ้านช้างให้ตกโดยเฉพาะเรื่องของศาสนาแล้วชาวบ้านยังเห็นว่าวัด และพระสงฆ์ เป็นสิ่งสำคัญและเป็นที่พักใจของชาวบ้านตลอดมา

-ก้านย่อง เดียวนี้ไม่ค่อยไปมาหาสู่กันเหมือนดังเดิม เว้นเสียมีกิจธุระจำเป็นจริงๆ ไม่เหมือนแต่ก่อนจะไม่มาหาสู่กันเป็นประจำกลางคืนก็ไปพบปะกันได้ ตอนนี้ออมแล้วชาวบ้านก็จะไม่ออกไปไหน มีงานต่างๆ ก็มีการเชื้อเชิญกันอยู่ จะอยู่ด้วยกันเหมือนเพื่อนพี่น้อง แต่จะคลุกคลีเหมือนแต่ก่อนไม่ได้ ต่างคนต่างกลัว จะติดต่อกันก็ทางโทรศัพท์กันมากกว่า

-ผู้ใหญ่อรุณ เล่าว่า ชาวบ้านก็มีปฏิสัมพันธ์กันดีทั้งในหมู่บ้านและหมู่บ้านใกล้เคียง เป็นเพื่อนกัน และไปมาหาสู่กันตามปกติ มีงานต่างๆ ก็มีการเชื้อเชิญกันปกติ แต่ก็มีความหวาดระแวงกันอยู่บ้าง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด คือ การแต่งงานของชาวพุทธกับชาวมุสลิมในปัจจุบันจะไม่มีให้เห็นอีก ไม่เหมือนในช่วงประมาณ 5 ปีก่อนหน้านั้นจะมีเป็นจำนวนมาก และอีกอย่างในหมู่บ้านทรายขาวมีชาวมุสลิมอาศัยอยู่ไม่มาก จึงสามารถร่วมกิจกรรมกันตามปกติ แต่ก็ไม่สนิทใจเหมือนแต่ก่อน แม้จะไม่เคยเกิดเหตุการณ์ขึ้นในหมู่บ้านทรายขาว แต่ก็มีชาวบ้านเสียชีวิตแล้วประมาณ 7-8 คน แต่ก็เป็นการเสียชีวิตนอกพื้นที่ในขณะที่เดินทางไปทำงาน แต่เดี๋ยวนี้ถึงจะเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบชาวบ้านยังสามารถประกอบอาชีพได้ ยังไม่มีชาวบ้านที่ย้ายออกไปจากพื้นที่

- ผู้ใหญ่ปรีชา กล่าวถึง ความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิมว่า เป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ เพราะว่าชาวบ้านอยู่ด้วยกันมาช้านานแล้ว ในหมู่บ้านมีชาวพุทธกับชาวมุสลิมครั้งต่อครั้ง ชาวบ้านก็มีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ก็มีการพบปะสังสรรค์กันตามปกติ อย่างเช่น ผมเป็น

ผู้ใหญ่บ้านมาหลายปี ก็ต้องรู้จักคนมาก มีเพื่อนมาก ก็ต้องประชุมร่วมกัน หรือแม้กระทั่งงานแต่งงานของชาวมุสลิม หรือชาวพุทธก็มีการเชื้อเชิญกัน เราอยู่ด้วยกันเหมือนพี่เหมือนน้อง ส่วนผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิม ถ้าจะบอกว่าจะไม่มีความกระทบเลยก็ไม่ได้ ก็มีผลกระทบอยู่เหมือนกัน ในเรื่องของความสนิทใจ ความไว้วางใจมันลดลงมาก ไม่สนิทใจเหมือนแต่ก่อน ต่างฝ่ายต่างหวาดระแวงซึ่งกันและกัน เพราะไม่รู้ว่าคุณก่อการร้ายเป็นใครและจะก่อเหตุร้ายเมื่อไร ทุกวันนี้ถ้ามีเรื่องที่จะต้องคุยหรือติดต่อประสานงานก็จะคุยกันทางโทรศัพท์เท่านั้น

- ผู้ใหญ่ชื่นจิตร กล่าวถึงผลกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิมว่ามีบ้าง ไม่มากนัก ที่สำคัญคือ ความหวาดระแวงกัน แต่ก็ยังมีความสัมพันธ์กันดีอยู่ และไปมาหาสู่กันตามปกติ แต่ก็ระมัดระวังกันมากขึ้น กิจกรรมของหมู่บ้านก็ทำร่วมกันตามปกติ อยู่ร่วมกันเหมือนพี่เหมือนน้อง และช่วยเหลือกันดูแลหมู่บ้านของตนเอง

- อาจารย์ทวี เล่าว่า ด้านความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิมในช่วงนี้ คุณภาพภายนอกอาจจะมีความสัมพันธ์กันดี แต่ในความรู้สึกอาจจะมีหวาดระแวงกันบ้าง ไม่สนิทใจเหมือนแต่ก่อน แต่ชาวบ้านก็ยังพบปะสังสรรค์ร่วมกิจกรรมกันอยู่ ซึ่งไม่เหมือนแต่ก่อนสี่ห้าปีที่ผ่านมาชาวมุสลิมยังนำข้าวสาร อาหารแห้ง และน้ำดื่มมาร่วมทำบุญที่ศูนย์ปฏิบัติธรรมเลย ทุกวันนี้ไม่มีให้เห็นเลย

- ครูปิ่นแก้ว กล่าวว่าด้านความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้านที่เป็นคนต่างศาสนาที่เป็นชาวมุสลิม นั้นก็มีปฏิสัมพันธ์กันดี ก็ช่วยเหลือกันมาตลอด อย่างที่โรงเรียนก็มีครูที่เป็นมุสลิม 6 คน ครูที่เป็นพุทธ 6 คนก็ทำงานด้วยกัน แต่ถ้าไม่จำเป็นเราก็จะไม่ไปยุ่งกับเขา เพราะว่าเราก็ไม่รู้ว่าเขาเป็นแนวร่วมหรือเปล่า ต่างก็มีความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน แต่ก็ไม่ถึงกับว่าไม่พูดกันเลย

- นางลมุล ชาวพุทธกับชาวมุสลิม นั้น ก็มีปฏิสัมพันธ์กันด้วยดีมาตลอดถึงจะเกิดเหตุการณ์ขึ้นก็ตาม ก็ยังพบปะสังสรรค์กันเหมือนในอดีตที่ผ่านมาแต่ไม่บ่อยนัก ไม่เคยมีปัญหา ระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิมในหมู่บ้าน ที่บ้านนาเกิดมีชาวมุสลิมอาศัยอยู่บ้างไม่มากนัก และก็อาจจะเกิดความระแวงกันบ้างเป็นธรรมดา

- ด.ต. คิน ความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธและชาวมุสลิมในช่วงเกิดเหตุการณ์ มีปฏิสัมพันธ์กันน้อยลง ถ้ามีธุระก็ให้คุยทางโทรศัพท์ ก่อนเกิดเหตุการณ์ก็ไปมาหาสู่กันด้วยดีเหมือนพี่เหมือนน้อง ก็มีการแต่งงานระหว่างสองศาสนาในช่วงนั้น แต่ในปัจจุบันไม่มีแล้ว

- จ.ส.อ. บุญล่อง กล่าวว่า ความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิม ผมอยู่ในพื้นที่มา 20 กว่าปี ก่อนเกิดเหตุการณ์ชาวพุทธก็ไปมาหาสู่กันปกติ เห็นมานั่งดื่มกาแฟกันในวงเวียน

หลังจากเลิกงาน เมื่อเกิดเหตุการณ์ภาพตงนี้หายไป อาจจะเป็นเพราะเกิดความกลัวความหวาดระแวงซึ่งกันและกัน ความรู้สึกนี้ต้องมีแน่นอน อย่างที่เคยกล่าวในตอนต้นว่า การให้ความร่วมมือชาวไทยพุทธให้ความร่วมมือดีกว่าชาวไทยมุสลิม ปัจจุบันนี้ดีขึ้นมาก เพราะว่าในช่วงนี้มีการทำกิจกรรมหลายๆ อย่างร่วมกันระหว่างชาวพุทธกับชาวมุสลิม และภาครัฐ เช่น อบรมเชิงปฏิบัติการของผู้นำหมู่บ้าน เป็นต้น

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตชาวพุทธและ การดำเนินชีวิตท่ามกลางสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

- กำนันสันติ กล่าวว่า การแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องใหญ่มาก และต้องใช้เวลานานเท่าที่ดำเนินการอยู่ในปัจจุบันนี้ ประการแรกคือ ความร่วมมือ หรือความสามัคคีของชาวบ้าน จะช่วยให้ชาวบ้านอยู่ได้ และทำกิจกรรมอื่นๆ ได้ ประการที่สอง ต้องมีส่งเสริมเรื่องของการประกอบอาชีพเสริม เพื่อให้มีรายได้เพิ่มเติม เช่น ทำขนมขาย ทำปุ๋ยชีวภาพของกลุ่มแม่บ้าน เป็นต้น ประการที่สาม คือ ให้การศึกษาแก่บุตรหลาน และชาวบ้าน เช่น แหล่งเรียนรู้ชุมชน หรือ ก.ศ.น. เป็นต้นและประการสุดท้าย ต้องร่วมกันส่งเสริมกิจกรรมทางศาสนา จัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนาทุกอย่าง เน้นการมีส่วนร่วมของชาวบ้าน ชาวบ้านที่อยู่ไกลวัดก็จัดให้มีรับส่ง ส่วนในเรื่องการรักษาความปลอดภัยนั้นก็ควรมีทั้ง ตำรวจ ทหาร ช.ร.บ. และ อ.ส.ร มาร่วมกันปฏิบัติหน้าที่อยู่ตลอดเวลา

ในเรื่องของความช่วยเหลือ แม้ชาวพุทธในพื้นที่ถึงแม้จะมีจำนวนน้อย แต่ก็สามารถดูแลพระสงฆ์ได้ไม่ลำบากนัก และดูแลซึ่งกันและกันได้ และถ้าเป็นไปได้ ก็อยากให้มีพระสงฆ์ที่มีความรู้ความสามารถมาให้ความรู้ และให้กำลังใจแก่ชาวบ้าน ส่วนสิ่งที่ชาวบ้านต้องการมากที่สุด คือกำลังใจจากชาวพุทธทั่วประเทศ และชาวบ้านอยู่ได้ด้วยกำลังใจ ไม่ต้องอยู่จำพรรษาตลอดสามเดือนก็ได้ขอให้แวะเวียนมาบ้างเดือนละครั้งก็ยิ่งดี

- กำนันย่อง ให้สัมภาษณ์ว่า ที่ได้คุยกับชาวพุทธอยู่เป็นประจำ ก็ให้ช่วยกันสอดส่องดูแลมีอะไรผิดปกติก็ให้แจ้งต่อเจ้าหน้าที่ ไปทำงานก็ให้ไปกันเป็นกลุ่ม แต่เดิมชาวบ้านก็ต่างคนต่างไปต่างคนต่างอยู่ แต่ทุกวันนี้ชาวบ้านกลับมารวมกลุ่มกันดีกว่าเดิม ความช่วยเหลือ : การคณะสงฆ์ก็ต้องการช่วยในเรื่องสิ่งปลูกสร้างแก่วัดที่ขาดแคลน และส่งพระสงฆ์มาอยู่จำพรรษาในวันที่ขาดพระให้ครบห้ารูป

- ผู้ใหญ่อรุณ กล่าวว่า แนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับกิจกรรมทางศาสนาในด้านต่าง ๆ นั้น ชาวบ้านก็ปฏิบัติตามกิจทางศาสนาตามปกติ ถึงแม้มีเหตุการณ์เกิดขึ้นอยู่ก็ตาม คือเปลี่ยนแปลงเวลาในการทำกิจกรรม ให้ชาวบ้านรวมกลุ่มกัน และเพิ่มหน่วยรักษาความปลอดภัยให้มากยิ่งขึ้นและที่สำคัญคือสร้างขวัญและกำลังใจให้กับชาวบ้าน นอกจากนี้ควรสร้างความเท่าเทียมให้เกิดขึ้นของคนในกลุ่มทั้งที่เป็นชาวไทยพุทธและชาวมุสลิม ไม่ควรเลือกปฏิบัติในเชิงนโยบายของหน่วยงานของภาครัฐ

- ผู้ใหญ่ปรีชา ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาวิถีของชาวพุทธในสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน อดีตผู้ใหญ่บ้านชะแมกกล่าวว่า ปัญหาไม่สงบที่เกิดขึ้นในปัจจุบันที่ส่งผลกระทบต่อชาวบ้านทั้งที่เป็นชาวพุทธและชาวมุสลิมในพื้นที่สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ถ้าเปรียบเทียบความเสียหายและความเดือดร้อนแล้ว จังหวัดปัตตานีถือว่ายังดีกว่าจังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาส ซึ่งเกิดเหตุการณ์มากกว่า และรุนแรงกว่าหลายเท่า โดยเฉพาะอำเภอโคกโพธิ์ก็เกิดเหตุการณ์เหมือนกัน แต่ก็เกิดความสูญเสียน้อยกว่าเขตพื้นที่อำเภออื่น ๆ และสิ่งที่เกิดขึ้นเป็นปัญหาระดับประเทศ และเคยเกิดมาแล้วในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้แต่ก็ไม่รุนแรงเหมือนกับปัจจุบัน ชาวบ้านอย่างเราคงช่วยอะไรไม่ได้มากนัก สิ่งที่ชาวบ้านอย่างเรา ๆ ควรทำคือ ดูแลกันเอง ช่วยกัน รอดแต่ฝ่ายเจ้าหน้าที่บ้านเมืองอย่างเดียวไม่ได้หรอก อะไรที่เราทำได้และช่วยได้ก็ทำ เช่น ช่วยกันเฝ้าระวังหมู่บ้าน มีเวรยามรักษาหมู่บ้าน ให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่ เป็นต้น ที่สำคัญ ต้องแก้ปัญหาเรื่องปากท้องของชาวบ้าน เพราะว่าชาวบ้านไม่มีงานทำ ไม่กล้าออกไปทำงาน รายได้ลด ต้องหาอะไรก็ได้ที่ทำให้ชาวบ้านมีรายได้เพิ่มขึ้น การสร้างความเชื่อมั่นให้แก่ชาวบ้านไม่เลือกปฏิบัติทั้งที่เป็นชาวพุทธ และชาวมุสลิม ก็จะอยู่รวมกันได้ และปัญหายาเสพติดก็ควรที่ต้องแก้ไข เพราะว่าช่วงนี้มีเป็นจำนวนมาก และยาเสพติดนี้แหละเป็นตัวกระตุ้นในผู้การไม่สงบกล้าที่จะทำ และทำรายได้เป็นอย่างดีให้กับผู้ก่อความไม่สงบ

- ผู้ใหญ่นุญส่ง เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาว่าเบื้องต้นคงต้องช่วยเหลือตัวเองก่อน ชาวบ้านทุกคนต้องมีความกล้า ไม่อ่อนแอ หนักแน่นและที่สำคัญต้องมีความสามัคคี ชาวบ้านทุกคนจึงจะอยู่ได้ ส่วนนอกเหนือจากนี้ไปเป็นเรื่องทางกฎหมายบ้านเมืองที่จะเป็นผู้แก้ไข

- ผู้ใหญ่ชื่นจิตรได้ให้ ข้อเสนอแนะแนวทางการแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตของชาวพุทธในสถานการณ์ปัจจุบันว่า ชาวบ้านต้องช่วยกันดูแลกันเอง และมีความสามัคคีกันเป็นเบื้องต้น รวมกลุ่มกันจัดทำกิจกรรมที่จะประสานความสามัคคีให้กับชุมชน เช่น กิจกรรมเสริมการประกอบอาชีพ เป็นต้น ส่วนในแก้ปัญหาต้องเริ่มจากปัญหาเรื่องปากท้องของชาวบ้านก่อน และทำให้

ความรู้แก่ชาวบ้าน เพื่อความไม่หลงผิด และความต้องการในตอนนี้เป็น คือ กำลังใจของชาวบ้าน อะไรก็ตามที่เป็นการเสริมสร้างกำลังใจแก่ชาวบ้านเป็นสิ่งที่ควรกระทำ และงบประมาณในการส่งเสริมการประกอบอาชีพ หรือรายได้แก่ชุมชน

- นายธวัช ได้เสนอแนะว่าการที่จะดำรงอยู่ได้ในท่ามกลางสถานการณ์อย่างนี้คือความไม่ประมาทในชีวิต ที่จะสร้างความเป็นปึกแผ่นในชุมชนของเรา โดยใช้วัดเป็นศูนย์กลาง เช่น จัดกิจกรรมต่าง ๆ ภายในวัดก็พยายามจัด และจะขาดเสียมิได้เลย การระดมเยาวชนมาร่วม และมารับหลักการดี ๆ จากผู้นำไม่ว่าจะเป็นพระหรือฆราวาส เพื่อที่จะได้ปรับใช้ให้ทันต่อสถานการณ์ และเมื่อประชาชนมีรายได้น้อย การบำรุงพระศาสนาก็ต้องลดน้อยลงไปด้วย ทางพระสงฆ์ก็ควรเข้าใจและควรปรับบางอย่างไม่จำเป็นมาใช้ในสิ่งที่ไม่จำเป็น เพื่อแสดงถึงความเกื้อกูลกัน วัดจะสร้างอะไรที่ใหญ่โตที่ไม่จำเป็นก็ต้องลดในการสร้าง นำปัจจัยมาใช้ในสิ่งที่ไม่จำเป็น

- อาจารย์ทวี ได้ให้ข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตของชาวพุทธในสถานการณ์ปัจจุบันว่า เสริมสร้างกำลังใจให้กับชาวบ้านด้วยธรรมของพระพุทธเจ้า โดยจัดให้ชาวบ้านมีโอกาสได้ศึกษาธรรมและปฏิบัติธรรมให้มากขึ้น เมื่อชาวบ้านเข้าใจธรรม เข้าถึงธรรม ธรรมก็จะช่วยรักษาใจ ชาวบ้านก็มีกำลังใจในการดำเนินชีวิตต่อไป

- ครูปิ่นแก้ว มีข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตของชาวบ้านว่า ตามความคิดเห็นของครูอย่างแรกคือ ขวัญและกำลังใจของชาว เพราะชาวบ้านต้องประกอบอาชีพ จะกลัวก็ต้องทำไม่กลัวก็ต้องทำ ถ้าไม่ทำก็ไม่มีความกิน ที่เขาอยู่ได้ทุกวันนี้เพราะกำลังใจ และความเคยชิน ชาวบ้านต้องการกำลังใจจากชาวพุทธด้วยกันโดยเฉพาะพระสงฆ์ มาอยู่ หรือมาเยี่ยมให้ข้อคิดชาวบ้านก็ดีใจแล้ว อย่างที่สองที่ชาวบ้านต้องทำคือความสามัคคี จะรอคอยการช่วยเหลือจากภาครัฐอย่างเดียวคงไม่ได้ ชาวบ้านต้องช่วยกันเองในกิจการต่างๆ และต้องมีอาชีพเสริมในกับชาวบ้าน เพื่อเพิ่มเติมรายได้ที่มีอยู่ ประการสุดท้าย คือ ต้องเน้นในเรื่องของการศึกษา คนรุ่นใหม่ต้องได้รับการศึกษา เพราะจะทำให้เขามีความคิดที่ก้าวไกลไม่หลงผิด และสามารถพัฒนาตัวเองได้

- นางลมุล มีข้อเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตชาวพุทธจากปัญหาที่เกิดขึ้น โดยกล่าวว่า อย่างแรกที่ชาวบ้านต้องการคือความปลอดภัยในชีวิต ถึงไม่เกิดเหตุการณ์ในหมู่บ้าน แต่ชาวบ้านก็กลัวไม่รู้ว่าเกิดกับตนเองหรือครอบครัวเมื่อไร กลางคือชาวบ้านจะไม่ออกไปไหน ถ้าไม่มีเหตุจำเป็น เช่น ต้องไปโรงพยาบาล เป็นต้น บ้านโยมอยู่ติดกับถนนใหญ่ตรงสี่แยกพอดี สังเกตได้ว่า ประมาณ 6 โมงเย็น ก็จะมีรถวิ่งผ่านน้อยแล้วสามารถนับคันได้ ประมาณเวลา 3-4 ทุ่ม จะไม่มีรถชาวบ้านวิ่งให้เห็นเลย ถ้ามีก็รถตำรวจกับรถทหารเท่านั้นที่วิ่งในช่วงเวลานี้ ประการ

ที่สองคือ การประกอบอาชีพเสริม เพราะว่าชาวบ้านรายได้ลดลงมาก ไม่กล้าที่จะออกไปทำงาน ที่หมู่บ้านก็มีกลุ่มผู้สูงอายุทำดอกไม้พลาสติกขาย แต่อยากให้มีมากกว่านี้ ประการที่สามเรื่องของวัดกับพระสงฆ์อยากให้มีการดูแลเรื่องความอำนวยความสะดวกแก่ท่าน และต้องการพระมาประจำอยู่ที่วัดไม่ให้ขาด เพื่อที่จะได้มีพระไว้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา เป็นกำลังใจของชาวบ้าน และในสถานการณ์อย่างนี้ชาวบ้านและชาวพุทธทุกคนต้องรู้จักสามัคคี มีสติ และอย่าประมาท

- ด.ต. คิ่น กล่าวว่า แนวทางการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในการดำเนินชีวิตของชาวบ้านนั้น การประกอบอาชีพของชาวบ้านก็ยังสามารถทำได้ และที่ชาวบ้านมีความกังวลมากที่สุดคือ ความปลอดภัยในชีวิต เบื้องต้นต้องมีความมั่นใจในเรื่องความปลอดภัยก่อน ถ้าชาวบ้านคิดว่าเขามีความปลอดภัยแล้ว เขาก็จะกล้าที่จะออกมาประกอบอาชีพของเขาตามปกติ การสร้างความไว้วางใจ ความเท่าเทียมให้กับชาวบ้าน สนับสนุนการศึกษาให้กับเยาวชน เพราะว่า ตอนนี้เยาวชนติดยาเสพติดมาก และยาเสพติดก็เป็นเครื่องมืออย่างหนึ่งให้แก่ม็อบที่ไม่สงบใช้ รวมทั้งเป็นที่มาของงบประมาณในการสนับสนุนของม็อบที่ไม่สงบอีกด้วย และที่สำคัญชาวบ้านต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ไม่ประมาท

วิธีการที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้ดีที่สุด คือ การเข้าหามวลชน และดึงมวลชนให้ได้มากที่สุด ทำความเข้าใจและสร้างผลประโยชน์ให้กับเขา มีเรื่องที่ทำให้เกิดความเข้าใจผิดอีกอย่างคือ ชาวมุสลิมที่มีลูกมาก แล้วลูกของเขาไปก่อเหตุร้าย และเสียชีวิต ทางภาครัฐต้องจ่ายค่าเสียหายช่วยเหลือให้กับครอบครัวที่ประสบเหตุ การที่รัฐให้ความช่วยเหลือในจุดนี้ เขาคิดว่าเป็นการสนับสนุนในการก่อการร้ายด้วย

- จ.ส.อ. บุญล่อง ได้ให้ข้อคิดเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินชีวิต ว่า แนวทาง หรือนโยบายที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้สงบลงโดยเร็วนั้นเป็นเรื่องที่ยากมาก และต้องทำอีกนานไม่รู้ว่านานเท่าไร มันมีอะไรที่ซับซ้อนอยู่มากในการทำงาน ดังนั้นขอเสนอแนะเบื้องต้นว่า ทำอย่างไรที่ชาวพุทธ หรือชาวบ้านทั่วไปจะสามารถดำเนินชีวิต หรือประกอบอาชีพมีรายได้ และพึ่งตนเองได้ เป็นสิ่งที่ทุกคนต้องคิดมากกว่า อย่างแรกคือ ต้องสามัคคีรวมกลุ่มกันให้ได้มากๆ และให้มันคง เพราะว่าพลังของการรวมกลุ่มคนมากขึ้น สามารถทำอะไรได้มากด้วย อย่างที่สอง ให้ข้อมูลที่ เป็นจริงแก่เจ้าหน้าที่บ้านเมืองเป็นสิ่งจำเป็นเหมือนกัน สุดท้ายคือการดูซึ่งแลกันไม่ควรนิ่งดูตาย ชาวพุทธก็ต้องช่วยกันดูแลวัด ให้การสนับสนุนแก่พระสงฆ์ในสิ่งที่จำเป็น วัดหรือพระสงฆ์ให้ช่วยในเรื่องของกำลังใจ ความอบอุ่น ความมั่นใจ หรือสงเคราะห์ในบางสิ่งบางอย่างเท่าที่ทำได้ ก็จะสามัคคีดำรงอยู่ได้ในท่ามกลางความวุ่นวายเช่นนี้ได้

2. ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์พระสงฆ์

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับพระสงฆ์ผู้ให้สัมภาษณ์

1. พระครูนวการโสภณ อายุ 78 ปี 58 พรรษา สังกัดวัดมะกรูด หมู่บ้านมะกรูด ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สังกัดนิกาย มหานิกาย สมณศักดิ์ปัจจุบันคือ พระครูนวการโสภณ ชั้นพิเศษ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเจ้าคณะอำเภอโคกโพธิ์ อำเภอแม่ลาน เจ้าอาวาสวัดมะกรูด และเป็นพระอุปัชฌาย์ งานด้านเผยแผ่ศาสนา คือเป็นพระนักเทศน์ ท่านเป็นผู้มีภูมิปัญญาเดิมอยู่ในภาคใต้ ระดับการศึกษาทางโลก ประถมศึกษาปีที่ 4 และระดับการศึกษาทางธรรม คือ นักธรรมเอก เหตุผลสำคัญของการบวชคือบวชตามประเพณีและเพื่อศึกษาพระปริยัติธรรม

2. พระครูปลัดปัญญาวิวัฒน์ อายุ 72 ปี 51 พรรษา สังกัดวัดมะกรูด หมู่บ้านมะกรูด ตำบลมะกรูด อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สังกัดนิกาย มหานิกาย สมณศักดิ์ปัจจุบันคือ พระครูปลัดปัญญาวิวัฒน์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นรองเจ้าอาวาสวัดมะกรูดและเป็นพระคู่สวด มีภูมิปัญญาเดิมอยู่ในภาคใต้ ระดับการศึกษาทางโลก ประถมศึกษาปีที่ 4 และระดับการศึกษาทางธรรมคือ นักธรรมโท เหตุผลสำคัญของการบวช คือบวชตามประเพณี

3. พระสุนทรปริยัติวิธาน อายุ 62 ปี 42 พรรษา สังกัดวัดราชบุรณะ ต.ควนโนรี อ.โคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สังกัดนิกาย มหานิกาย สมณศักดิ์ปัจจุบัน พระสุนทรปริยัติกิจโสภณ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นเจ้าอาวาสวัด ราชบุรณะ (วัดข้างใต้) เป็นที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดปัตตานี มีภูมิปัญญาเดิมอยู่ในภาคใต้ ระดับการศึกษาทางโลก ประถมศึกษาปีที่ 4 และระดับการศึกษาทางธรรมคือ นักธรรมเอก เหตุผลสำคัญของการบวช คือบวชเพื่อศึกษาพระปริยัติธรรม

4. พระอธิการประพันธ์ สาธโร อายุ 40 ปี 10 พรรษา สังกัดวัดธนาภิมุข ต.ปากล่อ อ.โคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สังกัดนิกาย มหานิกาย สมณศักดิ์ปัจจุบัน พระอธิการ ระดับการศึกษาทางโลก ประถมศึกษา (ป.4) ระดับการศึกษาทางธรรม นักธรรมชั้นตรี เหตุผลสำคัญที่ท่านบวช บวชเพื่อทดแทนพระคุณนุภาพาริ

5. พระครูโสภิตโพธิคุณ อายุ 58 ปี 46 พรรษา สังกัดวัดศรีมหาโพธิ์ ตำบลโคกโพธิ์ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สมณศักดิ์ปัจจุบันคือพระครูโสภิตโพธิคุณ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเจ้าคณะตำบลโคกโพธิ์ และเจ้าอาวาสวัดศรีมหาโพธิ์ มีภูมิปัญญาเดิมอยู่ในภาคใต้ ระดับ

การศึกษาทางโลกคือประถมศึกษาปีที่ 4 ระดับการศึกษาทางธรรมคือ นักธรรมเอก เหตุผลสำคัญของการบวชคือ บวชตามประเพณี

6. พระครูนิคมวรรณ อายุ 43 ปี 22 พรรษา สังกัดวัดหัวควนธรรมนิคม หมู่บ้านหัวควน ตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สังกัดนิกาย มหานิกาย สมณศักดิ์ปัจจุบันคือพระครูนิคมวรรณ ดำรงตำแหน่งเจ้าอาวาสวัดหัวควนธรรมนิคม งานด้านเผยแผ่ศาสนาของท่านคือเป็นพระวิปัสสนาจารย์ มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคใต้ ระดับการศึกษาทางโลกมัธยมศึกษาตอนปลาย ม.6 และกำลังศึกษาต่อปริญญาตรี ระดับการศึกษาทางธรรมคือ นักธรรมชั้นโท เหตุผลในการบวชคือ บวชตามประเพณี

7. พระสำเร็จ นิปโก อายุ 35 ปี 1 พรรษา สังกัดวัดหน้าเกตุ หมู่บ้านนาเกตุ ตำบลนาเกตุ อำเภอโคกโพธิ์ จังหวัดปัตตานี สังกัดนิกาย มหานิกาย เป็นพระลูกวัดและเป็นพระในโครงการพระสงฆ์นำชัยคุ้มภัยได้ ในพระราชดำริของสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในภาคเหนือ จังหวัดพิษณุโลก ระดับการศึกษาทางโลกคือ ประถมศึกษาปีที่ 6 ระดับการศึกษาทางธรรมคือ นักธรรมตรี เหตุผลในการบวชคือ บวชเพื่อทดแทนคุณบุพการี

ตอนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวผลกระทบต่อสภาพวิถีชีวิตของพระสงฆ์ในสถานการณ์ความไม่สงบในอำเภอโคกโพธิ์

1. ข้อมูลเกี่ยวผลกระทบต่อสภาพวิถีชีวิตของพระสงฆ์โดยทั่วไป

1.1 ผลกระทบต่อการออกรับบิณฑบาตของพระสงฆ์

- พระครูปลัดปัญญาวินิจฉัยรองเจ้าอาวาสวัดมะกรูด กล่าวถึงผลกระทบต่อพระสงฆ์ว่า มันส่งผลกระทบทั้งหมด แต่จะมาน้อยเพียงใดก็ขึ้นอยู่กับพื้นที่นั้นๆด้วย ที่วัดมะกรูดนี้พระออกรับบิณฑบาตตามปกติไม่ต้องมีทหารคอยติดตาม เนื่องจากมีบ้านของชาวพุทธอยู่หนาแน่น เวลาออกบิณฑบาตก็ออกสายหน่อย วัดในพื้นที่อื่นอาจมีหน่วยรักษาความปลอดภัย หรืออาจไม่ออกบิณฑบาตเลยก็มี

- พระครูโสภิตโพธิคุณ เจ้าคณะตำบลโคกโพธิ์ ได้กล่าวว่า ที่ตำบลโคกโพธิ์นี้มีชาวพุทธมาก ส่วนเหตุการณ์ความไม่สงบในชุมชนไม่ได้ส่งผลกระทบต่อกิจของสงฆ์ เช่น เรื่องของการบิณฑบาตได้ทำเป็นกิจวัตรตามปกติไม่มีหน่วยคุ้มกันคอยติดตาม

- พระครูนิคมวรรณ เจ้าอาวาสวัดหัวควนธรรมนิคม ท่านได้ให้สัมภาษณ์ว่า ในเรื่องกิจวัตรเกี่ยวกับการบิณฑบาต ท่านบอกว่าไม่ได้บิณฑบาตมา 7 ปีแล้ว เพราะว่าวัดได้ล้อมรอบด้วยหมู่บ้านของชาวมุสลิม ออกไปหน้าวัดก็โรงเรียนปอเนาะ ถ้าออกบิณฑบาตก็ต้องเดินไป

บิณฑบาตที่บ้านนาเกตุระยะทางไปกลับ 4 กิโลเมตร ชาวบ้านที่อยู่ใกล้ก็หมุนเวียนกันมาตักบาตรที่วัด ในช่วงที่เกิดเหตุการณ์รุนแรง มีทหารและชาวบ้านมาคอยรักษาความปลอดภัย ปัจจุบันก็มีชาวบ้านนำภัตตาหารมาถวายเป็นประจำทุกวัน และในตอนกลางคืนก็มีชาวบ้านนอนเฝ้าตลอด

- พระสุนทร ปริยัติวิธาน วัดราชบุรณะ (วัดข้างใต้) กล่าวว่า เรื่องการบิณฑบาตก็ ยังเป็นไปตามปกติ ไม่ได้มีทหาร ติดตาม เพราะจะให้บิณฑบาตใกล้ๆ วัดนี้เอง ไม่รับกิจนิมนต์ไปบิณฑบาตที่ไกลๆ แล้ว เพราะก็กลัวอันตรายเหมือนกัน ส่วนการบิณฑบาตที่ใกล้ๆ ก็พออยู่ได้ และศรัทธาญาติโยมก็ยังดีอยู่

- พระอธิการประพันธ์ สาธโร วัดธนาภิมุข ให้สัมภาษณ์ว่า กิจวัตรการปฏิบัติของพระที่วัดนี้ก็เป็นไปตามปกติ ช่วงแรกได้รับการคุ้มกันจากทหารเหมือนกัน แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว เพราะเกรงใจทหารเขา ที่ต้องมารับผิดชอบ และต้องการให้เขาทำหน้าที่อย่างอื่นด้วย บางครั้งพระไม่ออกบิณฑบาตก็จะมีญาติโยมมาทำบุญตักบาตรที่วัด เพราะชาวบ้านมีการตั้งเวรการนำภัตตาหารมาถวาย บางครั้งมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่ก็ทำให้พระงดออกมารับบิณฑบาต เพราะญาติโยมไม่กล้าตื่นแต่เช้าออกมาใส่บาตรให้ แต่จะมีโยมนำมาถวายถึงที่วัด ประมาณ 5-6 บ้านเพียงพอกับพระฉันฉัน แต่ถ้าไม่มีเหตุการณ์รุนแรงก็จะออกบิณฑบาตตามปกติ ก็มีโยมใส่บาตรถ้าไม่สามารถมาวัดได้ ส่วนหนึ่งก็นำภัตตาหารมาที่วัดเองเลย

พระสำเร็จ นิปโก วัดหน้าเกตุ ได้ให้สัมภาษณ์ว่า ผมเป็นพระบวชใหม่ ไม่ใช่พระในพื้นที่ และเป็นพระในโครงการพระสงฆ์นำชัยคุ้มภัยได้ในสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์พระบรมราชินีนาถ พ.ศ.2551 ได้กระทำกิจวัตรของพระสงฆ์ไม่เคยขาด เช่น บิณฑบาต ให้อุโบสถมนต์ ลงสังฆกรรมอุโบสถ กล่าวคือ บิณฑบาตทุกวัน เว้นไว้แต่วันพระและมีกิจนิมนต์นอกวัด ในการบิณฑบาตที่หมู่บ้านนี้ไม่มีหน่วยรักษาความปลอดภัยไปด้วย

1.2 ผลกระทบต่อการทำกิจวัตรไหว้พระสวดมนต์และการทำสังฆกรรมอุโบสถของพระสงฆ์

- พระครูปลัดปัญญาภิวัฒน์ เล่าถึง กิจวัตรของพระสงฆ์ในวัดว่า ก็เริ่มตั้งแต่ไหว้พระสวดมนต์เช้า-เย็นไม่ขาด เว้นไว้แต่มีธุระ หรือมีกิจนิมนต์นอกวัดก็ไม่ต่างกัน สังฆกรรมอุโบสถก็ไม่เคยขาดทุก 15 วัน ก็มีพระสงฆ์ในเขตตำบลมะกูด และตำบลใกล้เคียงมาร่วมทำสังฆกรรมอุโบสถประมาณ 20-30 รูป ในช่วงเช้าพรรษาก็มีมากหน่อย วันสำคัญทางศาสนาทางวัดก็ยังจัดปกติ แต่ก่อนจะเวียนเทียนประมาณ 2 ทุ่ม แต่ในปัจจุบันเริ่มพิธีทางศาสนาเวลาบ่าย 4 โมงเย็น และจะเวียนเทียนประมาณเวลา 5 โมงเย็น ชาวบ้านก็มาร่วมเป็นจำนวนมากไม่ต่างจากเมื่อก่อนเท่าไรนัก ในวันพระชาวบ้านก็มาทำบุญประมาณ 40- 60 คน ไม่เคยขาด ก็มีการไหว้พระสวดมนต์ ฟัง

เทศน์ตามปกติ และในช่วงเช้าพรรษาก็มีโยมมาไหว้พระสวดมนต์ตลอดทั้ง 3 เดือน ก็จะเริ่มเวลาบ่าย 4 โมงเย็นเสร็จก่อนค่ำ ส่วนประเพณีและวัฒนธรรมของชาวพุทธที่นี่ ก็ได้ปฏิบัติกันตามปกติ เช่น ประเพณีชิงเปรต ประเพณีชักพระ ล้วนมีพระสงฆ์เป็นผู้นำปฏิบัติทั้งนั้น และประเพณีของวัดเองที่เคยปฏิบัติมาในช่วงสงกรานต์ คือประเพณีสงฆ์นำพระและผู้สูงอายุ ก็ได้รับความร่วมมือจากชาวบ้านเป็นจำนวนมาก

- พระครูโสภิตโพธิคุณ กล่าวว่า การทำวัตรสวดมนต์ต้องปรับเปลี่ยนเวลา แต่ก่อนทำวัตรสวดมนต์เริ่มตั้งแต่ 19.00 น. ต้องเปลี่ยนเวลามาทำวัตรสวดมนต์ประมาณ 17.00 น. ส่วนพิธีการทางศาสนาก็ประกอบพิธีกรรมตามปกติ ไม่ว่าจะทำอยู่ภายในวัดหรือนอกวัด และกิจวัตรของการทำอุโบสถกรรม ได้ทำเป็นปกติเพราะการทำอุโบสถกรรม 15 วันทำหนึ่งครั้ง ชาวพุทธจะเข้ามาทำวัตรสวดมนต์ ก็มีมาเฉพาะวันพระ ส่วนวันอื่นๆ ไม่ค่อยมี อาจจะเป็นเพราะถ้าตรงกับวันหยุดเขาจะกลับบ้านกัน โดยส่วนมากคนที่นี่เป็นคนในพื้นที่จริงๆ น้อย แต่จะเป็นคนนอกพื้นที่อื่นมาอาศัยอยู่ เพราะเขาเป็นข้าราชการเสียส่วนใหญ่ พอวันหยุดเขาก็พาครอบครัวกลับไปบ้าน การไหว้พระทางวัดจะจัดร่วมกับญาติโยม จะมีสวดมนต์ให้พระร่วมกันในวันอาทิตย์แต่วันสำคัญต่างๆ เช่น วันวิสาขบูชา หรือฤดูกาลเข้าพรรษาก็จะมีชาวบ้านเข้ามาทำวัตรเป็นปกติ หลวงพ่อเล่าว่า เรื่องประเพณีการชักพระก็ยังทำกันอยู่ และยังมีผู้คนมาร่วมประเพณีการชักพระมากทีเดียว ถ้าจะเทียบกับเมื่อสิบปีที่แล้ว ถือว่าน้อย เพราะว่าแต่ก่อนไม่มีเหตุการณ์วุ่นวายผู้คนก็เลยมากันเยอะ ในเรื่องประเพณีดั้งเดิมก็ยังรักษาอยู่ไม่ให้ขาดหายยังมีครบทุกอย่าง การเวียนเทียนในวันสำคัญ หลวงพอกกล่าวว่า ก็ทำตามปกติเพียงแต่ต้องเลื่อนเวลาหรือเปลี่ยนเวลาตามความเหมาะสมด้วย

- พระครูนิคมวรรณธรรม ให้สัมภาษณ์ว่า ที่วัดมีพระไม่มากพรรษาที่ผ่านมา มี 6 รูป มีพระในโครงการ 1 รูป กิจวัตรเกี่ยวกับการไหว้พระสวดมนต์และสังฆกรรมอุโบสถก็มีตามปกติ ในวันพระหรือวันสำคัญทางพระพุทธศาสนาก็มีชาวบ้านมาทำบุญที่บ้านไม่มากประมาณ 10-20 คน ส่วนกิจกรรมเวียนเทียนก็จัดให้เสร็จในช่วงเช้าเลย เพราะว่าตอนเย็นไม่มีใครมา

- พระปริยัติกิจโสภณ กล่าวว่า ตอนเข้าพรรษาที่ผ่านมา มีพระภิกษุ สามเณร จำพรรษาจำนวนทั้งสิ้น 42 รูป ไม่มีพระที่อื่นๆ ที่เขาส่งมา มีแต่พระวัดข้างให้เลย เพราะจะไม่รับพระที่อื่น นอกจากพระภิกษุ สามเณรที่บวชเรียนกับวัดข้างให้จนถึงจะรับให้จำพรรษาด้วย เรื่องการทำวัตรเช้า เย็น ของพระภิกษุ สามเณร ก็ยังทำกันทุกวันเป็นปกติ ส่วนถ้าเป็น วันสำคัญทางศาสนา เช่น การเวียนเทียน ก็เริ่มในเวลา ทุ่มครึ่ง จะมีการแสดงพระธรรมเทศนา ทุกครั้ง เพราะวัดข้างให้จะไม่เปลี่ยนเวลาในการจัดกิจกรรมวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ยังรักษาไว้ได้ดีอยู่ คือวัดพยายามรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีเก่าแก่ไว้ให้คงเดิม แต่ปัจจุบันจะมีคนมาร่วมงานจำนวนที่น้อยลง

เช่นพระเพณีสักพระ จำนวนวัดอื่นๆก็จัดกิจกรรมน้อยลง ส่วนงานสงฆ์หลวงพ่อดูที่ต่อก่อนจะทำ 7 วัน 7 คืน แต่เดี๋ยวนี้ทำแค่วันเดียวไม่มีการแสดงมหรสพ เพราะคนไม่กล้าออกจากบ้านมาร่วมงานในเวลากลางคืน มันอันตราย

- พระอธิการประพันธ์ กล่าวว่า กิจวัตรการทำวัตรสวดมนต์ เช้า เย็น ก็เป็นไปตามปกติ แต่ไม่ได้ทำทุกวัน เพราะพระรับกิจนิมนต์ไปบ้านโยมตอนเช้า เย็น ก็จะไม่ได้ออกมา ส่วนการร่วมลงสังฆกรรม ปาฏิโมกข์ จะมีเข้าร่วมอุโบสถสังฆกรรมเฉพาะช่วงเช้าพรรษา แต่จะไปร่วมลงฟังพระปาฏิโมกข์กับวัดอื่น เพราะที่นี่ไม่มีใครสวดปาฏิโมกข์ได้ ต้องไปร่วมกับวัดใกล้เคียงที่มีพระสวดได้ แต่ถ้าไม่ใช่ช่วงเช้าพรรษาก็ไม่ได้ลง จะทำวัตร ปกติไป วันพระก็มีสอนธรรมเทศนาบ้างในบางครั้ง ส่วนการจัดงานในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา ก็มีการจัดงานตามปกติ มีการจัดกิจกรรม ร่วมกันทำบุญฟังธรรมเทศนา แต่มีการปรับเปลี่ยนเวลาให้เหมาะสม ซึ่งแต่ก่อนจะจัดในเวลา 5 โมงเย็น ปัจจุบันก็มาจัด 4 โมงเย็น จำนวนการมาร่วมงานก็อยู่ในจำนวนเหมือนเดิม ส่วนประเพณีที่เคยปฏิบัติมาตลอด เช่น ซักพระยังจัดอยู่เป็นการรักษาวัฒนธรรมที่ดีเอาไว้

- พระสำเร็จ นิปโก เล่าว่า การไหว้พระสวดมนต์วัดหน้าเกตุจะมีธรรมเนียมปฏิบัติ คือ จะไหว้สวดมนต์เช้า-เย็น เฉพาะในพรรษาสามเดือน เมื่อออกพรรษาแล้วก็ทำด้วยตนเอง ไม่ต้องไปทำรวมกันที่อุโบสถ เพราะว่ามีพระน้อย ในพรรษาที่ผ่านมาวัดหน้าเกตุ มีพระจำพรรษาอยู่ 8 รูป เป็นพระในโครงการอีก 2 รูป วันพระและวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา มีชาวบ้านมาทำบุญประมาณ 40-50 คน และมีการเวียนเทียนในช่วงบ่าย 5 โมงเย็น ส่วนประเพณีที่ชาวบ้านยังทำอยู่คือ ประเพณีซักพระ ชิงเปรต และการทำบุญอดีตเจ้าอาวาส เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นชาวบ้านก็น้อยลงบ้าง ที่วัดหน้าเกตุไม่มีเหตุร้าย ในช่วงแรกที่ทหารมาตั้งค่ายรักษาความปลอดภัยในวัด แต่ตอนนี้ไม่มีแล้ว

1.3 ผลกระทบต่อการรับกิจนิมนต์ และการเดินทางไปทำกิจของสงฆ์

- พระครูปลัดปัญญาภิวังษ์ เล่าว่า กิจนิมนต์ทั้งในวัดและนอกวัดก็มีตามปกติ ศรัทธาญาติโยมก็ยังเหนียวแน่นดี พระก็รับนิมนต์ไปให้กำลังใจญาติโยมเสมอ

- พระสุนทรปริยัติวิธาน พูดถึงเรื่องการรับกิจนิมนต์ของสงฆ์ว่า ก็ยังมีเป็นปกติ งานอื่น ๆ สมัยก่อนหน้านี้ทำพิธี งานศพ หรืองานเจริญพระพุทธมนต์ แต่ก่อนจะเป็นเวลาทุ่มกว่า แต่ปัจจุบันเปลี่ยนมาเป็น 3-4 โมงเย็น เพื่อสะดวกกับศรัทธาญาติโยม และเพื่อความปลอดภัยของชาวบ้านด้วย

- พระอธิการประพันธ์ กล่าวว่า การรับกิจนิมนต์ในปัจจุบันก็มีโยมมานิมนต์อยู่เรื่อยๆ ไม่ได้ลดลงหรอก เพราะไม่ว่าสมัยก่อนหรือปัจจุบันก็มีพอประมาณ ถ้ามีนิมนต์มา ก็รับกิจนิมนต์ไป

บ้านโยมได้เป็นปกติ ส่วนการเดินทางไปในที่ต่างๆ นอกวัดนั้นบางครั้งก็มีขอกำลังทหารติดตามไปด้วย บางครั้งเกิดเหตุการณ์รุนแรงแล้วมีความเสี่ยงทหารก็จะมาคอยอารักขาให้ความปลอดภัย แต่ถ้าสงบเสียบก็จะดำเนินชีวิตตามปกติ

2. สถานการณ์ความไม่สงบส่งผลกระทบต่อสภาพวัดและกิจกรรมทางศาสนา

2.1 ผลกระทบต่อจำนวนพระภิกษุสงฆ์

- พระครูนวมารโสภณ เจ้าอาวาสวัดมะกูด กล่าวว่าในวัดมะกูดนี้มีพระไม่น้อยกว่า 10 รูป ทั้งในช่วงนอกพรรษา และในพรรษา มีมาบวชอยู่ตลอด แต่ไม่มีพระในโครงการฯ มาจำพรรษาอยู่ที่นี้ ในฐานะที่ผมเป็นพระนักปกครองเป็นเจ้าของคณะอำเภอโคกโพธิ์ ก็ให้การดูแลวัดและพระสงฆ์ในเขตพื้นที่ ว่าวัดไหนได้รับความเดือดร้อน ไม่มีพระก็จัดหาพระไปให้วัด ยังดีที่มีพระในโครงการสมเด็จพระราชินี ในเขตอำเภอโคกโพธิ์จึงไม่มีวัดร้าง มีวัดทั้งหมด 23 แห่ง และสำนักสงฆ์อีก 2 แห่ง ก็จะมีบัญชีสำรวจพระที่อยู่ในวัด และบัญชีสำรวจวัด

- พระครูโสภิตโสทธิคุณ กล่าวว่า ที่วัดศรีมหาโพธิ์มีพระภิกษุจำพรรษาประมาณ 15 รูป มีพระภิกษุป่าติโมกษ์ 1 รูป และสามเณร 3 รูป แล้วยังมีพระอาคันตุกะอีกมี 1 รูป ซึ่งเป็นพระโครงการฯ มาจำพรรษาด้วย เป็นพระที่เป็นคนดีด้วยกัน

- พระครูนิคมวรธรรม เล่าว่า ที่วัดหัวควนธรรมนิคม มีพระสงฆ์ทั้งหมด 6 รูป และเป็นพระในโครงการฯ 1 รูป

- พระสุนทรปริยัติวิธาน ให้สัมภาษณ์ว่า ตอนเข้าพรรษาที่ผ่านมามีพระภิกษุ สามเณร จำพรรษา จำนวนทั้งสิ้น 42 รูป ไม่มีพระที่อื่นๆที่เขาส่งมา มีแต่พระวัดข้างให้เลย เพราะจะไม่รับพระที่อื่น นอกจากพระภิกษุ สามเณรที่บวชเรียนกับวัดข้างให้จนถึงจะรับให้จำพรรษาด้วย

- พระอธิการประพันธ์ กล่าวว่า ตั้งแต่มีเหตุการณ์รุนแรงในพื้นที่เกิดขึ้นก็ทำให้มีคนที่จะอุปสมบท และบรรพชา ลดน้อยลง บางคนอยากจะบวชแต่ติดภารกิจ บางคนถึงเวลาบวชก็ไม่ได้ อยู่ในพื้นที่ โดยปัจจุบันมีพระจำพรรษาด้วยกันในวัด 4 รูปไม่มีสามเณร และที่วัดไม่มีพระที่อยู่ในโครงการที่ส่งมาจากที่อื่นๆมาจำพรรษาด้วยเลย ซึ่งที่วัดพร้อมที่จะรับพระมาจำพรรษาที่วัดอยู่แล้ว

- พระสำเร็จ นิปโก เล่าว่า ในพรรษาที่ผ่านมาวัดหน้าเกตุ มีพระจำพรรษาอยู่ 8 รูป เป็นพระในโครงการฯอีก 2 รูป และเนื่องจากท่านไม่ใช่พระในพื้นที่ และเพิ่งมาจำพรรษาอยู่ที่วัดนี้เป็นปีแรก จึงไม่ทราบถึงผลกระทบที่มีต่อจำนวนพระสงฆ์ของวัดนี้

2.2. วัดได้ถูกทำลายโดยการถูกเผา ถูกวางระเบิดจากเหตุการณ์ก่อความไม่สงบ -

พระครูนวการโสภณ เจ้าอาวาสวัดมะกรูด ได้กล่าวถึงพื้นที่อำเภอโคกโพธิ์ว่าเกิดเหตุถูกวางระเบิดประมาณ 30 กว่าครั้ง ก็มีวัดข้างให้ วัดศรีมหาโพธิ์ ที่ว่าการอำเภอโคกโพธิ์ และด้านหลังสถานีโคกโพธิ์ แห่งนำสถานีรถไฟอำเภอโคกโพธิ์ และที่อื่น ๆ เมื่อมีเหตุการณ์เกิดขึ้นชาวพุทธต้องดูแลซึ่งกัน ดูแลวัด และพระสงฆ์ โรงเรียน ส่วนราชการต่างๆ ก็ต้องช่วยกัน เป็นที่สังเกตว่า วัด โรงเรียน และส่วนราชการถูกเผาทำลายเป็นจำนวนมาก แต่โรงเรียนบอเนาะไม่ปรากฏถูกเผาทำลาย และวิธีการเดียวที่จะทำให้เหตุการณ์นี้จบลงได้คือ เกลือจิ้มเกลือ ตาต่อตาฟันต่อฟัน ถึงจะแก้ไขได้

- พระคุณโสภิตโพธิคุณ เล่าว่า ที่วัดโคกโพธิ์เคยเกิดการวางระเบิด แต่ไม่มีใครได้รับอันตรายหรือ ครั้งเดียว แต่ส่วนมากจะอยู่ในรอบข้างวัด รอบๆวัด ซึ่งที่วัดและรอบๆ วัด ยังมีชาวพุทธจำนวนเยอะ เท่ากันกับอิสลามนี้แหละ และทั้งชาวพุทธ อิสลามก็ให้ความเกื้อกูลกันและกันอยู่ เช่นเมื่อวานนี้คนในหมู่บ้านทั้ง พุทธ อิสลาม ก็มาขอน้ำที่วัดไปใช้อุปโภคบริโภค เพราะน้ำประปาเครื่องมันเสีย จึงมาขอน้ำที่วัดไปใช้ เราก็เกื้อกูลกัน คนในพื้นที่ไม่มีปัญหาต่อกันหรอกที่นี่

- พระสุนทรปริยัติวิธาน เล่าว่า ที่วัดข้างให้ก็มีการวางระเบิดเช่นกัน ประมาณ ปี 2547 ตรงบันไดองค์พระเจดีย์ ก็เสียหายไปเท่านั้น แต่ไม่มีใครตาย

- พระอธิการประพันธ์ สาธโร วัดธนาภิมุข กล่าวว่า เหตุการณ์ความรุนแรงไม่เคยเกิดขึ้นภายในวัดหรอก แต่ส่วนมากจะเป็นรอบข้างวัดมากกว่า มีลูกศิษย์โดนยิง และวางระเบิดอยู่ที่ข้างวัด ทำให้ลูกศิษย์ที่เป็นโยมทำงานร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ ที่ติดอยู่ข้างวัดนี้โดนวางระเบิดทำให้ลูกศิษย์บาดเจ็บและมีเสียชีวิตด้วย

- พระสำเร็จ นิบโก เล่าให้ฟังว่า ที่วัดหน้าเกตูไม่มีเหตุร้าย ในช่วงแรกที่ทหารมาตั้งค่ายรักษาความปลอดภัยในวัด แต่ตอนนี้ไม่มีแล้ว

2.3. สถานการณ์ความไม่สงบที่ส่งผลกระทบต่อประเพณีและวัฒนธรรมชาวพุทธ

- พระครูโสภิตโสติกุณ กล่าวว่า ในหมู่บ้านโคกโพธิ์ไม่ค่อยมีเหตุการณ์ร้าย แต่จะเกิดเป็นจุดๆ คือตามเส้นทางเดินรถ ซึ่งเกิดขึ้นเป็นประจำ ทำให้คนในหมู่บ้านไม่กล้าที่จะออกไปทำงาน

- พระอธิการประพันธ์ เล่าให้ฟังว่า ช่วงแรกได้รับการคุ้มกันจากทหารเหมือนกัน แต่ปัจจุบันไม่มีแล้ว บางครั้งมีเหตุการณ์รุนแรงเกิดขึ้นในพื้นที่ ญาติโยมไม่กล้าตื่นแต่เช้าออกมาใส่บาตรให้ ต่างคนต่างกลัวกันไปหมด พระก็ไม่กล้าออกไปบิณฑบาต ก็ยังดีที่ญาติโยมนำภัตตาหารมาถวายให้ที่วัดเป็นประจำ

3. สถานการณ์ความไม่สงบกระทบต่อภารกิจของสงฆ์อย่างไร

3.1 ด้านการปกครองคณะสงฆ์

- พระครูนวมการโสภณ เจ้าคณะอำเภอโคกโพธิ์ และอำเภอแม่ลาน กล่าวว่า ผลกระทบต่อ งานคณะสงฆ์นั้นก็ขึ้นอยู่กับ ในเขตการปกครองก็ไม่มีปัญหาอะไร คณะสงฆ์อยู่ตามระเบียบ และ ตามพระธรรมวินัย อีกอย่างพระมีไม่มากก็ง่ายต่อการปกครอง ข้อมูลข่าวสารทุกอย่างทั่วถึงกัน พระสงฆ์ที่อยู่ในการปกครองในเขตพื้นที่ดังกล่าวมีจำนวนไม่มาก ซึ่งง่ายต่อการปกครอง ค่อย สอดส่องอยู่เสมอว่า วัดไหนขาดพระ วัดไหนพระปฏิบัติตัวไม่ดี ไม่เหมาะแก่เพศบรรพชิต ก็ทำ หน้าที่มาตลอด โดยส่วนมากถ้าเป็นพระในพื้นที่ ไม่ค่อยมีปัญหา จะมีปัญหาหน่อยเฉพาะพระ ที่มาจากต่างจังหวัด เพราะตรวจสอบยาก ปฏิบัติตัวเสื่อมเสียก็มี ปฏิบัติดีปฏิบัติชอบก็มี พระสงฆ์ในพื้นที่ไม่ค่อยมีปัญหา

- พระครูโสภิตโสรัถคุณ เจ้าคณะตำบลโคกโพธิ์ กล่าวว่า ในเรื่องการปกครองคณะสงฆ์ หลวงพ่อกล่าวว่า เขตการปกครองที่ได้ปกครองมีอยู่ 7 วัด ในตำบลโคกโพธิ์ งานที่ได้ทำก็จะเป็น เรื่องการจัดพระไปช่วยงาน เช่น งานกฐิน ถ้าวัดไหนพระไม่ครบก็จะจัดพระไปช่วยให้ครบในการทำ สังฆกรรม พูดถึงการปกครองทั่วไปหรือว่าที่เขตปกครองในพื้นที่นี้ การปกครองเราที่ต้องการเชื่อม เข้าหากัน พยายามจัดพระให้ครบจำนวนในเวลาเข้าพรรษา ก็พยายามให้แต่ละวัดมีพระจำพรรษา ให้ครบ 5 รูป เพื่อให้เพียงพอต่อการรับกฐินหลังจากออกพรรษา และยังมีการอบรมพระสังฆการี ซึ่งเป็นเรื่องสำคัญก็ได้จัดอบรมทุกปี

3.2 ด้านศาสนศึกษา (แผนกธรรม-บาลี และแผนกสามัญ)

- พระครูนวมการโสภณ พูดถึงภารกิจด้านการศึกษาคณะสงฆ์ว่า ในเขตอำเภอโคกโพธิ์ มี สำนักเรียนปริยัติธรรมแผนกนักธรรม และแผนกบาลี ที่วัดมะกูดเป็นสำนักเรียนปริยัติธรรม (แผนกธรรม) ก็มีการเรียนการสอนนักธรรมตรี,โท,เอก ในช่วงเข้าพรรษา ส่วนพระภิกษุและ สามเณรที่มีความสนใจศึกษาภาษาบาลีก็จะส่งไปเรียนที่วัดข้างให้ ซึ่งเป็นสำนักเรียนปริยัติธรรม (แผนกธรรม และแผนกบาลี) เพียงแห่งเดียวในอำเภอโคกโพธิ์ ถ้าต้องการเรียนปริยัติธรรม(แผนก สามัญ)หรือวิทยาลัยสงฆ์ก็จะส่งไปเรียนที่วัดมุขลินทวาปี อำเภอหนองจิก ถ้าถามว่าส่งผลกระทบ ไหมมีผลกระทบเหมือนกัน เพราะว่าในสถานการณ์ปัจจุบันคนบวชน้อยก็ไม่มีผู้เรียน โดยเฉพาะ สามเณรมีน้อย บ้างวัดไม่มีสามเณรเลย ที่วัดมะกูดก็เคยมีพระมหาเปรียญที่ส่งไปเรียนบาลีที่วัด ข้างให้ แต่ตอนนี้ไม่มี และมีที่กำลังเรียนในระดับปริญญาตรี 1 รูป และปริญญาโท 1 รูป

- พระครูโสภิตโพธิคุณ ได้เล่าถึง เรื่องการจัดการศึกษาที่วัดศรีมหาโพธิ์ว่า ได้เปิดสอน เฉพาะนักธรรม ส่วนเรื่องการเรียนภาษาบาลีได้ส่งพระภิกษุสามเณรไปเรียนที่วัดข้างให้ ซึ่งปีนี้สอบ

บาลีได้ 1 รูป หลวงพ่อกล่าวอย่างดีอกดีใจ แล้วหลวงพ่อยังได้ส่งลูกศิษย์ไปเรียนวิชาทางโลกคือ ฝายสามัญศึกษาาระดับปริญญาตรี-ปริญญาโท อีกหลายรูป โดยเฉพาะพระที่กำลังเรียนปริญญาโทในขณะนี้มืออยู่ 2 รูป

- พระครูนิคมวรธรรม กล่าวว่่า ภารกิจด้านศาสนศึกษา ที่นี้ไม่ได้สอนนักรรรมบาลี ก็อนุญาตให้พระที่วัดเรียนนักรรรม ไปเรียนที่วัดมะกรูดได้

- พระสุนทรปริยัติวิธาน วัดข้างให้ เล่าว่่า ที่วัดก็เปิดเป็นสำนักเรียน และเปิดเป็นศูนย์เผยแพร่มีการเรียนการสอนพระพุทธศาสนาประจำวันอาทิตย์ด้วย ซึ่งปีที่ผ่านมา มีจำนวนนักเรียนทั้งหมด 370 กว่าคน

- พระอธิการประพันธ์ สาธโร กล่าวว่่า ด้านการเรียนนักรรรม ก็มีพระที่วัดไปเรียนที่วัดเจ้าคณะอำเภอ และช่วงนี้ไม่ได้ออกอบรมให้นักเรียน เพราะในพื้นที่ใกล้ๆนี้ จะมีแค่โรงเรียนเดียว นักเรียนส่วนมากก็จะเป็นอิสลาม มีชาวพุทธแค่ 10 เปอร์เซ็นต์ และไม่ได้รับการสนับสนุนจาก ผอ.โรงเรียน เขาไม่ให้ความสนใจ

3.3 ด้านการเผยแพร่ศาสนา

- พระครูนวมการโสภณ พูดถึงเรื่องของการเผยแพร่ศาสนาว่า ภารกิจด้านการเผยแพร่ วัดมะกรูดมีพระธรรมทูตสายต่างประเทศ 2 รูป มีพระธรรมวิทยากร 4 รูป ที่สอนในโรงวัดมะกรูดและโรงเรียนใกล้เคียง ก็สอนในช่วงโมงพระพุทศาสนา อบรมศีลธรรม และบรรยายพิเศษในวันสำคัญทางพระพุทธศาสนา เช่น วันวิสาขบูชา วันมาฆบูชา วันอาสาฬหบูชา และเทศน์ในงานศพที่มีผู้นิมนต์ไปตามสถานที่ต่างๆ และยังอบรมศีลธรรม ค่ายพุทธบุตร และอบรมธรรมศึกษาในวัดด้วย ในเขตอำเภอโคกโพธิ์มีพระที่เป็นนักเผยแพร่น้อย แต่ก่อนก็มีหลายรูปก็ลาสิกขาไปหมด

- พระครูโสภิตโพธิคุณ กล่าวว่่า การเผยแพร่นั้น ที่วัดมีพระนักเทศน์อยู่ 3 รูป ก็ทำหน้าที่ในการเผยแพร่ภายในวัด และสถานที่ที่มีผู้นิมนต์ไป เช่น โรงเรียน เป็นต้น ในเรื่องการเผยแพร่ หลวงพ่อกล่าวว่่า ภายในวัดมีพระนักเทศน์หรือพระธรรมวิทยากร จำนวน 3 รูป ซึ่งได้ช่วยอบรมสั่งสอน เยาวชน บุคคลทั่วไปด้วย

- พระครูนิคมวรธรรม เล่าว่่า ตัวท่านเองสอนกัมมัฏฐานเป็นพระวิปัสสนาจารย์ เป็นครูพระสอนศีลธรรมในโรงเรียนด้วย

- พระสุนทร ปริยัติ วิธาน ให้สัมภาษณ์ว่่า ด้านการเผยแพร่ศาสนา ท่านเป็นพระวิปัสสนาจารย์ ส่วนมากปฏิบัติและเผยแพร่ภายในวัดและมีการเรียนธรรม บาลีของวัดข้างให้

- พระอธิการประพันธ์ สาธโร กล่าวว่่า บทบาทในการเผยแพร่ศาสนาก็สอนธรรมเทศนาแก่ชาวบ้าน ชาวพุทธเรา อยู่เป็นกำลังใจเคียงคู่ชาวพุทธที่นี้ ที่ผ่านมาก็เคยเข้ารับการอบรม

พระธรรมทูตภาคพิเศษ ก็ได้นำความรู้ เทคนิคจากการฝึกอบรมมาช่วยในการเผยแผ่พระธรรม คำสั่งสอนแก่ชาวบ้านที่นี้ด้วย

- พระสำเร็จ นิปโก กล่าวว่า การเผยแผ่นั้น วัดหน้าเกตุมี่ศูนย์ปฏิบัติธรรมได้เปิดอบรมแก่บุคคลทั่วไปที่สนใจในการปฏิบัติ เดือนละ 2 ครั้ง หลักสูตร 7 คือ 8 วัน

3.4 ด้านศึกษาสงเคราะห์และสาธารณสงเคราะห์

- พระครูปลัดปัญญากิจวัฒน์ ภารกิจการศึกษาด้านการศึกษาสงเคราะห์ ที่วัดก็เปิดสอนธรรมศึกษาให้แก่นักเรียนที่มีความสนใจเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา ทุกวันอาทิตย์ ปีที่ผ่านมามีนักเรียนมาเรียนธรรมศึกษา ประมาณ 400 คน ส่วนภารกิจการด้านสาธารณสงเคราะห์ ที่วัดมะกูดได้เอื้อประโยชน์แก่ชาวบ้านและชุมชนมาโดยตลอดตามกำลังความสามารถของวัดที่จะพึงธรรมได้ ผมก็พยายามคิดหาวิธีการที่ใช้พื้นที่วัดให้เกิดประโยชน์มากที่สุด เช่น เป็นศูนย์ปฏิบัติธรรมประจำจังหวัดปัตตานีแห่งแรก เป็นสถานที่อบรมค่ายพุทธบุตร เป็นสถานที่สอบนักเรียน สอบธรรมศึกษา เป็นสถานที่ให้หน่วยงานทางราชการมาฝึกอบรม หรือประชุมสัมมนา และเป็นวัดวิถีพุทธ คือจัดให้พ่อแม่ลูกได้มาวัดไว้พระสวดมนต์ ฟังเทศน์ด้วยกัน หรือจัดทำกิจกรรมอื่น ๆ ด้วยกัน ให้ทุนการศึกษาแก่นักเรียน อุปกรณ์การศึกษาให้แก่โรงเรียนที่ขาดแคลน เป็นต้น พุทธถึงศรัทธาของชาวพุทธในช่วงนี้ ยังเห็นยวบยาบ วัดพยายามจัดให้มีกิจกรรมเพิ่มมากขึ้น เช่น โครงการครอบครัวอบอุ่นด้วยคุณธรรม พ่อแม่ลูกจะมาวัดทุกวันอาทิตย์ ประมาณ 60 คน และมีโครงการวัดวิถีพุทธ 80 วัดทั่วประเทศ ชาวพุทธก็ให้ความร่วมมือ มีการบวชเนกขัมมจารีณี ตักบาตรทุกวันอาทิตย์ แล้วโครงการวัดวิถีพุทธมีการดำเนินอย่างไร ผู้วิจัยถาม คือ ทางความต้องการให้ชาวบ้านได้มีโอกาสมาทำบุญที่วัดในวันอาทิตย์ โดยเฉพาะข้าราชการที่มีวันหยุดไม่ตรงกับวันพระ ก็ให้มาวัดในวันอาทิตย์ แทน ก็มีการไหว้พระสวดมนต์ สมาทานศีล ฟังเทศน์ ถ้าตรงกับวันสำคัญทางศาสนา หรือวันพ่อ วันแม่ ก็จัดให้มีการบวช เนกขัมมจารีณี ด้วยที่วัดนี้ทำมาได้ปีกว่าแล้ว โดยมีครูอาสาที่มีความรู้เกี่ยวกับศีลธรรมมาให้ความรู้ให้ความอบอุ่น

- พระครูโสภิตโพธิคุณ ด้านการศึกษาสงเคราะห์ ทางวัดได้เปิดสอนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ ธรรมะศึกษา และอบรมคุณธรรมจริยธรรม ส่วนการสงเคราะห์ประชาชน หลวงพ่อกล่าวว่า ทางวัดก็ได้ช่วยทุกปี อย่างเช่น การแจกอาหารที่เก็บไว้รับประทานได้นาน เครื่องนุ่งห่ม ยารักษาโรค เป็นต้น ซึ่งสิ่งของต่างๆ ก็ได้มาจากวัดพระธรรมกายบ้าง วัดต่างๆ ในกรุงเทพฯ แล้วนำมาแจกแก่นักเรียนที่มาอบรม ซึ่งหลวงพ่อได้มีความเมตตาแจกทุนให้แก่เด็กนักเรียนที่เรียนดีด้วย หลวงพ่อกล่าวอีกว่าปีนี้ได้ให้ทุนแก่เด็กนักเรียนไป 20 ทุน ให้ทุกแก่พระภิกษุที่เรียนต่อปริญญาโท 2 รูป รูปละ 26,000 บาท

- พระสุนทรบริยัติวิธาน กล่าวว่าที่วัดข้างให้ไม่มีสถานสงเคราะห์หรือคน นอกจากจะมีงานถึงจะมีญาติโยมมาจัดโรงงานให้ทุกคนที่มาร่วมงานได้รับประทานกัน แต่วันธรรมดา ไม่มีกิจกรรมอะไรก็ไม่มีการจัดสงเคราะห์อะไร แต่วัดจะส่งเสริมการเรียนแก่พระภิกษุ สามเณร และนักเรียนในโรงเรียนต่างๆ เช่น เป็นการให้ทุนสนับสนุนการเรียนดี ซึ่งปัจจุบันก็ได้ส่งพระไปเรียนต่อปริญญาโทปริญญาเอก ทั้งในและต่างประเทศ ส่วนด้านการถวายปัจจัยกับวัดต่างๆ ก็มีบริจาคบ้าง เพราะบางวัดมาขอก็ให้ไปบูรณะกุฏิ ศาลาการเปรียญ อาคารเรียนตามวัดต่างๆ และที่สำนักสงฆ์ที่ชะเมา วัดข้างให้ก็สร้างหอฉันให้ หนึ่งหลัง ปัจจุบันกำลังสร้างห้องสมุดให้มหาวิทยาลัยสงฆ์ที่ปัตตานี เป็นมหาวิทยาลัย มจร. เป็นห้องเรียนจากนครศรีธรรมราช

- พระสำเร็จ นิปโก เล่าว่า การศึกษาสงเคราะห์ ทางวัดก็ได้มีการอบรมคุณธรรมจริยธรรมแก่เยาวชนในปีที่ผ่านมา 3 ครั้งด้วยกัน ส่วนสาธารณสงเคราะห์ ทางวัดได้อนุญาตให้หน่วยงานทางทหารมาฝึกอาชีพให้แก่ชาวบ้าน ฝึกการป้องกันตัวเองของ ช.ร.บ. และเป็นสถานที่ประชุมสัมมนาของหน่วยงานทางราชการ

3.5 ภารกิจด้านสาธารณูปการ

- พระครูนวมการโสภณ เล่าว่า ทางวัดได้บูรณะอุโบสถ สร้างกุฏิใหม่ ที่ยังใช้ได้ตึอยู่ก็มีศาลาการเปรียญ ศาลาเอนกประสงค์ ฌาปนสถาน ในการก่อสร้าง หรือการบูรณปฏิสังขรณ์ศาสนวัตถุภายในวัด ปัจจัยได้จากผู้มีจิตศรัทธาบริจาค เป็นกฐินมาถวาย ส่วนทอดผ้าป่าที่วัดหยุดไป 5 ปีแล้ว ไม่มีเลย เหตุที่ไม่มีผ้าป่ามา 5 ปีแล้วเพราะว่าสถานการณ์บ้านเมืองไม่สงบ เศรษฐกิจไม่ดีไม่ยกยอภรรยาชาวบ้านก็เลยไม่รับ ส่วนวัดอื่นมีเกือบทุกวัดแล้วแต่จะได้มากหรือน้อยเท่านั้น

- พระครูโสภิตโพธิคุณ กล่าวว่า การบูรณปฏิสังขรณ์วัด หลวงพ่อกล่าวได้ว่า ได้ทำการบูรณปฏิสังขรณ์ใหม่ บูรณสถานที่ใหม่ ยังมีการสร้างศาลาหอฉันใหม่อีกหนึ่งหลัง และสร้างกุฏิใหม่ การสร้างก็เนื่องจากศรัทธาญาติโยมผู้มีจิตเลื่อมใสสร้างถวายวัด หลวงพ่อกล่าวอีกว่า สำนักงานพระพุทธศาสนาได้ช่วยในเรื่องงบประมาณในการสร้างและบูรณปฏิสังขรณ์ เทศบาลก็ได้ให้ความสำคัญในเรื่องการอบรมและได้ให้งบประมาณช่วยเหลือ

- พระอธิการประพันธ์ สาธโร พูดถึงการบูรณปฏิสังขรณ์วัดว่า ตอนนี้อย่างวัดก็ได้บูรณสร้างโรงครัว โดยได้ปัจจัยจากศรัทธาญาติโยม ในการทอดกฐิน ผ้าป่า แต่ถ้าไม่พอชาวบ้านก็จะเรียกร่วมกันบริจคนำมาถวาย แต่ก็มีจำนวนไม่มากมายอะไร ค่อยๆทำไป ซึ่งทั้งทางวัดและบ้านก็ช่วยเหลือซึ่งกันและกันตามปกติ

- พระสำเร็จ นิปโก กล่าวว่า การสาธารณูปการที่วัดหน้าเกตุก็มีบ้าง คือทางวัดก็ได้สร้างกำแพงด้านหน้าวัด ซ่อมแซมฌาปนสถาน สร้างโรงครัวของวัด และสร้างกุฏิก็มีฐานเพิ่ม

5 หลัง ร่วมแล้วเกือบ 20 หลัง และถึงแม้ว่าจะเกิดเหตุการณ์ความไม่สงบชาวบ้านก็ให้ความช่วยเหลือวัดเป็นอย่างดีได้จัดนำกฐิน และผ้าป่ามาทอดถวายที่วัดทุกปี แสดงถึงความศรัทธาของชาวบ้าน และได้การสนับสนุนจากวัดพระธรรมกายเป็นประจำทุกเดือน พระสงฆ์ควรทำหน้าที่ของตัวเองให้ดีที่สุด ถึงแม้ว่าจะฟังบวช และมีความรู้ไม่มากก็สามารถช่วยกิจทางวัดได้ทุกอย่าง และเป็นที่ยิ่งทางใจของชาวบ้านได้

ตอนที่ 3 ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตของพระสงฆ์ในสถานการณ์ความไม่สงบในอำเภอโคกโพธิ์

1. แนวทางในการแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตของพระสงฆ์และการมีบทบาทเพื่อช่วยเหลือชาวบ้าน

- พระครูโสภิตโพธิคุณ ได้ให้ทัศนคติในฐานะที่ท่านเป็นพระนักปกครองทั้งคณะสงฆ์และชาวบ้านที่นับถือศาสนาพุทธ หลวงพ่อกล่าวว่าควรให้กำลังใจซึ่งกันและกันควรเป็นผู้ที่ไม่ประมาทเสมอ ควรมีสติตลอดเวลา ให้ความรู้ในการอยู่ร่วมกันในสังคมว่าทำอะไรจะอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข ในเรื่องการทำมาหากินก็เป็นเรื่องสำคัญของคนในชุมชนควรให้ความรู้ในด้านการใช้ชีวิต และควรมีความสามัคคีกันในชุมชน

- พระครูนิคมวรรณธรรม ให้ทัศนคติว่า แนวทางในการแก้ไขสภาพวิถีชีวิตของพระสงฆ์ในสถานการณ์ความไม่สงบ ก็คือพระสงฆ์ควรทำตัวเป็นผู้เลี้ยงง่าย ปฏิบัติตามพระธรรมวินัยอย่างเคร่งครัด ให้ความสงเคราะห์แก่ชาวบ้านในเรื่องของที่พึ่งทางใจ

2. คณะสงฆ์ส่วนกลางหรือมหาเถรสมาคมควรให้การช่วยเหลือพระสงฆ์และชาวพุทธในพื้นที่อย่างไร

- พระครูนวกการโสภณ เล่าว่า ได้รับผ้าป่าจากวัดพระธรรมกายที่ถวายวัดในสามจังหวัดชายแดนใต้และ 4 อำเภอในจังหวัดสงขลาทุกเดือนจำนวน 266 วัด นอกจากให้วัดแล้วยังมอบรางวัลให้แก่ครู ทหาร ตำรวจที่มีความอดทนเข้มแข็ง ไม่หนีไม่ย้ายออกนอกพื้นที่ มหาเถรสมาคมก็เคยช่วยเป็นนิตยภัตรแก่พระในพื้นที่ในโครงการเงินวัดช่วยวัด ช่วงที่เริ่มเกิดเหตุการณ์ใหม่ๆ ระบุละ 4000 บาท (2547)

- พระครูโสภิตโพธิคุณ กล่าวว่า ในเรื่องความช่วยเหลือจาก องค์กรมมหาเถรสมาคมซึ่งเกี่ยวข้องกับพระสงฆ์โดยตรง หลวงพ่อกล่าวว่า ขอให้พระนักศึกษาที่เก่งๆ ในเรื่องกรรมฐาน และในเรื่องการแก้ไขปัญหาสังคม ซึ่งในพื้นที่ที่หลวงพ่อกปกครองไม่มีพระที่เก่งในเรื่องกรรมฐาน และใน

เรื่องการแก้ไขปัญหาดังกล่าว ซึ่งทั้งสองเรื่องนี้เป็นเรื่องที่สำคัญ หลวงพ่อยังกล่าวอีกว่า พระเก่งๆ ที่อยากได้ความจะมีความรู้จริงสามารถอธิบายและถ่ายทอดให้พระภิกษุสามเณรกับประชาชนที่สนใจเข้าใจและนำไปปฏิบัติได้ ซึ่งหลวงพ่อกล่าวว่าพระที่มาไม่จำเป็นต้องมาอยู่ประจำ เพียงแต่ให้มาอบรมเป็นโครงการ หรือจัดเป็นกิจกรรมลงมาก็ได้ เหตุผลที่อยากได้พระที่เก่งๆ ในกรุงเทพฯ เพราะว่าที่ตำบลโคกโพธิ์ส่วนมากก็มีแต่พระท้องถิ่นซึ่งไม่ค่อยได้ไปไหน

-พระสุนทรปริยัติวิธาน กล่าวว่า มหาเถรสมาคม ควรจะมีบทบาทที่สมควรแสดงออกให้มีความเข้มแข็ง ไม่ใช่ปล่อยเชนนในปัจุบันที่พระผู้ใหญ่ในส่วนกลางการปกครองไม่ค่อยสนใจ ตัวอย่าง เช่น มีพระโดนฆ่า โดนทำร้าย พระสายปกครองก็ไม่เห็นมีบทบาทอะไรออกมาที่เป็นขวัญกำลังใจได้เลย และที่สำคัญไม่เคยสนใจดูแลอย่างจริงจัง ไม่เคยออกมาตรากรอบบทบาทอะไรที่จะสามารถช่วยเหลือปกป้องสถาบันศาสนา และพระภิกษุในสามจังหวัดภาคใต้ได้เลย ส่วนมากพระที่อยู่นี้จะช่วยเหลือตัวเอง จะรอความช่วยเหลือจากส่วนกลางไม่ได้หรอกก็นำสงสารพระที่อยู่ตามวัดต่างๆ ที่เป็นวัดเล็กๆ ในต่างอำเภอ เพราะมันอันตรายมาก สำหรับเงินช่วยเหลือก็ได้รับแต่มีจำนวนน้อยมาก ที่วัดช้างให้ได้รับปีก็ 35000 บาทซึ่งน้อยที่สุด นำสงสารพระในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ ส่วนมากวัดที่เปิดการเรียนการสอนที่ฝ่ายธรรมบาลีอย่างเดียวมันจะหมดไปแล้วที่เหลือก็จะมีแค่วัดช้างให้นี้แหละที่ยังมั่นคง และวัดมุจลินทร์ ก็เปลี่ยนเป็นเรียนควบคู่กับปริยัติแผนกสามัญไปแล้ว ที่เรียนบาลี นักธรรมโดยตรงมีแค่วัดช้างให้ งบประมาณก็ได้น้อย

- พระอธิการประพันธ์ สารโร ให้สัมภาษณ์ว่า อยากให้คณะสงฆ์ให้ความเอาใจใส่อย่างจริงจัง และให้การเหลียวแลดูแลวัดในพื้นที่สามจังหวัดภาคใต้ ไม่ใช่ทอดทิ้งอย่างปัจจุบันเช่นนี้ ให้การช่วยเหลือสนับสนุนทั้งด้านการเป็นอยู่ ให้พระที่สามจังหวัดภาคใต้นั้นมีกำลังใจน้อย โดยอาจจะมอบหมายให้พระที่มีหน้าที่ปกครองคณะสงฆ์ในพื้นที่ก็ได้เข้าไปดูแล้วว่าทางวัดมีอะไรที่ขาดเหลือ ต้องการอะไรบ้าง การเป็นอยู่เป็นเช่นไร อย่างนี้ ญาติโยมก็เหมือนกันเขายังรอความหวังที่จะมีคณะสงฆ์มาเป็นกำลังใจในการเป็นอยู่กับสถานการณ์ในปัจจุบันนี้

ในส่วนของมหาเถรสมาคม ตามความรู้สึกของท่านอยากให้ส่งพระที่มีความรู้ความสามารถมาช่วยเหลือและจำพรรษาด้วยกัน ในวัดที่ต้องการ และอยากให้ลงมาในพื้นที่มารับรู้ปัญหาความเป็นอยู่หน่อย พระที่สามจังหวัดนี้อยู่สบายดีไหม และที่สำคัญให้บรรจุเรื่องเหตุการณ์รุนแรงนี้ให้เป็นเรื่องที่สำคัญ ที่มหาเถรสมาคมต้องให้ความเอาใจใส่ ดูแลความเป็นอยู่ ทั้งการสร้างขวัญกำลังใจ ไม่ให้ปล่อยอยู่ตามยถากรรม ควรลงมารับรู้ปัญหาหน่อยแล้วนำไปปรึกษาหารือถึงแนวทางการแก้ไข ช่วยเหลือกันด้วย

3. สำนักงานพุทธศาสนาแห่งชาติควรช่วยเหลือพระสงฆ์และชาวพุทธอย่างไร

- พระครูอนุกวการโสภณ กล่าวว่ ในเรื่องของการช่วยเหลือจากหน่วยงานอื่น วัดในพื้นที่ก็ได้รับการช่วยเหลือจากรัฐบาล จากสำนักงานพระพุทธจังหวัดปัตตานีในส่วนที่จำเป็นอยู่บ้าง บางครั้ง

- พระครูโสภิตโพธิคุณ กล่าวถึงความช่วยเหลือของสำนักงานพระพุทธศาสนาว่า ส่วนความช่วยเหลือจากสำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดปัตตานี หลวงพ่อกล่าวว่า ผู้บริหารระดับสูงควรเข้ามาตรวจดูหรือมาเยี่ยมชมถามถึงความเป็นอยู่ให้มากขึ้น เพราะว่าการจัดกิจกรรมหรือการทำงานเกี่ยวกับการศึกษาของคณะสงฆ์ เช่น การจัดสอบนักศึกษา ธรรมศึกษา สำนักงานพระพุทธศาสนา ศึกษาธิการอำเภอไม่ให้ความเอาใจใส่เหมือนแต่ก่อน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านไม่รู้ และไม่ให้ความสนใจ ซึ่งคณะสงฆ์ต้องทำทุกอย่างเอง ต้องดูแลทุกอย่างด้วยตนเอง

- พระสุนทรปริยัติวิธาน กล่าวว่ สำนักงานพระพุทธศาสนาประจำจังหวัดก็ไม่ได้ทำอะไรเป็นชิ้นเป็นอัน ไม่มีบทบาทอะไรเลย สมัยก่อนมีสำนักงานศึกษาที่มีบทบาทในการมาเยี่ยมและส่งเสริมจัดภัตตาหารมาถวายหรือไม่ก็ส่งงบประมาณมาให้ในการจัดภัตตาหาร ในช่วงที่สอบนักธรรม บาลี แต่ปัจจุบันสำนักงานการศึกษาโดนยุบไป สำนักงานพระพุทธศาสนาเกิดขึ้นก็ขาดการสนับสนุนไปเลย เป็นแต่เพียงการมาตรวจเยี่ยมครั้งสองครั้ง ใช้เวลาไม่นานก็กลับ ยังไม่ได้อะไรไปเลย แล้วก็ไม่มีอะไรเกิดขึ้นไม่ได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมอะไรเลย ค่าใช้จ่ายในการเดินทางและค่าภัตตาหารจะต้องออกเองในปัจจุบัน ทำให้ต้องแบกรับภาระหนักเข้าไปอีก ซึ่งรู้สึกมันแย่งมีบางครั้งก็เจ้ากระทรวงมหาดไทย หรือเจ้าหน้าที่ทางการลงมาที่สามจังหวัดภาคใต้แล้วไม่ได้รับรู้เรื่องราวที่จริงๆ ว่ามันเกิดปัญหาจากอะไร ก็มาบอกพระว่าให้นำชาวพุทธ หรือชาวบ้านที่นับถือพระพุทธศาสนาให้เข้ามาร่วมทำกิจกรรม และให้พระสอนสมาธิ สอนศีลธรรม กับชาวบ้าน เขาคิดอะไรอยู่ เขาคิดว่าชาวพุทธเราเป็นผู้ก่อปัญหา ก่อเหตุการณ์หรือสร้างสถานการณ์ ความไม่สงบ หรือ จึงให้มาทำวัตร สอนสมาธิ สอนศีลธรรมเพิ่มขึ้น มันเป็นการแก้ไขปัญหาไม่ถูกจุด มันเป็นคนละเรื่องกันเลย เหตุการณ์ความรุนแรงชาวพุทธไม่ได้ทำ ไม่ได้ก่อให้เกิดขึ้น เป็นคนต่างศาสนาต่างหากหละ ทำไมไม่ให้เขาสอนศีลธรรม ส่งเสริมความสามัคคีกันหละ ทำไมมาบอกพระและชาวบ้านที่นับถือพุทธศาสนาให้รักสามัคคีอยู่ร่วมกัน และให้ส่งเสริมศีลธรรมกับชาวบ้านหละ ที่ผ่านมาชาวบ้านที่นับถือพุทธ เขาก็ปฏิบัติกันประจำแล้วแต่ความเหมาะสม ทำหน้าของตนเองประจำตลอดต่อเนื่อง เขาคิดผิดหรือเปล่าแก้ปัญหาไม่ตรงจุดหรือเปล่า ชาวพุทธไม่ใช่คนก่อสร้างสถานการณ์ ปัญหา แต่เป็นคนต่างศาสนาทำร้ายชาวพุทธ และสร้างสถานการณ์เอง ทำไมเขาไม่แก้ไขตรงนั้น ให้ตรงจุดหละ น่าคิด หรือว่าเขาไม่สนใจเลย

- พระอธิการประพันธ์ สาธโร อยากให้ลงพื้นที่มาคุย มาเรียนรู้ร่วมกัน เพราะบางพื้นที่ชาวบ้านยังไม่เข้าใจว่าเจ้าอาวาสมีหน้าที่มีสิทธิอย่างไร เพราะบางวัดเจ้าอาวาสไม่ใช่คนในพื้นที่เอง ชาวบ้านก็ไม่ให้อำนาจในการบริหารจัดการวัดเลย ชาวบ้านจะตั้งกรรมการเข้ามามีอำนาจควบคุมพระมากเกินไป ดังนั้นเจ้าหน้าที่สำนักงานพุทธศรมาทำความเข้าใจกับชาวบ้านร่วมกับพระในวัด

4. ท่านมีวิธีการดำเนินชีวิตอย่างไรในสถานการณ์ความไม่สงบที่เกิดขึ้นในปัจจุบัน

- พระครูปลัดปัญญาวินิจฉัย ตอนนี้มีพระในโครงการสมเด็จพระราชินีที่ส่งมาช่วยอยู่จำพรรษาในวัดต่างๆที่ขาดแคลน ให้ครบ 5 รูป เพื่อที่จะให้รับกฐินตามประเพณีชาวพุทธได้ พระที่มาก็มีทั้งที่ดีและทั้งที่ไม่ดี บางรูปก็มีจุดประสงค์เพื่อลาภสักการะไม่ปฏิบัติตามพระธรรมวินัย บางรูปก็ดีมากทำหน้าที่ได้อย่างดีเยี่ยมมาเพื่อเป็นที่พึ่งทางใจชาวพุทธจริง แต่ในอำเภอโคกโพธิ์รับพระในโครงการไม่กี่วัด เพราะว่าวัดและชาวพุทธหนาแน่น ก็พอมีพระประจำวัดอยู่ทุกวัดไม่ถึงกับขาดอย่างน้อยก็เป็นกำลังใจให้กับชาวบ้านที่ต้องการที่พึ่งจากศาสนาท่ามกลางความไม่สงบที่เกิดขึ้น

- พระครูปริยัติกิจโสภณ ให้ความเห็นว่าการแก้ปัญหาโดยการให้ส่งเสริมสอนศีลธรรมกับชาวพุทธมากขึ้นนั้นไม่ใช่แนวทางที่ถูกต้องหรอก เพราะชาวพุทธที่นี้รักษาคุณธรรม ศีลธรรม ได้อย่างเคร่งครัดอยู่แล้ว เช่น มีญาติโยมบางกลุ่ม บางคน บอกว่า ทำไมเราไม่ฆ่าเขาคืน เราแก้แค้นคืนดีไหม ก็จะมีชาวบ้านอีกกลุ่มคอยเตือนว่า เราจะแก้แค้นใคร จะฆ่าใครหละ เพราะเราไม่รู้ว่าใครเป็นศัตรู หรือเป็นผู้ร้ายเลย เราไปฆ่าไปทำผิดตัวบาปนะ แต่คนร้ายที่เป็นคนต่างศาสนานะ ไม่เลือกหน้าหรอกมันฆ่าใครได้มันฆ่าหมด ไม่ว่าพระ ครู ผู้ชาย ผู้หญิง รวมทั้งชาวบ้านทั่วไปด้วย มันไม่กลัวบาปหรอก ถ้าเรามาฆั้วแต่มาท่อง พุทธโธ ๗๗๗ สัมมาอรหัง ไม่ทำอะไรเลย เขาก็ฆ่า เขาก็ได้ใจสิ มันก็จะเป็นเหมือนที่ต่างประเทศสิ ที่ปากีสถาน อินเดีย เนปาล อย่างนี้ที่โดนคุกคาม ทำร้ายพระพุทธศาสนา ที่นี้กลับมาที่ประเทศไทย ที่สามจังหวัดภาคใต้ เรากำลังหลงทางกันแล้ว ถ้าเป็นอย่างนี้ต่อไปอีกหน่อยสามจังหวัดภาคใต้ชาวพุทธก็จะหมดไป เขาก็จะยึดได้หมด คนไทยเรา ชาวพุทธเราทั้งประเทศไม่เห็นมีบทบาทอะไรเลย เมื่อเห็นชาวพุทธโดนฆ่า เห็นพระโดนฆ่า ไม่มีปฏิกิริยาอะไรที่เป็นมาตรการปกป้องส่งเสริมกำลังใจและร่วมใจกันระดมเลย หลับเฉยใครเฉยมันไม่สนใจ ชาวพุทธคนที่อยู่สามจังหวัดภาคใต้อยู่ในสถานการณ์ที่อันตราย เคยสนใจไหม ? ไม่มีเลย ไม่เหมือนกับศาสนาเขา นะ แค่พูดไม่ถูกพูดผิด เขาก็จะมีมาตรการออกมาเลยให้รับผิดชอบ และไม่ยอมด้วยนะ เช่นตัวอย่างที่มีนักการเมืองบอกว่า พวกอิสลาม เป็นพวกสร้างสถานการณ์ความรุนแรง ต้องเอาน้ำมันหมูไปสาดใส่ปอเนาะ ที่เป็นบ่อนทำลายชาตินะ มันได้ยีนแล้วไม่ยอมนะ

ประท้วงให้ลาออกเลย แต่นี่คนไทยพุทธเราทั้งประเทศ พระ วัด ชาวพุทธโดนทำร้ายโดนฆ่า โดนคุกคาม ไม่เห็นเรียกร้องอะไรเลย ภาครัฐก็เฉยๆ เหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้นเลย กลับแก้ปัญหากับชาวพุทธให้เคร่งในศีลธรรม สอนศีลธรรมขึ้นอีก

ส่วนการแก้ไขปัญหามันต้องแก้ด้วยองค์รวม ควบคู่กันไปหมด ไม่ใช่ทำแต่ฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง ให้ทุกศาสนามีส่วนร่วมในการแก้ไข รัฐต้องให้ความสำคัญมากๆ และนำกฎหมายเข้ามาใช้ให้ได้ผล และรัฐต้องมีความจริงจังในการแก้ไขปัญหา อย่างที่คุยกับรัฐมนตรีคนหนึ่งที่ปัจจุบันนี้เมื่อวานที่แล้ว ที่เขาถามว่าศาสนาทุกศาสนามันขึ้นตรงกับกรมการศาสนาใช้ไม่ท่าน แต่พุทธศาสนาจะขอสร้างวัดใหม่ได้นั้นมีกฎหมายออกมาว่า จะสร้างได้ก็ต่อเมื่อมีระยะห่างกันกับวัดที่มีอยู่แล้ว 2-3 กิโลเมตร แต่ศาสนาอื่น เช่น อิสลามอย่างนี้สร้างมัสยิด ติดๆ กันไปเลยได้ ทำไม่หละ น่าแปลกนะ ทำไมไม่มีกฎหมายอย่างนี้ด้วยหรือ

- พระอธิการประพันธ์ สารโร กล่าวไว้ เรื่องเหตุการณ์ความรุนแรงนี้มันเกิดมานานแล้ว ผมว่าไม่ใช่หรือกไม่ใช้การแบ่งแยกดินแดน เพราะเอาไม่ได้หรอก แต่เป็นเรื่องของการเมือง การแย่งพื้นที่ทางการเมือง เป็นการแก่งแย่งแข่งขันกันในเรื่องของการเมือง ปัญหาจึงน่าจะเกิดจากนักการเมืองแล้วขยายไปสู่พื้นที่ต่างๆ อย่างลงลึก ซึ่งถ้าจะแก้ไขจริงๆ ต้องแก้ไขในด้านการเมืองเสียก่อน แล้วค่อยลงมาแก้ไขในพื้นที่ให้นักการเมืองในพื้นที่เป็นคนเชื่อม เจรจา จะได้ผลมากกว่า การตอบโต้ด้วยความรุนแรงเหมือนกัน ชาวบ้านในสามจังหวัดภาคใต้รู้ดีว่าเกิดจากอะไร คนด้านนอกอาจจะมองว่าเป็นเรื่องการต้องการแบ่งแยกดินแดน แต่ไม่ใช่ มันเป็นเรื่องทางการเมือง เป็นข้อเรียกร้องทางการเมืองข้อหนึ่งเท่านั้น.

ส่วนเรื่องความคิดจะให้ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาตินั้น ผมไม่เห็นด้วย เพราะมันจะทำให้เกิดปัญหา เพราะประเทศเรามีหลายศาสนาอยู่ด้วยกัน การที่ศาสนาไหนจะเป็นใหญ่กว่ากันมันเป็นไปได้ ศาสนาอื่นก็ไม่ยอมหรือ แต่เราควรมองถึงรากเหง้าการบริหารของชาวพุทธ ของพระเจ้า ทำอะไรเป็นขึ้นเป็นอันบ่าง นี้ไม่มีเลย มีแต่เห็นแก่ตัวกันทั้งนั้น เพราะเหตุและผลไม่สอดคล้องกันเลย จะก่อให้เกิดปัญหาระหว่างศาสนามากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้ อาจจะไม่ใช้แค่สามจังหวัดภาคใต้ แต่จะรวมไปถึงพื้นที่อื่นๆ ด้วย เพราะชาวพุทธเราขาดความสามัคคี คิดดูสิมีชาวพุทธจำนวนมากก็จริง แต่พุทธแท้มีเท่าไร การดำเนินชีวิตตามครรลองคลองธรรมของพระพุทธศาสนาอย่างน้อยเพียงไร ก็มีโยมควรบอกว่าศาสนาอื่นทำลายศาสนาพุทธ ผมก็บอกไปว่าไม่ใช่หรือโยม ศาสนาพุทธเราไม่มีใครทำลายได้หรอก นอกจากชาวพุทธคนพุทธเรานี่เองทำลายกันและกัน เห็นแก่ตัวมากกว่าส่วนรวม และไม่มีความเข้มแข็งเอง ทั้งพระ ทั้งโยมไม่ยึดในหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า พอเวลานานเข้าๆ มันก็เสื่อมไปเอง.

ข้อมูลหลักที่ได้จากการสัมภาษณ์ภาคสนามแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระวาส 12 คน ที่มีความยินดีที่จะให้ข้อมูลส่วนตัวต่อผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของชาวพุทธต่อการประกอบอาชีพ และการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของชาวพุทธมี 5 ด้าน คือ ด้านศาสนพิธี ด้านศาสนบุคคล ด้านศาสนวัตถุ ด้านศาสนธรรม และด้านความสัมพันธ์ระหว่างชาวพุทธกับชาวพุทธมุสลิม ผู้วิจัยยังได้สัมภาษณ์ข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตของชาวพุทธในสถานการณ์ปัจจุบัน

กลุ่มที่ได้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์พระสงฆ์จำนวน 7 รูปใน 6 วัด ผู้วิจัยได้สัมภาษณ์ข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลเกี่ยวกับกิจวัตรประจำวันของพระสงฆ์ซึ่งแบ่งออกเป็นภารกิจ 6 ด้านด้วยกัน คือ ภารกิจด้านการปกครอง ภารกิจด้านการเผยแผ่ ภารกิจด้านศาสนศึกษา ภารกิจด้านสาธารณสงเคราะห์ ภารกิจด้านการศึกษาสงเคราะห์ และภารกิจด้านสาธารณูปการ และความต้องการความช่วยเหลือ และข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางการแก้ไขปัญหาวิถีชีวิตของชาวพุทธ

พระทองเกียรติ ศรีจันทร์

ผู้สัมภาษณ์